

MALTDRYCKSKOMITÉN.

AF KOMITÉN INFORDRADE

UTLÅTANDEN OCH UPPGIFTER

FRÅN

ÖFVERSTÅTHÅLLAREEMBETET OCH KONUNGENS
BEFALLNINGSHAFVANDE M. FL.

ANGÅENDE

HANDELN MED MALTDRYCKER.

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1899

Den 25 november 1898 aflät komitén till Konungens samtliga Befallningshafvande skrivelser, i hvilka komitén, med bifogande af tre formulärblanketter, anhöll, att Konungens Befallningshafvande behagade å formuläret 1 för hvarje kommun, så i stad som på landet, hvarest försäljning af vin eller maldrycker under försäljningsåret 1897—1898 med Konungens Befallningshafvandes tillstånd utfövs, teckna de uppgifter, samma formulär afsåge, äfvensom från fögderierna och städerna samt från samtliga bryggerier införskaffa uppgifter, tecknade af kronofogde och magistrat å formuläret 2 och af bryggeriegare å formuläret 3; och förklarade sig komitén vara tacksam, om Konungens Befallningshafvande på samma gång afgåfve eget yttrande öfver de i formuläret 2 framställda frågor äfvensom meddelade komitén de upplysningar i öfrigt, som Konungens Befallningshafvande ansåge kunna tjena till ledning för komiténs arbeten.

Af de tre formulärblanketter, som voro bifogade nämnda skrivelser, afsåg formulär 1 uppgift från Konungens Befallningshafvande om antalet meddelade rättigheter till försäljning af vin eller maldrycker, utfövs under försäljningsåret 1897—1898, d. v. s. för stad tiden 1 oktober 1897—1 oktober 1898 och för landet tiden 1 november 1897—1 november 1898, äfvensom antalet fastställda eller omedelbart meddelade förbud mot sådan försäljning under samma tid, allt på grund af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885.

Formulär 2 innehöll till besvarande följande sex frågor:

1. Hvilka olägenheter hafva visat sig uppkomma deraf att ölhandel varit med annan handel förenad?

2. I hvad mån hafva särskilda nederlag för bryggerier eller sjelfständiga tappningsaffärer visat sig vara till skada för nykterhet eller ordning?

3. Hvilka fördelar och olägenheter hafva visat sig vara förenade med kringföringen af maltdrycker till försäljning?

4. Huru har den s. k. tiolitersförordningen, i hvad den afser maltdrycker, verkat uti nykterhetshänseende?

5. Hafva några olägenheter vållats af den i 22 § af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 omtalade maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning?

6. I hvilken omfattning utöfvas fortfarande hembrygd af maltdrycker på landsbygden?

Formulär 3 afsåg uppgift från bryggerierna om qvantitet och försäljningsvärde af under år 1897 försålda maltdrycker med särskiljande af dels öfverjästa drycker: porter; svensköl; svagdricka, och dels underjästa drycker: lageröl; pilseneröl; extra ölsorter (såsom Münchener-, Erlanger-, Exportöl m. fl.); dricksorter (såsom iskällar-, lager-, pilsener-dricka m. fl.).

Den 26 januari 1899 afläts i enahanda syfte till Öfverståthållareembetet skrifvelse med bifogande af två formulärblanketter. Den ena af dessa blanketter var densamma som ofvan nämnda till Konungens Befallningshafvande afsända formulär 3. Den andra blanketten, betecknad såsom formulär 4, afsåg uppgift från Öfverståthållareembetet om antalet meddelade rättigheter till försäljning af vin eller maltdrycker, utöfvade under försäljningsåret 1897—1898, d. v. s. tiden 1 oktober 1897—1 oktober 1898, äfvensom antalet meddelade förbud mot sådan försäljning under samma tid, allt på grund af Öfverståthållareembetets kungörelse den 31 mars 1886.

I sin skrifvelse till Öfverståthållareembetet anhöll komitén, att Öfverståthållareembetet behagade dels å formulär 4 ifylla de uppgifter, samma formulär afsåge, äfvensom från samtliga de inom Stockholm belägna bryggerier införskaffa uppgifter å formulär 3, dels ock afgifva eget yttrande öfver följande fem frågor:

1. Hvilka olägenheter hafva visat sig uppkomma deraf att ölhandel varit med annan handel förenad?

2. I hvad mån hafva särskilda nederlag för bryggerier eller sjelfständiga tappningsaffärer visat sig vara till skada för nykterhet eller ordning?

3. Hvilka fördelar och olägenheter hafva visat sig vara förenade med kringföringen af maltdrycker till försäljning?

4. Hafva några olägenheter vållats af den i 22 § af Öfverståthållareembetets kungörelse den 31 mars 1886 omtalade maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning?

5. Kan särskild lagstiftning för Stockholm i förevarande ämne fortfarande anses erforderlig; och derest så är fallet, hvilka äro skälen härför?

och förklarade sig komitén vara tacksam, om Öfverståthållareembetet derutöfver meddelade komitén de upplysningar, som Öfverståthållareembetet ansåge kunna tjena till ledning för komiténs arbeten.

Sedan de sålunda infordrade upplysningarna till komitén inkommit, utarbetade, efter uppdrag af komitén, Assessoren Sundberg i enlighet med tre vid komiténs sammanträde den 4 maj 1899 granskade förslag dels summariskt sammandrag af de enligt formulär 2 af kronofogdar och magistrater afgifna yttranden, dels sammandrag för fögderier och städer af uppgifterna enligt formulär 1 och dels sammandrag af de enligt formulär 3 meddelade uppgifter, ordnadt sålunda att för hvarje fögderi och stad inom riket upptogs antalet bryggerier och deras försäljning af maltdrycker i tre grupper: bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl; bryggerier, som tillverka öfverjäst svagdricka samt derjemte andra maltdrycker än svensköl; bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.

Med Kongl. Maj:ts den 19 maj 1899 lemnade tillstånd lät derefter komitén, för att såsom bilagor fogas vid komiténs blifvande underdåniga betänkande, till trycket befordra:

Öfverståthållareembetets och Konungens Befallningshafvandes svar å komiténs skrivelser af den 25 november 1898 och den 26 januari 1899;

sammandrag af de enligt formulär 2 af kronofogdar och magistrater afgifna yttranden;

Öfverståthållareembetets uppgift enligt formulär 4 och sammandrag af de enligt formulär 1 lemnade uppgifter;

sammandrag af uppgifterna enligt formulär 3.

Utlåtanden från Öfverståthållareembetet
och Konungens Befallningshafvande.

Öfverståthållareembetet.

Till Maltdryckskomitén.

I skrifvelse den 26 sistlidne januari hafven I anmodat Öfverståthållareembetet dels att å ett vid skrifvelsen fogadt formulär ifylla de uppgifter samma formulär afsåge, äfvensom från samtliga inom Stockholm belägna bryggerier införskaffa uppgifter enligt af Eder öfversända blanketter, dels ock afgifva yttrande öfver fem särskilda, i Eder skrifvelse framställda frågor.

I anledning häraf får Öfverståthållareembetet, med återställande af berörda formulär, försedt med nödiga anteckningar, och med öfverlemnande af infordrade uppgifter från samtliga bryggerier inom hufvudstaden, härmed afgifva följande svar å de framställda frågorna.

Första frågan. Förening af ölhandel med annan handel uti samma försäljningslokal förefinnes i Stockholm uti högst betydande omfattning. Enligt från kommissarierna i hufvudstadens polisdistrikt infordrade uppgifter finnas nämligen i Stockholm icke mindre än 1,590 särskilda handelslokaler, i hvilka försäljning eger rum såväl af maltdrycker som af andra varor. I regel kan man hänföra de affärer, uti hvilka dylik försäljning försiggår, till två särskilda kategorier; till den ena höra speceri- och diversehandelsbutiker, i hvilkas omsättning öl ingår jemte andra varor utan att spela någon större roll för affärens ekonomi än åtskilliga andra handelsvaror, till den andra höra de så kallade mjölk- och brödmagasinen, hvilka i allmänhet äro hänvisade till ölhandeln såsom hufvudsakligaste inkomstkälla, ja ofta för sin existens helt och hållet beroende af denna rörelse.

Vidkommande nu frågan, huruvida olägenheter uppstå af ifrågasvarande handel, anser sig Öfverståthållareembetet såsom svar å detta spörsmål kunna påstå, att denna rörelse, sådan den nu i Stockholm

bedrifves, är förknippad med afsevärda olägenheter. Detta omdöme gäller dock icke, eller åtminstone i mycket ringa grad, den rörelse, som idkas i speceri- och diversehandelsbutikerna, beträffande hvilka endast undantagsvis någon anmärkning blifvit hos Öfverståthållareembetet framställd, men eger så mycket mer tillämpning å de så kallade magasinerna. De olägenheter, som följa af ölhandeln i dessa sistnämnda lokaler, äro i hufvudsak två.

Den ena består deri, att, enligt hvad Öfverståthållareembetet anser otvifvelaktigt, olaga ölutskänkning i icke ringa omfattning idkas i ett flertal af dessa affärer. Visserligen äro affärernas innehafvare för slika förseelser underkastade laga ansvar, men i allmänhet veta de så väl skydda sig för upptäckt, att åtal jemförelsevis endast sällan kan ske.

Särskildt har Öfverståthållareembetet trott sig finna, att för sådant ändamål till plats för dylika affärer esomoftast med afsigt sökas egendomar, belägna vid gator, der regelmessig polispatrullering icke eger rum och således rörelsens öfvervakande af polismyndigheten är svårare.

Och vidare är att märka, att försäljarna i allmänhet kunna påräkna kundernas biträde för döljande af lagöfverträdelse af ifrågasvarande beskaffenhet; ölet säljes nämligen vanligen billigare i magasinerna än i de så kallade caféerna och till följd häraf hafva kunderna ekonomiskt intresse af att olaga utskänkning försiggår i förstnämnda lokaler.

Utom främjande af olaga utskänkning är med ölhandeln i magasinerna oftast förknippad en annan olägenhet, som är ännu mera beklaglig ur nykterhetens och den allmänna ordningens synpunkt. I de fall, då magasinsinnehafvarne af en eller annan anledning vilja undvika att genom olaga utskänkning utsätta sig för ansvar, anlita de ofta en annan utväg för att ändock förskaffa sig den ekonomiska vinst, som är förenad med ölets försäljning till omedelbar konsumtion. Dervid är tillvägagångssättet i allmänhet det, att försäljaren icke tillåter kunderna förtära ölet i handelsboden eller annan lokal, deröfver han förfogar, men hänvisar dem att utdricka ölet på annat område i närheten, hvar efter tombuteljerna omedelbart få återlemnas i butiken. Den plats, å hvilken kunderna förtära ölet, blir i sådana fall vanligen gatan utanför butiken.

Man kan derföre påstå, att ifrågasvarande slags försäljning på det hela taget medför samma olägenheter, som om man hade ett ölutskänkingsställe å gatan; å dylika platser kan man under långa tider af dygnet se hopar af karlar stående å trottoarer och körbana, drickande öl ur buteljer samt orenande gatan med korkar och ölsquättar och hindrande trafiken.

Nu är det visserligen sant att, fastän ett tillvägagångssätt sådant som det nu antydda icke lär vara belagdt med ansvar enligt lag, polismyndigheten dock enligt författningens lydelse icke behöfde stå magtlös i slika fall. Ty enligt 15 § af Öfverståthållareembetets kungörelse angående villkoren för rättighet att i Stockholm till förtäring på stället försälja vin, maltdrycker med mera den 31 mars 1886 eger Öfverståthållareembetet, derest det visar sig, att genom försäljning af vin eller maltdrycker till afhemtning oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föränledas, för viss tid eller för alltid förbjuda affärens innehafvare all vidare försäljning af nämnda drycker. Men verkan af ett sådant förbud är oftast illusorisk, enär förbudet med största lätthet kan kringgås. Förbudet gäller nämligen endast för den, som meddelats detsamma, men icke för en blifvande innehafvare af samma handelslokal, och häraf har blifvit en följd att, der en köpman drabbats af ett slikt förbud, han eger den utväg att på papperet öfverlåta affären till en annan person — vanligen något af de förut varande handelsbiträdena —, hvarefter rörelsen i dennes namn kan bedrivas som förut.

Andra frågan. I Stockholm har, såvidt Öfverståthållareembetet känner, någon skada för nykterhet eller ordning icke föränledts af befinnliga nederlag för bryggerier eller tappningsaffärer.

Tredje frågan. Kringföring af maltdrycker till försäljning sker i Stockholm i allmänhet sålunda, att vid bryggerierna anställda utkörare med åkdon forsla dessa varor till sådana kunder, som köpa minst 25 halfbuteljer åt gången. Någon försäljning af öl till omedelbar förtäring från ölvagnarne förekommer i regel icke i hufvudstaden.

Kringförandet af maltdrycker på ofvan sagda sätt medför de fördelar för konsumenterna, att dessa dels genom undvikande af mellanhänder bekomma varan billigare dels ock slippa besväret att sjelfva hemta sitt förråd från försäljningsställena. Någon annan olägenhet har icke visat sig uppstå af ölutkörandet, än att på vissa ställen inom de tätare bebyggda stadsdelarne de talrika buteljvagnarne, som i regel ungefär samtidigt äro i rörelse, ledt till hinder i den öfriga gatutrafiken, en olägenhet, som emellertid uppenbarligen icke är af beskaffenhet att böra afhjelpas genom ändring i maltdrycksförordningen.

Fjerde frågan. Öfverståthållareembetet anser, att den en hvar i regel medgifna rätt att utomhus i ringa omfattning försälja maltdrycker, särskildt så vidt Stockholm angår, länder till skada för nykterhet och ordning.

Omgifningarne kring hvarje större stad pläga synnerligast under den varmare årstiden vara tillhåll för en del lättjefulla och liderliga personer, hvilka der tillbringa såväl dag som natt i det fria, och så

är äfven förhållandet i Stockholm. Polisen söker visserligen att med tillämpning af lösdrifvarelagen sätta skrankor för ett dylikt lefverne, men å dessa platser kan detsamma aldrig helt och hållet utrotas.

Klart är emellertid, att den våda för allmän ordning, sedlighet och säkerhet, som nu antydda förhållande alltid innebär, blir väsentligt större, om de personer, som samlas å dylika platser, der ega tillgång till rusdrycker; i sådant fall kan svårligen hindras att å dessa ställen uppstå dryckeslag med deraf följande slagsmål och oordningar.

Af nu antydda anledning har Öfverståthållareembetet under de senare åren sett sig nödsakadt att genom särskilda kungörelser, utfärdade år ifrån år, men gällande endast för den varmare årstiden, förbjuda all försäljning af maltdrycker inom vissa delar af hufvudstadens område. De platser, för hvilka dylika kungörelser numera utfärdas, äro Kongl. Djurgården, åtskilliga på Kungsholmen utom Kungsholms tull belägna områden samt egendomen Bellevue. Det har ock visat sig att, sedan ölförsäljning å dessa ställen blifvit förbjuden, antalet slagsmål och oordningar derstädes i betydlig grad aftagit.

Utfärdandet af kungörelser utaf nu antydda beskaffenhet är emellertid en nödfallsutväg, som icke bör permanent användas till komplettering af den i ämnet gällande allmänna författning; och anser Öfverståthållareembetet därför önskligt, att den nu en hvar medgifna rättigheten att utomhus i ringa omfattning försälja maltdrycker varder upphäfd.

Femte frågan. Enligt Öfverståthållareembetets åsigt är ändamålet med lagstiftningen om försäljning af rusdrycker att, såvidt möjligt, främja nykterheten utan att lägga större band å den enskildes handlingsfrihet än som i nämnda syfte äro oundgängliga. Och Öfverståthållareembetet anser för sin del synnerlig vigt ligga deruppå, att icke ifrågavarande lagstiftning i detta senare afseende går längre än behovet kräfver; ty råkar lagstiftningen i en afgjord strid med rådande vanor och åskådningssätt hos ett flertal af befolkningen, så uppstår — oafsedt det förhatliga tvång, som lägges på den laglydiga delen af befolkningen — fara, att lagen hos mindre nogräknade personer framkallar en särskild sträfvan efter att kringgå eller ostraffadt öfverträda stadgandena i ämnet och såmedelst kanhända främjar dryckenskapen i stället för nykterheten.

Anser man dessa åsigter rigtiga, torde man äfven böra medgifva, att det icke är möjligt att stifta en fullt ändamålsenlig lag i ämnet att gälla för samhällen, hvilkas medlemmar lefva under fullkomligt skilda lefnadsförhållanden. Ty man skulle dervid icke kunna undgå den svårigheten, att vissa bestämmelser, som vore väl afpassade för

förhållandena i den ena orten, komme i strid mot åskådningen och lefnadsvanorna i den andra och tvärt om.

Häraf följer emellertid enligt Öfverståthållareembetets mening, att det icke kan vara välbetänkt att hafva en fullkomligt enahanda lagstiftning om försäljning af maltdrycker gällande för Stockholm som för hvarje den minsta landtkommun i riket. Ty sedan Stockholm numera utvecklats till en storstad med i vissa afseenden fullt moderna förhållanden, har det dagliga lifvet derstädes fått en annan prägel än landsbygdens, och hufvudstadsbefolkningen, äfven arbetareklassen, har i följd deraf i många afseenden fått helt andra behof och lefnadsvanor än hvad som råder i landsorten.

Den ståndpunkt, lagstiftningen hittills intagit i denna fråga eller att låta endast hufvudgrunderna för författningen vara gemensamma för hufvudstaden och landsorten, men öfverlemna åt Öfverståthållareembetet att på grundvalen deraf utfärda de detaljbestämmelser, som för hufvudstaden kunna vara nödiga, tror Öfverståthållareembetet därför vara synnerligen välbetänkt och afstyrker således hvarje förändring i detta hänseende.

* *

Utom de frågor, hvilkas besvarande I begärt af Öfverståthållareembetet, hafven I tillika till Embetet framställt anmodan derom, att Embetet derutöfver ville meddela Eder de upplysningar, som Embetet ansåge kunna tjena till ledning för Edra arbeten.

I anledning deraf får Öfverståthållareembetet anföra, att Embetet visserligen anser den nuvarande lagstiftningen uti ifrågavarande ämne i flere afseenden vara i behof af mera tidsenliga former, men att Öfverståthållareembetet icke finner lämpligt att nu i detalj framställa några förslag till dylika förändringar. Endast en förändring, hvilken Öfverståthållareembetet för sin del anser vara den mest trängande, har Öfverståthållareembetet trott sig redan nu böra med några ord antyda. För närvarande äro utskänkningsrättigheterna med hänsyn till den omfattning, i hvilken rörelsen må bedrivas, indelade i två klasser, nämligen rättigheter enligt författningens 2 §, hvilka medföra rätt till utskänkning endast i sammanhang med vardshusrörelse vid måltider, och rättigheter enligt författningens 3 §, hvilka i detta afseende äro utan någon inskränkning.

Denna skilnad har emellertid i Stockholm visat sig omöjlig att upprätthålla, särskildt därför att det i regel är förenadt med stora svårigheter för polispersonalen att uti ifrågavarande hänseende kon-

trollera rörelsens utöfvande, och faktiskt förefinnes därför numera knappast i hufvudstaden någon olikhet mellan rättigheter enligt 2 och 3 §§ i afseende å utskänkningens utöfvande. Vill man fortfarande hafva utskänkingsrättigheterna indelade i två klasser, en mer och en mindre omfattande, måste man därför enligt Öfverståthållareembetets mening söka finna en annan form för rättighetens begränsning än den nuvarande.

En af bryggeriidkare i Stockholm till Öfverståthållareembetet ingifven skrift i ämnet varder härjemte till Eder öfverlemnad.

Stockholm hos Öfverståthållareembetet för polisärenden den 27 april 1899.

TEODOR HINTZE.

Erik Bodman.

Konungens Befallningshafvande i Stockholms län.

Till Kongl. Komitén för afgifvande af förslag i fråga om handel med de i Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 omförmälda drycker.

De med skrifvelsen den 25 sistlidne november öfversända frågeformulär har Länsstyrelsen härmed skolat återställa, sedan svar derå af vederbörande blifvit tecknade.

Utöfver hvad Länsstyrelsen å formuläret n:o 2 haft att i ämnet anföra, tillåter sig Länsstyrelsen såsom sin åsigt uttala,

att för vinnande af nödig reda och lättfattlighet gällande förordning angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. torde böra helt och hållet omarbetas;

att då den obundna rättigheten för bryggare, handlande och andra att försälja och kringföra maltdrycker tvifvelsutan föranleder missbruk af starka berusande ölsorter och förty behöfver inskränkas, men hvarje inskränkning i denna rättighet med nu varande principer i lagstiftningen jemväl komme att drabba den för en stor del af folket nödvändiga, oskadliga drycken svagdricka, särskilda föreskrifter torde

erfordras för handel med *vin och öl* samt med *dricka, kokadt kaffe och andra tillagade icke spirituösa drycker*;

att handeln med vin och öl bör skiljas i *parti- och minuthandel* samt *utskänkning*;

att minuthandel med och utskänkning af vin och öl å landet och i stad, som ej tillhör landsting, icke må utöfvas utan att Konungens Befallningshafvande, efter kommunalstyrelsens hörande, dertill lemnat lof, men att stadsfullmäktige i stad, som utträdt ur landsting, må tillkomma att i samråd med magistrat och i Stockholm med Öfverståthållareembetet ordna denna handel till nykterhetens främjande med rätt dock för Konungens Befallningshafvande, der detta skulle åsidosättas, att ingripa och i stadsfullmäktiges beslut meddela nödig rättelse;

att, för den händelse större frihet i handel med vin och öl än ofvan sägs skulle anses böra medgifvas, nu gällande stadganden i fråga om ringare mängd än 10 liter i allt fall synas böra bibehållas och i fråga om kringförande skärpas samt undantaget i 22 § dels angående försäljning »utom hus i ringare omfattning» upphäfvas såsom onödigt och ledande till missbruk, dels rörande Stockholm ändras derhän, att Öfverståthållareembetet må, efter stadsfullmäktiges hörande, kunna meddela lämpliga bestämmelser i ämnet för hufvudstaden utan band af grunderna för den för riket i öfrigt gällande författning, och dels slutligen i fråga om försäljning »inom jernvägens område vid statens jernvägsstationer» och »inom området för station vid enskild jernväg» ändras så, att bestämmelser om sådan försäljning jemväl å jernvägståg få meddelas beträffande statens jernvägar af Kongl. Jernvägsstyrelsen och beträffande enskilda jernvägar af Konungens Befallningshafvande i det län, der styrelsen har sitt säte.

Stockholm å landskansliet den 30 mars 1899.

Landshöfdingeembetet:

MATTHS FALK.

EDV. FRIES.

Vid skrifvelsen fans fogadt det af komitén utsända frågeformulär 2, å hvilket tecknats följande svar:

1. Från vissa delar af länets landsbygd klagas öfver att ölförsäljningen i handelsbodarne främjat dryckenskap och åstadkommit mindre oordningar samt att svårighet är att kontrollera, huruvida otillåten försäljning eger rum, under erinran dock att ett särskiljande af ölhandeln från annan handel ej skulle bättra anmärkta förhållandet.

I länets städer har ifrågavarande olägenhet ej förmärkts utom i Södertelge, der det oskicket uppstått, att vid ölförsäljning från bodarne under tid, då utskänkingsställen hållas stängda, ölet förtärts af köparne å allmänna platser och i portgångar i bodens närhet.

2. Få nederlag och tappningsaffärer finnas å landsbygden. Ett par nederlag i ett fögderi ha gifvit anledning till det klagomål, att utskänkning derifrån egt rum till skada för nykterhet och ordning.

I städerna har endast en tappningsaffär medfört nämnvärd olägenhet.

3. Kringföringen å landsbygden har öfverallt, särskildt i Stockholms närhet, orsakat olaga försäljning och vållat oordningar, men i de af länets städer, der den förekommit, ej föranledt anmärkning af någon betydenhet.

En viss bekvämlighet för konsumenterna är den enda fördelen af kringföringen.

4. I allmänhet godt. Ett upphäfvande af förordningen skulle otvifvelaktigt föranleda återupprättande af bodar, der, under sken af handel med andra varor, förnämligast skulle försäljas maltdrycker.

5. Ehuru sådan olägenhet ej öfverklagats, har den dock förekommit.

6. I ringa omfattning utom i länets norra del, der hembrygd ganska allmänt idkas, men synes vara i aftagande.

Konungens Befallningshafvande i Uppsala län.

Till Maltdryckskomitén, Stockholm.

Med anledning af skrifvelsen den 25 november 1898 får Landshöfdingeembetet härjemte öfverlemna uppgifter till formulären 1, 2 och 3, lemnade af länsmännen till formuläret n:o 1, af magistraterna i Uppsala och Enköping samt kronofogdarne till formuläret n:o 2 och af vederbörande bryggeriegare till formuläret n:o 3.

Såsom anmärkt blifvit å omslaget till uppgifterna å formuläret n:o 1 har Länsstyrelsen under försäljningsåret 1897—1898 meddelat 95 resolutioner för rättigheter till försäljning af maltdrycker å offentliga auktioner, hvilka rättigheter, som jemväl omfattat de af länsmännen

Bergqvist i Åsunda härad, Johansson i Rasbo härad, Berglund i Bälinge härad och Hagen i Elfkarleby distrikt upptagna tillsammans 24 rättigheter till utskänkning af maldrycker för kortare tid än en månad, varit gällande i allmänhet en dag, men högst tre dagar.

Något särskildt att tillägga utöfver hvad magistraterna och kronofogdarne å formuläret n:o 2 anfört har Landshöfdingeembetet icke. Uppsala slott i landskansliet den 30 mars 1899.

Landshöfdingeembetet:

P. H. LÖFQUIST.

JOH. MALMBERG.

Konungens Befallningshafvande i Södermanlands län.

Till Maldryckskomitén.

I anledning af Eder skrifvelse den 25 november sistlidet år får Konungens Befallningshafvande härmed öfverlemna dels uppgifter enligt formulär 1 å de inom Södermanlands län under försäljningsåret 1897—1898 på grund af Konungens Befallningshafvandes tillstånd utöfvade rättigheter till försäljning af vin eller maldrycker, dels från kronofogdar och magistrater samt inom länet belägna bryggerier infordrade upplysningar enligt formulären 2 och 3; och får Konungens Befallningshafvande derjemte med afseende å de i formuläret 2 af Eder framställda frågor för egen del tillägga:

Beträffande dervid först frågan, hvilka olägenheter visat sig uppkomma deraf att ölhandel varit med annan handel förenad, så torde man få skilja på landsbygden och städerna. Hvad den förstnämnda vidkommer har, efter införandet af den s. k. tiolitersförordningen, ölhandeln i handelsbodarne, såsom ock kronofogdarnes meddelanden gifva vid handen, nästan helt och hållet upphört. Tillstånd till försäljning af maldrycker i mindre belopp än tio liter har meddelats endast i nio fall, deraf samtliga utom två afse försäljning af allenast svagdricka; och vid ingendera af dessa ölhandelsrättigheter, af hvilka den ena genom innehafvarens död numera upphört utan att förnyas, har,

efter hvad Konungens Befallningshafvande inhemtat, ölhandel i någon synnerlig omfattning egt rum. Då öl icke får försälas till mindre belopp än tio liter, hafva numera inom detta län de flesta landthandlande helt och hållet upphört med all ölförsäljning. Det må dock ej förglömmas, att den allt mera tilltagande kringföringen af maldrycker på landsbygden jemväl härvid medverkat eller åtminstone hållit jemna steg med den minskade maldrycksförsäljningen i handelsbodarne. Visserligen förekomma nog ännu s. k. salning för inköp af öl från handelsbodar på landet, likasom äfven oloflig försäljning af öl från dessa; men dylika fall, hvilka åklagarne efter bästa förmåga sökt beifra, hafva icke förekommit i någon afsevärd omfattning. Erfarenheten inom detta län kan därför, hvad landsbygden beträffar, näppeligen sägas gifva vid handen, att maldrycksförsäljning i handelsbodarne numera medför några afsevärda olägenheter.

Hvad deremot angår städerna, särskildt Nyköping och Eskilstuna, hafva i viss mån framträdt andra förhållanden. De större speceri- och diversehandlandena försälja visserligen i allmänhet icke maldrycker; och den försäljning af vin till afhemtning, som af åtskilliga bland dem idkas i rätt stor omfattning, har icke varit af beskaffenhet att några olägenheter deraf försports. Deremot finnas många smärre handelsidkare, matvaru- och mindre diversehandlande, hvilkas hufvudsakliga omsättning består i maldrycker och för hvilka handeln med andra varor varit snart sagdt endast en förevändning. Den klagan är allmän, att denna handel främjat oloflig utskänkning och äfven föranledt oordningar. Åklagaremagten har härvid i de flesta fall varit kraftlös, då bevisningen är svår att åstadkomma; förbud, som med användande af 15 § 1 mom. i maldrycksförordningen, särskildt i Eskilstuna, meddelats, hafva kringgåts genom handelns öfverlåtelse till bulvaner. I underdånigt utlåtande af den 2 november 1897 har Konungens Befallningshafvande redan förut fästat uppmärksamheten på olägenheterna af denna maldryckshandel och särskildt framhållit, hurusom densamma motverkade myndigheternas bemödanden att genom stängning å helgdagsaftnar och söndagar af krogar och ölstugor minska superiet. Under den tid, som sedan dess förflutit, har denna erfarenhet än ytterligare bekräftats.

Huruvida de nu påpekade olägenheterna af maldryckshandeln från handelsbodarne i städerna bero på eller sammanhänga dermed att ölhandel och annan handel äro förenade må dock lemnas derhän. Det faktum, att missbruken med ölhandeln äro större ju mindre handeln är med andra varor och allra störst der nästan inga sådana varor säljas, synes icke tala för denna uppfattning. Det vill nästan synas,

som om klagomålen öfver olägenheterna af ölhandels förenings med annan handel mera hänföra sig till en förgången tid, egentligen träffa förhållandena på landsbygden före tiolitersförordningens införande och qvarstå som en reminiscens derifrån, då de utan tvifvel voro mycket berättigade. Ätminstone synas förhållandena inom detta län stödja en dylik förmodan. Det torde därför ock kunna sättas i fråga, om de öfverklagade olägenheterna af maldryckshandeln till afhemtning i städerna, sådan den nu bedrifves, påkalla eller kunna afhjelpas genom förbud mot förenings af dylik handel med annan handel. Det har visat sig, att en mycket förderlig ölförsäljning mycket väl kan bedrivas utan att någon annan handel bedrifves derjemte. Och å andra sidan skulle ett dylikt förbud, som väl äfven skulle komma att afse handeln med vin, komma att träffa en näring, som hittills, hvad detta län vidkommer, bedrifvits på ett fullkomligt klanderfritt sätt, nämligen den försäljning af vin i handelsbodar, som af specerihandlande ganska allmänt utöfvas. Konungens Befallningshafvande håller för sin del före, att det skulle vara mera ändamålsenligt att utsträcka tiolitersförordningens tillämpning äfven till städerna samt derjemte dels förbjuda försäljning i bod af vin och maldrycker till afhemtning å sabbatstid, dels medgifva Konungens Befallningshafvande att, på framställning af kommunalmyndighet eller efter dess hörande, förbjuda försäljning i bod af vin och maldrycker till afhemtning vissa tider af dygnet, hvilka kunde få bestämmas olika för olika stadsdelar. I sitt ofvanberörda underdåniga utlåtande af den 2 november 1897, afgifvet i anledning af riksdagens underdåniga framställning om införande af föreskrifter i sistberörda tvenne hänseenden, har Konungens Befallningshafvande uttalat sig för desamma och får hänvisa till hvad då blifvit anfördt.

Den andra frågan rör, i hvad man särskilda nederlag för bryggerier eller sjelfständiga tappningsaffärer visat sig vara till skada för nykterhet eller ordning. I detta afseende tvekar Konungens Befallningshafvande icke att uttala såsom sin mening, att dylika affärer, hvilka icke fylla något som helst kännbart behof, utan endast framkallas af en osund konkurrens, åstadkommit och fortfarande åstadkomma stor skada. Nederlag eller tappningsaffärer finnas numera, ofta nog flere stycken på samma plats, i alla länets städer samt på landsbygden vid de större jernvägsstationerna utmed statsbanan och hafva visat sig i hög grad främja oöflig utskänkning och en omåttlig maldrycksförbrukning. I allmänhet är föreståndareskapet för desamma öfverlätet åt personer, som i minsta möjliga mån äro egnade att bedriva denna rörelse på ett ordentligt och lagenligt sätt. På landsbygden hafva de visat en

framstående uppfinningsförmåga i att kringgå tiolitersförordningens föreskrifter, hvarigenom, med den vacklande lagtillämpning som på detta område varit rådande, ständiga rättegångar föranledts. Såväl på landsbygden som i städerna, framför allt Eskilstuna, hafva de också sökt och delvis äfven lyckats bedrifva försäljningen utskänkningsvis genom att uppmuntra till det inköpta ölets förtärande på gårdar, i portgångar, ja till och med å särskildt anordnade platser, hvaröfver försäljarne dock kunnat säga sig icke förfoga. Härtill kommer slutligen, att nu ifrågavarande affärer visat sig i hög grad främja olägenheterna af kringföringen af maldrycker på landsbygden.

Härmed har Konungens Befallningshafvande ock vidrört den tredje frågan, hvilka fördelar och olägenheter visat sig förenade med kringföringen af maldrycker till försäljning. I afseende härå låter det sig visserligen icke förneka, att denna kringföring medför fördelar derigenom att äfven landsbygdens invånare få sitt behof af maldrycker beqvämt tillfredsstäldt samt derigenom att ölhandeln i handelsbodarne, hvilken på sin tid gjorde så mycket ondt, väsentligen aftagit. Men å andra sidan är det också obestridligt, att detta kringförande af öl utesfetter landsvägarne åstadkommer mycket ondt. Visserligen har Kongl. Kungörelsen den 16 juli 1897 afsett att råda bot på detta onda. Men ännu åtminstone hafva några afsevärda verkningar till det bättre af denna författning icke framträdt. Klagomålen öfver olägenheterna af maldryckskringföringen fortfara nästan oförminskade.

I det underdåniga utlåtande, som infordrades från Konungens Befallningshafvande före utfärdandet af sistberörda författning, har Konungens Befallningshafvande lemnat en redogörelse för de dittills vunna erfarenheterna af maldryckshandeln medelst kringföring. Och då i hufvudsak detsamma ännu synes gälla, har Konungens Befallningshafvande ur denna framställning ansett sig böra här ånyo meddela följande utdrag:

»Sedan genom Kongl. Kungörelsen den 2 juni 1893 förbud meddelats att å landet sälja vin eller maldrycker till afhemtning i mindre belopp än tio liter, har kringförandet af maldrycker till afsalu på landsbygden utvecklats sig i mycket stor grad och är allt fortfarande i tilltagande. Redan nu kan man utan öfverdrift säga, att, om än icke det genom förbudet mot vin och maldrycksförsäljningen buteljvis afsedda resultat till nykterhetens befordrande och oordningars förekommande ännu blifvit helt och hållet gäckadt, den tid är ganska nära, då detta blifver händelsen. — — — — —

»Att den sålunda allt mera tilltagande försäljningen af dylika drycker medelst kringföring skall föranleda olägenheter ligger för

öppen dag. Genom länsmännens rapporter, genom tidningspressens meddelanden, genom anmälningar från enskilda personer inom orterna hafva många sådana fall kommit till länsstyrelsens kunskap. I allmänhet tillgår det dervid på ungefär enahanda sätt. Ölvagnen stannar vid någon plats, der en något större arbetsstyrka är samlad; arbetarne få derifrån köpa öl, så länge deras penningar räcka, och aflägsna sig dermed så långt från vagnen, att möjligheten att tillämpa stadgandena om oloflig utskänkning uteslutes; sedan ölet der urdruckits, återlemnas de tömda buteljerna. I flere fall har denna försäljning medelst kringföring, hvilken i sjelfva verket är en utskänkning, föranlett oordningar eller störande uppträden. Och äfven der det icke kommit så vidt, åstadkommer dock den synnerliga lättheten att erhålla maldrycker stor skada genom hinder och uppehåll i arbetet samt derigenom att arbetarne förledas att å maldryckerna offra en stor del af sin arbetsförtjenst. En länsman meddelar t. ex. ett fall, som här må anföras. Under torgdag vid Stensjö i Stora Malms socken — vid hvilka tillfällen enligt 9 § i maldrycksförrordningen *utskänkning* af dylika drycker är förbjuden för alla andra än sådan å platsen bosatt person, som eljest är berättigad till utskänkning — hände sig, att några druckna personer blefvo nekade att köpa öl vid gästgifvaregården. Men å landsvägen något stycke utanför torgplatsen stod en af en öltappare i Katrineholm utsänd ölvagn, hvarifrån de tillhandlade sig öl, som de ostentativt förtärde midt för gästgifvaregården. Till följd af oordningar, som uppstodo, kom saken till länsstyrelsens kännedom; undersökning anställdes, men försäljningen befans ej hafva egt rum under sådana förhållanden, att den kunde hänföras till utskänkning, hvadan åtal med utsigt till framgång ej kunde ske. För sådant fall som det nyssnämnda är visserligen stadgandet i 15 § 6 mom. af maldrycksförrordningen afsedt. Men detta lagrum, som endast afser afstyrande af upprepade oordningar, förutsätter för sin tillämpning att kronobetjent genast är till hands och innefattar icke vare sig ansvarspåföljd eller möjlighet till förbud mot dylik försäljning annat än vid just det tillfälle, som är i fråga; i det fall att utköraren redan afyttrat hela eller största delen af sitt förråd är det alldeles utan verkan. Klagomål hafva äfven flercaldiga gånger förports från jordegare, hvilkas egor ligga invid allmän väg, att maldrycksutkörare till arbetare, hvilka varit sysselsatta på fältet, utbjudit och försålt öl i stora qvantiteter, hvilket haft till följd att arbetarne berusat sig och att arbetet måst afstanna.

»Visserligen har i 15 § 2 mom. af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 genom Kongl. Kungörelsen den 10 juli 1891, till hejdande

af missbruk vid kringföring af vin och maltdrycker, tillkommit medgifvande för kommunalnämnd att, der det visar sig att dylik kringföring främjar oloflig utskänkning eller eljest föranleder oordningar, för viss tid eller för alltid förbjuda den, som besörjer kringföringen, äfvensom, derest omständigheterna dertill föranleda, den, för hvars räkning kringföringen sker, att till afsalu kringföra eller låta kringföra dylika drycker, eller ock föreskrifva sådana inskränkningar i rätten dertill, som må finnas af omständigheterna påkallade. Denna bestämmelse har emellertid visat sig vara i högst ringa grad effektiv. Väl torde anledningen dertill enligt Konungens Befallningshafvandes förmenande icke, på sätt i riksdagens skrifvelse antydes, vara att söka i den omständigheten att kommunalnämndens beslut skall underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning; att utskrifva protokollet öfver beslutet och insända detta till länsstyrelsen för fastställelse lärers väl ej få anses såsom något synnerligen betungande. Men deremot är det uppenbart, att det måste möta mycket stora, i många fall ööfvervinneliga svårigheter att kunna konstatera, att genom den af den eller den utköraren idkade försäljningen främjats oloflig utskänkning eller åstadkommits oordningar. Och denna svårighet är naturligen än större gent emot den, för hvars räkning försäljningen eger rum; denne torde i de flesta fall kunna freda sig genom förbärande att hvad som lägges honom till last skett utan hans vetskap. Men ett förbud allenast för utköraren saknar ju all betydelse, då husbonden i sådant fall är i tillfälle att genast taga en ny utkörare och låta kringförandet fortsätta på samma sätt som förut. Också har detta stadgande inom länet blifvit användt endast en gång inom en enda kommun, der beslutet emellertid vann Konungens Befallningshafvandes stadfästelse.»

Hvad Konungens Befallningshafvande sagt i detta yttrande gäller, såsom ofvan antyddes, nästan oförändradt ännu. Kongl. Kungörelsen af den 16 juli 1897 har häruti, såvidt det hittills visat sig, icke egentligen åstadkommit någon annan förändring än att, till följd af förbudet mot försäljning af mindre belopp än tio liter och att emellan flere köpare fördela det köpta i mindre belopp, utkörarne måst se till att de, der försäljningen egt rum på vägarne eller eljest utomhus, utlemna ölet i större qvantiteter och till en enda person, som dervid fått handla som ombud för hela den skara eller arbetsstyrka, som skolat konsumera ölet. Då dessa utkörare just uppsöka de platser, der större arbetsstyrkor äro samlade, och tombuteljerna icke behöfva återlemnas genast, utan kunna afhämtas vid återresan eller nästa resa, har det icke lagts något egentligt hinder för ölkommersen genom för-

budet mot försäljning medelst kringföring till mindre belopp än tio liter. Enligt berättelserna från en del håll inom länet vill det till och med nästan synas, som om detta förbud verkat motsatsen af hvad dermed varit afsedt.

Att, på sätt från en del håll yrkats, utfärda totalförbud mot kringföring af maltdrycker till försäljning, anser emellertid Konungens Befallningshafvande icke vara att förorda. Derigenom skulle tillfället att förskaffa sig dylika drycker för den måttlige konsumenten å landsbygden obehörigen försvåras; det är ock fara värdt, att den ölhandel i handelsbodarne på landet, vare sig med eller utan förening med annan handel, öfver hvars olägenheter så bittert klagats, åter skulle komma i flor eller att fältet skulle öppnas för ett lönkrögeri med öl, som till sina följder skulle blifva vida förderfligare än den nu öfverklagade kringföringen. Men deremot synes, som om utan fara all annan kringföring af vin eller maltdrycker kunde förbjudas än kringföring af *sistnämnda* slags drycker för försäljning inomhus till derstädes boende eller å fartyg. Likaså torde till hämmande af det ofog, som bedrifves från s. k. nederlag eller tappningsaffärer med mer eller mindre sjelfständig tillvaro, rätt till kringföring af maltdrycker till försäljning kunna inskränkas till tillverkare. Med afseende på marknad, torgdag m. m., hvarom handlas i 9 § af maltdrycksförordningen, synes vara lämpligt och af behovet påkalladt, att uttrycket »utskänkning» utbytes mot »försäljning». Beträffande stadgandet i 15 § 2 mom. af maltdrycksförordningen, sådant detta stadgande lyder genom Kongl. Kungörelsen den 16 juli 1897, synes, likaledes för att förekomma olägenheter från tappningsaffärerna, den stadgade inskränkningen i rätten att meddela förbud för kringföring af maltdrycker kunna begänsas till den kringföring, som af tillverkare bedrifves direkt från tillverkningsstället. Ett tillägg af bestämmelsen »direkt» eller någon dermed lika betydande torde måhända äfven vara på sin plats till uttrycket »från tillverkningsstället» i afseende på det undantag från tiolitersförordningens tillämpning, som nu förekommer i andra stycket af 1 § 1 mom. af maltdrycksförordningen.

Hvad vidare angår frågan angående verkan i nykterhethänseende af den s. k. tiolitersförordningen, i hvad den afser maltdrycker, så har Konungens Befallningshafvande redan i sammanhang med första frågan vidrört detta ämne. Enligt Konungens Befallningshafvandes uppfattning har denna författning, åtminstone i hvad angår ölhandeln i handelsbodarne, verkat synnerligen godt. Detta har, såvidt Konungens Befallningshafvande förspott, allmänt vitsordats vara förhållandet inom alla delar af länet. Den olägenhet af s. k. salning, som från ett

par fögderier omförmäles i svaren på de utsända frågeformulären, torde mera afse kringföringen än försäljningen i bod af maltdrycker till afhemtning, äfven om exempel på dylik salning icke heller med afseende på sistberörda slags försäljning alldeles saknats.

Någon försäljning af maltdrycker utomhus i ringa omfattning enligt § 22 af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 har icke, såvidt Konungens Befallningshafvande förspott, förekommit inom länet. Har sådan försäljning, såsom af tvenne bland kronofogdarne antydes, verkligen egt rum, måste detta hafva varit i mycket obetydlig skala. Enligt hvad Konungens Befallningshafvande erfarit, torde på de flesta orter rent af saknas kännedom om att en dylik rätt till maltdrycksförsäljning existerar; och torde man nog häri hafva att söka den förnämsta anledningen till att den ej begagnats. Då denna rättighet emellertid är fullkomligt obehöflig och synes kunna innebära en ganska stor fara, om den blefve mera allmänt känd och begagnad, torde den böra alldeles borttagas.

I afseende på sjette frågan får Konungens Befallningshafvande allenast hänvisa till svaren å de utsända frågeformulären.

Till slut har Konungens Befallningshafvande äfven velat uttala, att de nu gällande straffbestämmelserna för förbrytelser mot maltdrycksförordningen, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, i allmänhet äro väl låga och därför ej heller visat sig fullt effektiva. Nyköping i landskansliet den 27 mars 1899.

Landshöfdingeembetet:

JOHAN WIDÉN.

EDVARD AHLNER.

Konungens Befallningshafvande i Östergötlands län.

Till Komitén för revision af gällande Kongl. Förordning
angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.

I anledning af komiténs cirkulärskrifvelse den 25 november 1898
får Landshöfdingeembetet öfverlemna dels begärda, från vederbörande

magistrater, kronofogdar och bryggerier infordrade uppgifter tillika med en af vederbörande bryggeriegare till Konungens Befallningshafvande stäld skrifvelse i ämnet dels ock en af Landshöfdingeembetet jemlikt formulär 1 upprättad uppgift angående meddelade rättigheter till försäljning af vin och maltdrycker m. m. inom länet under försäljningsåret 1897—1898.

För egen del får Landshöfdingeembetet i fråga om de inom länet rådande förhållanden till svar å de i formuläret 2 framställda frågor hänföra sig till hvad vederbörande magistrater och kronofogdar andragit, men tillåter sig att derutöfver anföra följande:

Då användandet af maltdrycker utvecklats sig till ett näringsbehof, närmast likställt med kaffe, samt maltdryckstillverkningen utgör en mycket stor industri, som tillika ger tusentals arbetare deras utkomst, hvartill kommer, att det torde få anses temligen säkert att maltdryckerna väsentligt bidragit till att minska missbruket af brännvin och andra spritdrycker, synes det Landshöfdingeembetet vara af vigt, att försäljningen af maltdrycker ordnas på sådant sätt, att de blifva lätt tillgängliga för hushållsbehof, men deremot svåråtkomliga för dem, hvilka vilja begagna dem såsom berusningsmedel.

Det torde väl icke kunna förnekas, att den s. k. tiolitersförordningen verkat fördelaktigt derigenom att maltdrycksförsäljningen från handelsbodarne på landet och tillika de i sammanhang dermed förekommande oordningarna så godt som upphört, men på samma gång utvisa också domstolarnes protokoller, att rätt många med mera och mindre framgång belönade försök att kringgå berörda förordning blifvit gjorda, hvarjemte handelsbodarne blifvit ersatta af kringresande ölförsäljare, hvilka i sin ordning fresta en del af befolkningen att göra inköp af maltdrycker genom salning och att äfven på andra sätt öfverträda förordningen. Men ölutkörarne tillföra derjemte en mängd hushåll deras behof af maltdrycker. Och det skulle vara en orättvisa att beröfva den laglydiga delen af befolkningen denna förmån. Det vill därför synas Landshöfdingeembetet lämpligt, att kringföring af maltdrycker fortfarande får ega rum för försäljning inomhus till derstädes boende eller å fartyg, men i öfrigt förbjudas, samt att för öfverträdelse mot förbudet stadgas icke blott böter, utan äfven förlust af det medförda lagret eller förrådet af maltdrycker. Och anser sig Landshöfdingeembetet i sammanhang härmed böra påpeka, att straffbestämmelserna för öfverträdelser mot förordningen om försäljning af vin och maltdrycker äro alldeles för låga.

Med anledning af de oordningar, som inom en del städer uppstått genom maltdrycksförsäljning, hufvudsakligen från mindre butiker och

matvaruförsäljningsställen, torde det vara skäl, att för försäljningen inom städerna stadgades bestämmelser i samma syfte som tiolitersförordningen, dervid Landshöfdingeembetet likväl för sin del, och med särskildt afseende å den ofta nog förefintliga bristen på lämpliga förvaringsrum för maltdrycker, anser, att omförmälda olägenheter skulle kunna undanrödjas, äfven om t. ex. fem liter bestämdes skola utgöra minsta försäljningsbeloppet samt derjente föreskrefves, dels att sådan försäljning icke finge ega rum senare än t. ex. klockan 7 eftermiddagen och dels att magistrat eller poliskammare berättigades att vid tillfällen, då större folksamlingar egde rum, förbjuda ej blott utskänkning, utan äfven öfrig handel med vin och maltdrycker inom stad.

Linköpings slott i landskansliet den 8 april 1899.

På Landshöfdingeembetets vägnar:

N. H. JOACHIMSSON.

C. O. DE FRESE.

•

Konungens Befallningshafvande i Jönköpings län.

Till Maltdryckskomitén.

Genom skrifvelse den 25 november 1898 har komitén för utförande af sitt uppdrag att, efter utredning rörande de ändringar, som i syfte att ytterligare främja nykterheten kunde behöfva vidtagas i Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående försäljning af vin och maltdrycker med flere icke spirituösa drycker den 24 oktober 1885, afgifva förslag i ämnet, anmodat Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att meddela och införskaffa vissa uppgifter enligt trenne skrifvelsen åtföljande formulär samt afgifva yttrande öfver de i formuläret n:o 2 framställda frågor och lemna komitén de upplysningar i öfrigt, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansåge kunna tjena till ledning för komiténs arbete; och får Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed öfverlemnade de infordrade uppgifterna jemte till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inkomna skrivelser från Jönköpings läns nykterhetsförbund och från länets bryggeriförening samt för egen del i ämnet uttala sig.

Af nu meddelade uppgifter inhemtas, bland annat, att under försäljningsåret 1897—1898 å länets landsbygd utöfvats allenast tio af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande jemlikt 11 § i ofvan nämnda förordning meddelade rättigheter till idkande af försäljning af maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter, deraf fyra rättigheter eller de inom Norra Solberga socken utöfvade afsett försäljning af endast svensköl och svagdricka. Några olägenheter af den sålunda inskränkta ölhandeln har icke för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit anmälda. De af kronofogdarne lemnade svar å första frågan i formuläret n:o 2 utvisa, att ölhandel till belopp af tio liter eller derutöfver i förening med annan handel numera alls icke förekommer inom största delen af länets landsbygd eller inom Tvetå, Vista, Mo, Norra och Södra Vedbo samt Östbo och Vestbo härader.

Denna ringa utsträckning af ölhandel i förening med annan handel å länets landsbygd icke blott under nu ifrågavarande försäljningsår, utan under jemväl närmast föregående tolf till femton åren har otvifvelaktigt i hög grad främjat nykterheten inom länet och förebyggt många tillfällen till missbruk af ölet samt grundar sig icke blott på den inom länets landskommuner bland såväl arbetsgifvare som stadgade arbetare allmänt rådande öfvertygelsen om gagneligheten af sådan inskränkning, utan äfven på de handlandes tillmötesgående att godvilligt afsäga sig rätten till ölhandel. Att en dylik uppfattning vunnit en sådan utbredning inom länet är att tillskrifva den religiösa och nykterhetsvänliga rörelse, som inom Jönköpings län sedan lång tid tillbaka egt och eger så många varma och nitiska målsmän, hvilka icke underlåtit framhålla af ölhandeln uppkomna olägenheter och, i hvad på dem ankommit, sökt motverka desamma. Derigenom har ock på de flesta ställen inom länet bildats öfvertygelse om skadligheten af öl, när det brukas, såsom ofta nog af kroppsarbetare, utan motsvarande mat och till omåttlighet, och af många framhålles önskvärdheten af att tillfällena att åtkomma öl inskränkas så mycket som möjligt till befrämjande af arbetarnes sedlighet och ekonomi samt den allmänna ordningen.

I stad med dess ordnade polisförhållanden torde olägenheter af ölhandels förening med annan handel mera sällan förekomma, men då, såsom af magistraten i Jönköping anmärkts, handlande finnas, hvilka använda sin handelsrätt endast såsom skylt för bedrifvande af ölutskänkning, torde för handlande i stad lämpligen böra stadgas skyldighet att i den ordning, som i 2 § af gällande förordning sägs, söka tillstånd till ölhandel.

Beträffande bryggeriers nederlag äfvensom sjelfständiga tappningsaffärer, hvilka båda slag af ölförsäljning allt mera vuxit i antal efter

tillkomsten af tiolitersförordningen, ger den inom länet vunna erfarenheten vid handen, att de, och särskildt tappningarne, icke sällan medfört rätt stora olägenheter till skada för nykterhet och ordning, synnerligen som hvarken de kommunala myndigheterna eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande äro i tillfälle att öfver desamma öfva någon verksam kontroll, om ock i sådant hänseende åtskilligt vunnits genom Kongl. Kungörelsen den 16 juli 1897. Genom öppnandet af en dylik affär har stundom kunnat inträffa, att en kommun gått miste om frukterna af förut vidtagna åtgärder för ölförsäljningens ordnande och inskränkning. Jemväl den försäljning, som af bryggeri från tillverkningsställe i minut bedrifves, har, om den leder till utskänkning buteljvis, visat sig blifva till skada för ortens befolkning.

För att i möjligaste mån förekomma tillfällena till sådant missbruk af ölet, att derigenom berusning och oordningar föranledas, anser Kongl. Maj:ts Befallningshafvande försäljningen äfven från nederlag och tappningar och till afhemtning från tillverkningsstället böra underkastas viss tillsyn, så att försäljningens ordentliga bedrifvande betryggas. Några hinder böra dermed dock icke läggas för den fullt lofliga bryggerinäringen, som redan vunnit en så stor omfattning inom landet, att dess årliga tillverkning i värde öfverstiger 25 millioner kronor och att den sysselsätter 5,000 till 6,000 arbetare. En dylik industri, som är bygd på den med landets stigande välmåga ökade måttliga ölkonsumtionen, måste visserligen underordnas de föreskrifter, som i den allmänna ordningens och sedlighetens intresse af lagstiftningen befinnas nödiga för varans tillhandahållande åt allmänheten, men den har på samma gång en berättigad fordran att samma lagstiftning blifver någorlunda konstant, så att näringens målsmän må kunna enligt lagens anvisning träffa sina anordningar för längre tid och på det för näringen fördelaktigaste sätt, något som är af vikt äfven ur statsekonomisk synpunkt. De föreskrifter Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anser önskvärda i fråga om försäljning i minut af maltdrycker såväl från bryggerier a tillverkningsställe som från nederlag och tappningsaffärer skulle innefatta bestämmelse, att sådan försäljning under ett visst minimum finge ega rum endast på grund af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes, efter kommunalnämnds eller magistrats hörande, dertill lemnade medgifvande, som skulle kunna återkallas, samt med vilkor att å försäljningen de i författningens 15 § gifna ordningsföreskrifter vore tillämpliga.

Sedan kringföringen af öl för försäljning till mindre belopp än 10 liter blifvit genom kungörelsen den 16 juli 1897 ordnad, synes, derest denna ordning behörigen öfvervakas, kringföringen icke behöfva medföra några olägenheter, utan kunna vara till fördel för en måttlig

förbrukning af öl i hem, der denna dryck vid måltider användes; och hafva icke heller några olägenheter af kringföringen inom detta län försports efter nämnda författnings tillämpning.

Kungörelsen af den 2 juni 1893 angående försäljning af ifrågasvarande drycker för afhentning till mindre belopp än tio liter har antagligen minskat konsumtionen af dessa drycker, men har också på andra sidan gifvit anledning till stora dryckeslag, ett omätligt förtärande af öl samt fylleri och oordningar. Förordningen synes således hafva öfverskridit den gräns, intill hvilken de restriktiva förbuden kunna gå utan att olägenheter uppstå, hvilka kunna vara större än de med förbuden vunna fördelarne. Huru dessa olägenheter lämpligast skulle kunna förebyggas eller minskas, derom tvekar Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att yttra sig, då erfarenheten inom länet icke gifver tillräckligt stöd för ett uttalande derutinnan.

Maltdrycksförsäljningen utomhus i ringa omfattning har visserligen icke förorsakat några synnerliga olägenheter, men kan dock medföra våda för nykterhet och ordning, då den är svår att kontrollera och någon gräns för afyttringsmängden icke är bestämd, hvarföre äfven för sådan försäljning borde fordras tillstånd af administrativ myndighet.

Af den på landsbygden företrädesvis vid högtider och under skördetiden idkade hembrygden äro, så vidt erfarenheten inom detta län hitills ådagalagt, icke några olägenheter att befara. Jönköping i landskansliet den 30 mars 1899.

HJ. PALMSTIERNA.

A. H. Bagge.

Ut in prot.

Från Konungens Befallningshafvandes beslut var föredraganden, Landssekreteraren A. H. Bagge, så till vida skiljaktig, att han, som delade den inom länet gängse uppfattningen, att bedrifvandet af ölhandel i förening med annan handel lätteligen kan å landsbygden med dess stora antal af landthandlande och dess ringa tillgång på polis till öfvervakande af ordningen å de skilda handelsställena locka till dryckenskap och föranleda oordningar, vore af den mening, att handlande å landet icke borde, utöfver hvad enligt 11 § i författningen kunde vara honom medgifvet, ega rätt till handel med maltdrycker med mindre än att han dertill erhållit Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes tillstånd, sasom i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes skrifvelse

blifvit ifrågasatt för rättighet till förening af ölhandel med annan handel i stad äfvensom för rätt till försäljning i minut af öl för afhemtning från nederlag och tappningar samt från tillverkningsställe.

Konungens Befallningshafvande i Kronobergs län.

Till Maltdryckskomitén.

Med anledning af komiterades skrifvelse den 25 sistlidne november får Konungens Befallningshafvande härhos öfverlemnna ej mindre begärda uppgifter i fråga om under försäljningsåret 1897—1898 med vederbörligt tillstånd, jemlikt Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885, utöfvade rättigheter till försäljning af vin och maltdrycker samt af Konungens Befallningshafvande fastställda eller omedelbart meddelade förbud mot sådan försäljning, än äfven från vederbörande kronofogdar och magistrat jemte befintliga bryggerier inom länet infordrade uppgifter i enlighet med komiterades hit öfversända frågeformulär N:o 2 och 3.

Såsom af berörda uppgifter från länets kronofogdar och magistrat jemväl framgår, medför ölhandelns förening med annan handel väsentliga olägenheter till följd deraf att ölhandeln icke är inskränkt till viss tid på dygnet och kan fortgå äfven under sön- och helgdagar; och den så kallade tiolitersförordningen har vid sådant förhållande icke så som dermed afsetts verkat i nykterhetshänseende. Den bryggerier tillkommande oinskränkta rätten till försäljning från särskilda nederlag eller tappningsaffärer, hvilken handel först under de närmast förflutna åren inom länet förekommit, har äfven varit till skada för nykterhet och ordning.

En förändrad lagstiftning till förekommande af dessa olägenheter synes därför erforderlig; och torde dervid böra bestämmas, att försäljning af maltdrycker äfvensom af vin till afhemtning så till vida skiljes från annan handel, att den må af handlande utöfvas endast efter dertill särskildt förvärfvad rättighet, att sådan särskild rättighet äfven erfordras för bryggeris försäljning af sina tillverkningar till afhemtning från nederlag och för försäljning från sjelfständig tappningsaffär samt att försäljningstiden för dylik handel inskränkes, så att

den ej må ega rum sent på aftonen och ej heller under sön- och helgdagar. Enahanda inskränkning af försäljningstiden torde böra stadgas jemväl för försäljning till afhemtning från tillverkningsstället samt genom kringföring.

Sådan maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning, som omförmåles i 22 § af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885, har, såsom kronofogdarne och magistraten upplyst, icke på senare tider inom länet förekommit och synes för öfrigt icke böra vara tillåten annorledes än efter dertill erhållen rättighet. Vexjö landskansli den 30 mars 1899.

CH. E. VON OELREICH.

G. W. Granqvist.

Konungens Befallningshafvande i Kalmar län.

Till Komiterade för uppgörande af förslag till ändringar i Kongl. Förordningen angående försäljning af vin, malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 oktober 1885.

Sedan Konungens Befallningshafvande i anledning af Eder skrifvelse den 25 november nästlidet år från länets magistrater och kronofogdar äfvensom bryggeriegare inom länet infordrat uppgifter i enlighet med de vid skrifvelsen fogade formulär 2 och 3 samt för egen del låtit å formuläret 1 teckna dermed afsedda uppgifter, får nu Konungens Befallningshafvande härhos öfverlemna samtliga ifrågakvarande uppgifter och dervid anföra följande:

Innan bestämmelsen om ett försäljningsminimum af tio liter vid försäljning å landsbygden annorledes än från tillverkningsstället af malt-drycker till afhemtning utfärdades, var det regel, att hvarje landt-handlande äfven sålde malt-drycker likaväl som det då för tiden vida oftare än nu inträffade, att malt-dryckerna utgjorde den förnämsta, stundom till och med nära nog den enda handelsvaran. Det blef då

en osed, att kring handelsbutikerna om aftnarne samlades en skara tjenstefolk och annan ungdom, som efter intagen förtäring förde oljud och oväsen längs vägarne. Den ofvan antyddas bestämmelsen gjorde i allmänhet ett slut på landthandlandenas ölförsäljning och dermed förbundna olägenheter för grannskapet. Det är numera endast sällan händelsen, att ölhandeln å landet är med annan handel förenad; och Konungens Befallningshafvande, som endast i några få fall, då vederbörandes ordentlighet och lämplighet blifvit nöjaktigt bestyrkta, meddelat tillstånd till försäljning af maltdrycker under det lagstadgade minimibeloppet, har numera försport klagomål öfver den i handelsbodarne bedrifna ölförsäljning allenast från en och annan plats med mera sammanträngd befolkning, der så kallad salning lätt kan ega rum. Salningen, deraf befordras ett superi, som ofta föranleder oordningar, anser Konungens Befallningshafvande därför vara den anmärkningsvärdaste olägenheten af landthandlandenas ölförsäljning. Dertill kommer emellertid, att handlandena ofta torde gifva vika för den påträngande frestelsen att utlemna maltdrycker i mindre quantitet än tillåten är och att ölhandeln sålunda gifver anledning till sannolikt ofta förekommande lagöfverträdelser, hvilka, då de ske i smyg, endast i jemförelsevis få fall kunna blifva föremål för laga beifran. Konungens Befallningshafvande håller dock före, att salningen skulle kunna väsentligen motverkas derigenom att utlemnande af maltdrycker, när salning bort kunna misstänkas föreligga, blefve som oloflig försäljning ansedt och bestraffadt, likasom Konungens Befallningshafvande förmenar, att något skärpta ansvarsbestämmelser för olaga ölhandel skulle utgöra en helsosam motvigt mot begärelsen att underskrida det föreskrifna försäljningsminimum.

I städerna, för hvilka dylikt minimum ej finnes stadgadt, medför bodhandeln med maltdrycker den beaktansvärda olägenheten, att å tider, då krogarne och tilläfventyrs på grund af särskild bestämmelse äfven andra ställen, der maltdrycker utlemnas, men ej handelsbutikerna äro stängda, maltdrycker derstädes blifva för en hvar tillgängliga, hvarjemte ifrågavarande handel gifver anledning till det vidriga förhållande, som består deri att arbetare och förbönder, stundom i hela flockar, synas på gatorna eller i närbelägna portgångar förtära det öl, de i bodarne inköpt. Utan allt men för allmänheten borde dock ölhandeln i städerna kunna från den vanliga bodhandeln alldeles skiljas; och lämpligt vore dessutom, enligt Konungens Befallningshafvandes åsigt, att försäljningsstälленas läge blefve föremål för särskildt bestämmande och att tiden för försäljningsrättens utöfvande finge, i den mån förhållandena sådant kräfde, begränsas.

Sedan landthandlandena upphört att sälja maltdrycker, hafva nederlag och sjelfständiga tappningsaffärer, hvilka inom detta län dock icke förekomma i något större antal, sökt befordra konsumtionen af malt-drycker å landsbygden. Båda dessa slags affärer hafva till ändamål att tillhandahålla maltdrycker till afhemtning samt vanligen äfven genom kringföring. I förstnämnda afseende gäller väl om dem hvad om landthandlandenas försäljning är sagdt, eller att de egentligen endast å mera folkrika platser gifva upphof till oordningar och motarbета nykterheten, men på andra ställen deremot icke framkallat missnöje, hvilket torde vara innebörden af de olika uppgifter, som angående verkningarne af dylika affärer af kronofogdarne meddelats. Kringföringen deremot, som för öfrigt bedrifves icke endast från dessa affärer, utan äfven, och synnerligast, direkt från tillverkningsställena, har inom detta län såsom annorstädes gifvit anledning till lika berättigade som ofta förekommande klagomål. Visst är det en stor fördel för de enskilda hushållen att utan vidare kostnad få sina maltdrycker hemtransporterade, men olägenheterna af kringföringen äro än större. Ölskjutsarne, som kringfara allestädes å landsbygden, inbjuda allmogen å vägar, i hemmen samt i arbetslokaler och på arbetsfälten till för-täring af maltdrycker; och som ölutkörarne mestadels aflönas med viss försäljningsprovision, gäller det för dem att till det yttersta upp-drifva försäljningen äfven på bekostnad af dess lagenlighet, — så mycket mindre riskabelt, som kontrollen är och måste vara allt för otillräcklig och principalen vanligen betalar böterna för åtalad och olaga befunnen försäljning. Det är företrädesvis beträffande kringföringen å landsbygden, strängare lagstiftningsåtgärder synas behöfliga. För egen del är Konungens Befallningshafvande af den uppfattning, att ölkörare borde få utbjuda och afyttra sin vara endast inomhus till derstädes boende och å fartyg samt att straffbestämmelserna för olofflig försäljning under kringföring borde skärpas.

Redan af hvad ofvan blifvit anfördt rörande det stadgade försäljningsminimum vid försäljning å landsbygden annorledes än från tillverkningsstället af maltdrycker till afhemtning framgår, att ifråga-varande stadganden på det hela taget haft en i nykterhetshänseende förmånlig verkan. Om den salning, hvartill stadgandet emellertid gifvit anledning, har Konungens Befallningshafvande ock yttrat sig.

Sådan försäljning af maltdrycker utomhus i ringa omfattning, som omförmåles i 22 § af nädiga Förordningen den 24 oktober 1885, förekommer inom länet i allmänhet endast vid torgdagar, marknader, auktioner och andra till folksamling ledande förrättningar. Försäljningen, som ofta nog bedrifves af personer, hvilka äro i saknad af

derför önskvärda kvalifikationer, har, såsom Konungens Befallningshafvande fått sig meddeladt, ej sällan missbrukats till befrämjande af olaga handel med spritdrycker och bidrager dessutom alltid i sin mån till att förstärka verkningarna af den bränvinsförtäring, som plägar vid dylika tillfällen ega rum. Önskligt vore därför, att den undantagsställning, försäljning af ifrågavarande beskaffenhet hittills intagit, upphörde och att den ofvannämnda förordningen blefve i allmänhet tillämplig äfven på dem, som med sådan försäljning taga befattning.

Hembrygd af maltdrycker på landsbygden förekommer numera i blott ringa omfattning. Behovvet af dricka fylles merendels från befintliga svagdricksbryggerier. Kalmar i landskansliet den 1 april 1899.

C. AD. FAGERLUND.

Karl Mossberg.

Konungens Befallningshafvande i Gotlands län.

Till Maltdryckskomitén.

Enligt Eder skrifvelse den 25 november 1898 infortrade uppgifter rörande utöfningen af maltdrycksförsäljning m. m. får Länsstyrelsen härmed öfverlemnna.

För egen del har Länsstyrelsen, då, enligt upplysning af kronofogdarne, maltdryckers begagnande inom orten icke är af större betydighet och då de förseelser emot gällande författnings stadganden rörande försäljning af sådana drycker, hvilka möjligen inträffa, ganska väl kunna stäfas med de i författningen meddelade föreskrifter, icke att framställa något särskildt förslag till ändring uti dessa stadganden eller till andra föreskrifter i ämnet. Visby i landskansliet den 4 april 1899.

På Landshöfdingeembetets vägnar:

JOHAN HAMBÆUS.

OSCAR MELIN.

Konungens Befallningshafvande i Blekinge län.

Till Maltdryckskomitén, Stockholm.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som oaktadt aflåtna påminnelser först under gårdagen erhållit samtliga de på grund af Eder skrifvelse den 28 november 1898 infordrade uppgifter, får härmed öfversända desamma och dervid sjelf uttala sig angående de i formulär 2 framställda frågor.

1. *Hvilka olägenheter hafva visat sig uppkomma deraf att ölhandel varit med annan handel förenad?*

Enligt kronofogdarnes uppgifter förekommer icke å landsbygden inom Blekinge län, att ölhandel är förenad med annan handel. Under de närmast föregående åren har likväl sådan förening förekommit och förorsakat olägenheter till följd af försäljningsrättens missbruk, hvilka föranlett Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att förbjuda år 1896 en handlande i Ronneby socken och år 1898 en handlande i Kyrkhults socken att försälja maltdrycker, den förre för alltid och den senare för en tid af 5 år.

Magistraterna i Ronneby och Sölvesborg uppgifva, att i nämnda städer några olägenheter icke uppkommit genom ölhandels förening med annan handel. I viss mån stridande häremot är dock beträffande Ronneby det förhållande, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande år 1897 fann sig nödsakad förbjuda en handlande i sistnämnda stad att under ett års tid försälja maltdrycker.

Poliskammaren i Karlskrona och magistraten i Karlshamn vitsorda begge, att i dessa städer talrika olägenheter uppkommit af dylik förening. Med den tilltagande förbrukningen af öl lära dessa olägenheter sannolikt komma att ökas, derest icke en lagstiftning kan komma till stånd, utgående från den uppfattningen att starkare maltdrycker äro att anse som rusdrycker. Visserligen finnes uti den myndigheterna medgifna rätt att under vissa förhållanden förbjuda handlande försäljning af maltdrycker ett medel att i viss mån hämma de olägen-

heter, som föranledas af dessas rätt till dylik försäljning, men erfarenheten har visat, att detta medel icke är tillfylles. Emellertid anser Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att handel med maltdrycker icke bör skiljas från annan handel förr än en lagstadgad gräns blifvit satt mellan svagdricka och maltdrycker med starkare alkoholhalt; de svårigheter, som härvidlag kunna uppstå, torde väl icke få anses öfvervinneliga.

2. *I hvad mån hafva särskilda nederlag för bryggerier eller sjelfständiga tappningsaffärer visat sig vara till skada för nykterhet eller ordning?*

I Blekinge län hafva dylika nederlag och tappningsaffärer i allmänhet icke visat sig vara till skada för nykterhet eller ordning.

3. *Hvilka fördelar och olägenheter hafva visat sig vara förenade med kringföringen af maltdrycker till försäljning?*

Inom städerna har sådan kringföring icke varit till olägenhet. Å landsbygden deremot torde densamma hafva betydligt bidragit till den ökade förtäringen af maltdrycker. I sin femårsberättelse för perioden 1891—1895 yttrade därför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande: »— — —; deremot synes användningen af maltdrycker ökas och förtäringen af öl såsom rusdryck äfven tilltaga, särskildt bland den lösa arbetarebefolkningen vid stenhuggerierna. Härtill har mycket bidragit det af flere bryggerier tillämpade sätt att medelst vagnar kringföra öl till försäljning å landsbygden.»

Äfven frågan om hvad som med anledning af dessa olägenheter bör åtgöras synes Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sammanhännga med frågan om skiljande mellan svagdricka och maltdrycker med starkare alkoholhalt. Blir en sådan åtskilnad lagstadgad, torde hinder icke ligga i vägen för förbud att kringföra starkare maltdrycker anorlunda än från bryggerier och aftappningsställen efter skriftlig rekvision direkt till kunder; under nuvarande förhållanden skulle uppresande af hinder mot dylik kringföring med deraf följande svårighet för befolkningen å vissa orter att erhålla maltdrycker lätt vålla en ymnigare förtäring af spritdrycker.

4. *Huru har den s. k. tiolitersförordningen, i hvad den afser maltdrycker, verkat uti nykterhetshänseende?*

Å de orter, der kringföring af maltdrycker icke egt rum, torde samma förordning haft ett välgörande inflytande.

5. *Hafva några olägenheter vållats af den i 22 § af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 omtalade maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning?*

Dylik försäljning lär ingenstädes i länet förekomma.

6. *I hvilken omfattning utöfvas fortfarande hembrygd af maldrycker på landsbygden?*

Härom åberopas hvad kronofogdarne i detta hänseende anført.
Karlskrona å landskansliet den 29 april 1899.

GOTTH. WACHTMEISTER.

Gustaf W. Roos.

Konungens Befallningshafvande i Kristianstads län.

Till Mالدryckskomitén, Stockholm.

Med föranledande af Eder skrifvelse den 25 november sistlidet år får Länsstyrelsen härmed öfverlemna uppgifter i enlighet med de med samma skrifvelse öfversända formulär, dels enligt formulär 1 afgifna af Länsstyrelsen för hvarje kommun inom länet, hvarest försäljning af vin eller mالدrycker under försäljningsåret 1897—1898 med Länsstyrelsens tillstånd utöfvats, dels enligt formulär 2 afgifna af magistrater och kronofogdar i länet till svar å deri uppställda frågor och dels enligt formulär 3 afgifna af vederbörande bryggeriegare beträffande samtliga inom länet belägna bryggerier.

I afseende å formulär 1 får Länsstyrelsen anmärka, att flertalet af deri upptagna rättigheter afse försäljning såväl af vin som mالدrycker, att deri icke upptagits en af Länsstyrelsen, jemlikt 7 § 1 mom. Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af nämnda drycker, Kongl. Jernvägsstyrelsen för längre tid än en månad meddelad rättighet att såvidt länet angår i restaurationsvagnar, insatta i vissa statens mellan Stockholm och Malmö gående tåg, genom antagen föreståndare utskänka vin och mالدrycker, hvilken rättighet icke kunnat hänföras till viss kommun, att i formuläret icke heller upptagits sådana rättigheter, som utöfvats i samband med utskänkning af brännvin eller af gästgifvare, skjutsstationsföreståndare eller skjutsentreprenör på grund

af Kongl. Stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878, att af de enligt 7 § 1 mom. och 9 § nämnda Kongl. Förordning för kortare tid än en månad meddelade rättigheter allra största delen afse tillstånd att vid marknader, stortorgdagar och auktioner utöfva försäljning samt att i förbudskolumnen icke upptagits ett beslut, hvarigenom Länsstyrelsen på grund af 2 § 2 mom. samma Kongl. Förordning återkallat en enligt 2 § 1 mom. medgifven rättighet.

Öfver de i formuläret 2 framställda frågor vill Länsstyrelsen för egen del afgifva följande yttrande:

På åtskilliga ställen, der ölhandel varit förenad med annan handel, har det visat sig, att olaga utskänkning af maltdrycker främjats äfvensom att ett omättligt förtärande af sådana drycker uppstått. Det torde därför endast kunna lända till fördel för kontrollen öfver författningens efterlefnad äfvensom för nykterheten, om förbud meddelas att i öppen salubod för handel med andra varor än matvaror idka försäljning af maltdrycker till afhemtning i mindre parti. Likaledes torde det vara i nykterhetens intresse, att så i stad som på landet försäljning af maltdrycker till afhemtning i mindre parti göres beroende af vederbörande myndighets tillstånd, dock att derigenom icke må inskränkas den försäljning till afhemtning, som tillverkare af maltdrycker eger idka å tillverkningsstället. Den för landsbygden nu uppdragna gränsen emellan den partihandel med maltdrycker, som det står hvar och en fritt att idka, och den försäljning af dylika drycker till afhemtning i mindre belopp, till hvilken försäljning myndighets tillstånd erfordras, synes äfven väl lågt satt och torde saklöst kunna höjas till 30 liter, hvarigenom säkerligen nu förekommande missbruk, som författningen afsett att förhindra, skulle förebyggas.

I allmänhet hafva de i länet inrättade särskilda nederlag för bryggerier eller sjelfständiga tappningsaffärer icke visat sig vara till skada för nykterhet eller ordning. Deremot har icke sällan försports klagomål öfver kringföringen å landet af maltdrycker till försäljning såsom medförande oordningar och främjande omättligt förtärande. Denna art af försäljning torde dock icke böra förbjudas, då den är till stor nytta för sådana afnämare, hvilka till hushållsbruk använda maltdrycker, men äro bosatta inom kommuner, der fast maltdrycksförsäljning icke är tillåten. Kringföringen af maltdrycker bör emellertid medgifvas endast under sådana villkor, att olägenheter af densamma, så vidt möjligt, undvikas.

Bestämmelsen i 22 § ofvannämnda Kongl. Förordning om maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning, hvilken bestämmelse lär föränledt dertill att personer, som blifvit förvunna till lagöfver-

trädelse, kunnat undgå ansvar, torde utan skada i något hänseende kunna ur författningen uteslutas.

Kristianstads landskansli den 24 mars 1899.

Landshöfdingeenbetet:

ES. ANDERSSON.

W. EHRENBORG.

Konungens Befallningshafvande i Malmöhus län.

Till Maltdryckskomitén.

Med anledning af Eder skrifvelse den 25 november sistlidet år öfverlemnar Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed dels formuläret n:o 1, behörigen ifyllt, dels enligt formuläret n:o 2 uppgifter af kronofogdar och magistrater i länet, dels ock enligt formuläret n:o 3 uppgifter från bryggeriegare inom länet.

För egen del får Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med anledning af de i formuläret n:o 2 uppställda frågor erinra, att maltdrycker kunna till öfvermått användas vare sig de tillverkas i hemmet eller inköpas å utskänkningsställe, från bryggeri, i vanlig handelsbod, i lokal, der annan handel ej idkas (sasom i bryggerier, särskilda nederlag eller sjelfständiga tappningsaffärer), eller från vagn, liksom att vid hvarje art af försäljning oloflig handel kan förekomma eller olaga utskänkning främjas. Förbud mot tillverkning eller försäljning af maltdrycker lärer dock icke kunna rimligen ifrågasättas. Enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt är det en fördel, att maltdrycker kunna få afyttras i vanlig handelsbod. För öppnande af en sådan fordras åtminstone någon tillgång, och innehafvaren, som af annan handel än den med maltdrycker har inkomst, är icke hänvisad att söka till det yttersta uppdrifva försäljningen af de nämnda dryckerna. För öppnande af handel med endast maltdrycker torde knappast fordras mer än en lokal; och då handelsidkaren af försäljningen af maltdrycker har sin enda inkomst, föranledes han lätt att ifrigt uppdrifva afyttrandet. Också tyckas de

tappningsaffärer, som jemväl afyttra maltdrycker genom kringförande, gifva anledning till de mesta anmärkningarne, då deremot den del af handelsklassen, som bedrifver sin rörelse i handelsbod, i det hela torde bestå af respektabla medborgare, som icke vilja främja någon olaglighet. De missbruk, som vid all handel med maltdrycker kunna förekomma, böra bekämpas med de medel Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 sätter i myndigheternas händer, nämligen åtal och förbud mot vidare handel. I anslutning härtill får Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sålunda besvara de uppställda frågorna:

1:o) Hvilka olägenheter hafva visat sig uppkomma deraf att ölhandel varit med annan handel förenad?

Föreningen af ölhandel och annan handel torde icke medföra någon olägenhet. De af magistraten i Malmö anförda förhållanden att varan kan åtkommas nätter och helgdagar, hvilket icke är något egendomligt för bodhandel, skulle undanröjas genom de i riksdagens skrifvelse den 15 maj 1897 ifrågasatta åtgärder.

2:o) I hvad mån hafva särskilda nederlag för bryggerier eller själfständiga tappningsaffärer visat sig vara till skada för nykterhet och ordning?

Bryggeriernas egna nederlag torde icke hafva gifvit anledning till anmärkning. Deremot läser tappningsaffär i förening med maltdryckers afyttrande genom kringförande stundom hafva gifvit anledning till oordning.

3:o) Hvilka fördelar och olägenheter hafva visat sig vara förenade med kringförandet af maltdrycker till försäljning?

Kringförandet af maltdrycker medför för allmänheten fördelen att utan besvär eller särskild kostnad till önskad myckenhet erhålla sitt behof af maltdrycker. Såsom ofvan antydts samt vissa af yttrandena angifva, har dock med kringförandet varit förenad den olägenhet att försäljning af öl egt rum å väg eller annan allmän plats samt att oordningar deraf uppstått. Det synes dock som om Kongl. Förordningen den 16 juli 1897 ännu icke blifvit behörigen beaktad.

4:o) Huru har den s. k. tiolitersförordningen, i hvad den afser maltdrycker, verkat uti nykterhetshänseende?

Förordningen torde föga hafva verkat i nykterhetsintresse. Om den på några ställen minskat tillgången till maltdrycker, torde den åter hafva å andra ökat kringförandet af maltdrycker till försäljning med deraf föranledd oordning.

5:o) Hafva några olägenheter vållats af den i 22 § af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 omtalade maltdrycksförsäljningen utomhus i ringa omfattning?

Några nämnvärda olägenheter af denna försäljning, som synes endast sällan förekomma, hafva icke försports.

6:o) I hvilken omfattning utöfvas fortfarande hembrygd af malt-drycker på landsbygden?

Hembrygd synes förekomma endast i ringa omfattning.

Malmö i landskansliet den 30 mars 1899.

ROBERT DICKSON.

Gustaf Olsson.

Konungens Befallningshafvande i Hallands län.

Till Maltdryckskomitén.

Med anledning af Eder skrifvelse den 25 nästlidne november får Konungens Befallningshafvande öfverlemna ett exemplar af formuläret n:o 1, hvara af Konungens Befallningshafvande tecknats de af Eder begärda uppgifter, nio exemplar af formuläret n:o 2, af kronofogdarne i länets fyra fögderier och magistraterna i länets fem städer försedda med anteckningar i de afseenden, berörda formulär angifver, samt elfva exemplar af formuläret n:o 3, innefattande uppgifter från egarne eller föreständarne för de i länet befintliga bryggerier.

För egen del får Konungens Befallningshafvande dervid anförä:
att ölhandel i förening med annan handel visat sig förorsaka olägenheter dels derutinnan att öl opåtaladt får säljas i handelsbod å tid, då ölutskänkningsställe enligt lag skall vara stängdt, hvilket stundom föranleder till nattliga uppträden, framkallade af personer, som sålunda kommit i tillfälle att berusa sig, dels ock derigenom att, då handlanden vanligen återköper buteljerna sedan ölet utdruckits, ölet förtäres om icke å område, hvaröfver säljaren eger förfoga, så likväl helt nära handelsboden, såsom till exempel å gatan eller vägen der-utanför eller, om boden är belägen i hus, som icke eges eller disponeras af handlanden ensam, å den till huset hörande gård, hvilket medför, att ett slags ölutskänkningsrörelse med åtföljande olägenheter lätt uppstår invid handelsboden;

att de olägenheter, som, enligt hvad nu nämnts, uppkomma deraf att ölhandel varit med annan handel förenad, jemväl torde vara oskiljaktiga från de sjelfständiga tappningsaffärerna och bryggeriernas särskilda nederlag;

att kringföringen af maltdrycker till försäljning medför fördelar ej blott för hushållen derigenom att de för billigare pris än eljest och med undvikande af den tidsutdrägt, som för ölets afhemtning annars skulle åtgå, kunna få sitt ölbehof tillfredsstäldt, utan äfven för arbetarne under den varma årstiden, då dessa, utan att behöfva gå ifrån sitt arbete, kunna genom ölutkörarne erhålla svagdricka för att släcka sin törst, men att gifvet är, det kringföringen äfvenledes verkar skadligt i så måtto, att för de arbetare, som hafva sin sysselsättning utom hus, tillfällena att erhålla starkare maltdrycker underlättas och dryckenskapsbegär både uppstår och underhålles;

att det nog icke torde kunna bestridas, att icke den så kallade tiolitersförrordningen, i hvad den afser maltdrycker, i det hela taget verkat fördelaktigt i nykterhetshänseende, om ock exempel förekommit derpå, att genom så kallad salning åstadkommet inköp af större mängd maltdrycker kunnat någon gång föranleda till att köparne genast förtärt allt och sålunda blifvit berusade;

att i Hallands län icke visat sig, att några olägenheter vållats af den i 22 § af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 omtalade maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning; samt

att, såvidt Konungens Befallningshafvande har sig bekant, hembrygd af maltdrycker på landsbygden i länet numera utöfvas endast i ringa omfattning. Halmstads slott i landskansliet den 6 april 1899.

Landshöfdingeembetet:

CARL HAFSTRÖM.

PATRIK FORSBÄCK.

Konungens Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län.

Till Maltdryckskomitéen.

Med anledning af Eder skrifvelse den 25 november 1898, hvaruti I, med öfverlemnande af tre särskilda formulär, anmodat Konungens Befallningshafvande att å formuläret 1 för hvarje kommun inom detta län så i stad som på landet, hvarest försäljning af vin eller malt-drycker under försäljningsåret 1897—1898 med Konungens Befallningshafvandes tillstånd utöfvats, teckna de uppgifter, samma formulär afser, äfvensom från fögderierna och städerna i länet samt från samtliga de inom länet belägna bryggerier införskaffa uppgifter, tecknade af kronofogde och magistrat i formuläret 2 och af bryggeriegare å formuläret 3, får Konungens Befallningshafvande härhos öfverlemnna de tre formulären, å hvilka de begärda uppgifterna blifvit ifyllda.

Derjemte och då I hemställt, att Konungens Befallningshafvande måtte afgifva eget utlåtande öfver de i formuläret 2 framställda frågor, får Konungens Befallningshafvande yttra följande:

I afseende på sjelfva de i formuläret upptagna frågorna anser sig Konungens Befallningshafvande lämpligast böra hänvisa till de af kronofogdar och magistrater afgifna svaren, hvilka helt naturligt utfallit olika, allt efter olikheten i lokala förhållanden och de svarandes individuella uppfattning.

Beträffande åter hufvudfrågan, eller i hvad mån nykterheten kan befrämjas genom ändringar i maltdrycksförordningen af den 24 oktober 1885 får Konungens Befallningshafvande såsom sin åsigt framhålla, att, så länge rusdrycks*begäret* hos menniskorna qvarstår i samma grad som hitintills, all lagstiftning mot rusdrycks*förtärandet* kommer att visa sig mer eller mindre magtlös. Restriktioner beträffande *försäljningen* framkalla som regel nya utvägar att kringgå desamma, åstadkomma nya lagöfverträdelser och nya former för rusdryckshandtering. Sålunda har den så kallade 10-litersförordningen skapat såväl de sjelfständiga tappningsaffärerna som kringförandet af maltdrycker efter häst och med kärra eller åtminstone i hög grad bidragit till dylika affärers uppblomstring. Och skulle man vidtaga den längst gående restriktionen eller det af åtskilliga nykterhetsvänner payrkade »abso-

luta förbudet», är det ock temligen säkert, att de missbruk och lagöfverträdelser, som deraf framkallades, både i antal och styrka skulle stå i direkt förhållande till strängheten i restriktionen. Ett bevis för denna sin uppfattning finner också Konungens Befallningshafvande i den omständigheten, att, trots alla försök, som tid efter annan gjorts, att på nykterhetslagstiftningens område skärpa gällande bestämmelser, nykterheten hos vårt folk ingalunda i motsvarande grad tilltagit, åtminstone om man får bedöma nykterhetsgraden hos ett folk efter antalet fylleriförseelser. Möjligt är ju, att förhållandena gestaltat sig bättre i andra delar af vårt land, men i detta läns residensstad, Göteborg, hafva de senaste årens erfarenheter varit allt annat än tillfredsställande i detta afseende. Man frågar sig då ovilkorligen: Kan verkligen ingenting på lagstiftningens väg göras för befrämjande af nykterheten bland vårt svenska folk? På den frågan anser sig Konungens Befallningshafvande kunna svara, att enligt Konungens Befallningshafvandes uppfattning något, om också icke så mycket som en eller annan föreställer sig, säkerligen kan på lagstiftningens väg åstadkommas, blott man ser till, att sträfvandena på detta område gå i den rätta riktningen och sålunda icke så mycket vända sig mot *förtärandet* af rusdrycker som fast mera mot de ordningar, som en mindre väl ordnad försäljning af dessa drycker framkallar. Det torde sålunda här icke så mycket vara fråga om att på allt sätt söka *försvåra åtkomsten*, hvilken lagstiftning dessutom går ut lika mycket öfver den nyktre som den onyktre och därför, då det gäller en vid måttligt bruk så oskyldig vara som maldrycker, torde böra handhafvas med mycken varsamhet, utan synes vigten böra läggas på att handeln med dessa drycker, så vidt möjligt är, skötes endast af vederhäftige personer.

Såsom svar på första frågan i formuläret n:o 2 skulle därför Konungens Befallningshafvande *vilja betona nödvändigheten af — icke att skilja ölhandeln från annan handel — utan att hvar och en, som tillhandahåller allmänheten maldrycker, skall i vederbörlig ordning hafva förvärfvat rättighet dertill, och att denna rättighet, så snart anledning dertill förefinnes, kan när som helst återkallas.*

Derigenom skulle trygghet vinnas å ena sidan för att den ordentliga delen af befolkningen utan allt för stora svårigheter kunde förse sig med sitt behof af maldrycker och å andra sidan för att ölhandeln ej skapade sådana nästen och maskerade krogar, som den nu gör, då hvarje liten butikegare, särskildt i städernas utkanter, kan tillhandahålla hvilken som det önskar huru stora quantiteter rusdrycker som helst, hvilka visserligen, såsom det heter, ej få förtäras på stället, men som i stället utan något hinder konsumeras i närmaste portgång. I

samband dermed skulle naturligtvis äfven alla tappningsaffärer och all försäljning medelst kringföring, liksom ock den så kallade »försäljningen utomhus i ringa omfattning» försvinna, då för *hvarje* handel med maltdrycker fordrades särskildt tillstånd. Härigenom komme hela maltdryckshandeln under myndigheternas kontroll och man undginge att behöfva tillgripa sådana tvifvelaktiga utvägar som 10-litersförordningen och dylika, hvilka alltid mer eller mindre äro att betrakta såsom ett tveeggadt svärd. Visserligen äro myndigheterna redan nu berättigade att förbjuda ölhandel hos den, som genom sådan handel gifvit anledning till oordningar och dylikt, men huru lätt myndigheternas bud i detta afseende trotsas eller kringgas, framgår med all önskvärd tydlighet af det yttrande, polismästaren i Göteborg rörande denna fråga afgifvit. Helt annat blefve förhållandet, om rättigheten att tillhandahålla allmänheten maltdrycker under alla omständigheter blefve en rent *personlig* rättighet, som måste på särskild ansökan förvärfvas.

Har man på detta sätt förhindrat, att handeln med öl, såsom nu ofta är fallet, varder en maskerad *utskänkning* af samma vara, och detta skett utan att producenternas intressen kunna sägas blifvit obehörigen åsidosatta, då myndigheterna väl alltid lära vid ansökningarnas pröfvande se till, att på hvarje ort tillräckligt antal ölförsäljningsställen finnas, torde man för nykterhetens främjande gjort allt, hvad som genom ändringar i maltdrycksförordningen af den 24 oktober 1885 lämpligen kan åstadkommas. Detta utesluter naturligtvis ej, att äfven på andra lagstiftningsområden åtskilligt borde kunna förvinnande af det eftersträfvansvärda målet vidtagas, men derpå saknar Konungens Befallningshafvande nu anledning att ingå. Göteborg å landskansliet den 7 april 1899.

GUST. LAGERBRING.

Ferd. Pontén.

Konungens Befallningshafvande i Elfsborgs län.

Till Maltdryckskomitén.

I anledning af Eder meddeladt nådigt uppdrag att efter utredning afgifva förslag rörande de ändringar, som i syfte att ytterligare främja nykterheten kunde behöfva vidtagas i nådiga Förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade icke spirituösa drycker, hafven I uti skrifvelse den 25 november 1898, med öfversändande af vissa formulär, anhållit, att Konungens Befallningshafvande ville införskaffa och meddela Eder de uppgifter, som i formulären afsäges, äfvensom afgifva yttrande rörande de frågor, som funnes framställda uti det med n:o 2 betecknade af ofvannämnda formulär, samt meddela de upplysningar i öfrigt, som kunde tjena till ledning för Edra arbeten.

Med öfverlemnande af de begärda uppgifterna får Landshöfdingeembetet för egen del anföra följande:

Ölhandel i förening med annan handel förekommer visserligen äfven inom detta län, om än numera i jämförelsevis mindre omfattning. Der sådan handel förekommer, har det emellertid visat sig att, förutom tilltagande dryckenskap med deraf föranledda oordningar, deraf oftast förorsakats olaga utskänkning, öfverträdelser af tiolitersbestämmelsen deruti inbegripna, samt i allmänhet åtminstone försök till kringgående på hvarjehanda sätt af de för rätt till utskänkning gällande föreskrifter, olägenheter, som det särskildt på landsbygden är svårt för ordningsmagten att öfvervaka och beifra.

Öfver kringföringen af maltdrycker till försäljning har på senare tider försports allmän klagan, i synnerhet å orter, der större arbetsföretag såsom jernvägsanläggningar m. m. förekommit. Genom sådan kringföring har oftast förorsakats oordningar och lagöfverträdelser af hvarjehanda slag bland de till dylika företag från alla håll tillströmmande lösa arbetsskarorna, som af den lätt åtkomliga varan oftast berusa sig såväl under som utom arbetet. Härjemte hafva äfven vid kringföringen de härför gällande bestämmelser blifvit öfverträdde, hvilket föranledt icke blott åtal utan äfven framställningar om inskränkningar i och jemväl förbud för kringföring, detta till och med

mot tillverkare. Några särskilda fördelar torde kringföringen icke kunna sägas hafva medfört, så vidt dertill icke kan räknas den större bekvämligheten för den ordentligare befolkningen vid varornas åtkomst för hushållsbrukning.

För att råda bot för de olägenheter, som både ölhandelns förening med annan handel och kringföringen af maltdrycker medföra, hafva väl röster höjts för ölhandelns skiljande från handel i öfrigt samt förbud för kringföringen. Denna anordning synes dock Landshöfdingeembetet icke vara välbetänkt, då deraf helt säkert skulle uppstå lönkrögeri i alla former. Deremot anser Landshöfdingeembetet att, för afhjelpande af missförhållandena, så vidt ske kan, skärpta bestämmelser för vinnande af rättighet till idkande af försäljning af åtminstone alla starkare maltdryckssorter böra stadgas, så att icke enbart anmälan om näringsens utöfvande blefve tillfyllestgörande; och det torde dervid kunna ifrågasättas, huruvida icke handel med de svagare maltdryckssorterna borde frigifvas.

Beträffande den verkan i nykterhetshäuseende, som medförts af den s. k. tiolitersförordningen, i hvad den afser maltdrycker, har väl i anledning af denna förordning en och annan handlande upphört med maltdryckshandel, men då bestämmelsen för öfrigt på mångahanda sätt kringgås, torde dess verkan i äsyftad riktning hafva visat sig mindre effektiv.

Nederlag från bryggerier och sjelfständiga tappningsaffärer äfvensom sådan maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning, som afses i 22 § af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885, förekomma ytterst sparsamt inom länet och hafva i allt fall icke medfört nämnvärda olägenheter.

Hembrygden af maltdrycker aftager mera för hvarje år och förekommer numera sällan annat än vid julhögtiden. Venersborg i landskansliet den 8 maj 1899.

På Landshöfdingeembetets vägnar:

TAGE VON SCHÉELE.

S. HELLMAN.

Konungens Befallningshafvande i Skaraborgs län.

Till Maltdryckskomitén.

Med anledning af Eder skrifvelse den 28 november 1898 får Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Skaraborgs län nu härmed öfverlemna *dels* ett exemplar af det vid skrifvelsen fogade formulär 1, hvori Kongl. Maj:ts Befallningshafvande låtit teckna de uppgifter samma formulär afser, *dels* de från fögderierna och städerna inom länet samt samtliga inom länet befintliga bryggerier inkomna uppgifter, tecknade af kronofogde och magistrat å exemplar af formulär 2 och af bryggeriegare å exemplar af formulär 3.

Som komitén derjemte uttalat den önskan, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ville för egen del afgifva yttrande öfver de i formuläret 2 framställda frågor, anser Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sig böra i sådant hänseende bifoga en af länets bryggeriiddkare inlemnad, till undertecknad landshöfding stäld skrifvelse i ämnet; och får Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i öfverensstämmelse med de åsigter, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande flere gånger uti afgifna utlåtanden anført, tillkännagifva, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande instämmer uti och återopar de svar å nämnda frågor, som uti denna skrifvelse afgifvits.

I öfrigt anser Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sig endast böra hemställa, huruvida icke Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bör tillerkännas rätt att i de fall, då Kongl. Maj:ts Befallningshafvande till följd af särskilda omständigheter finner sig böra förordna om inskränkning för viss dag af tiden för utskänkning af vin eller maltdrycker, jemväl påbjuda, att försäljning af sådana drycker till afhemtning icke å samma ort må ega rum under den tid på dagen, då utskänkingsställe är stängdt. Mariestad i landskansliet den 24 mars 1899.

C. A. SJÖCRONA.

N. Sunnerholm.

Vid skrifvelsen var fogad en af sju bryggeriegare undertecknad, till Herr Landshöfdingen C. A. Sjöcrona stäld skrift, deri bland annat upptagits till besvarande de sex af komitén till kronofogdar och magistrater ställda frågor; och voro dessa frågor i skriften sålunda besvarade:

1. *Hvilka olägenheter hafva visat sig uppkomma deraf att ölhandeln varit med annan handel förenad?*

Riksdagen 1890 uttalade i skrifvelse till Kongl. Maj:t, att »malt-drycker, måttligt njutna, äro icke blott oskadliga, utan stärkande och närande», samt att »såväl tillverkning som försäljning af desamma sålunda är en både lofflig och i många afseenden nyttig näring, i hvars utöfvande lagstiftaren endast i högsta nödfall och undantagsvis bör hämmande ingripa».

Detta uttalande står i fullkomlig öfverensstämmelse med den allmänna meningen i landet, och konsumenten fordrar därför, att han skall ega tillfälle att förse sitt behof af maldrycker på samma ställen, der han köper sitt bröd och öfriga lifsförnödenheter. Denna fordran har äfven efterkommits, och hvarje handlande i stad, som håller lifsmedel till salu, anser sig äfven pliktig att tillhandahålla maldrycker.

Dessa drycker äro således i städerna mycket lätt tillgängliga, och det är häröfver som vår tids nykterhetsiffrare så starkt förarga sig under påstående — dock utan anförande af något som helst bevis — att just denna för en hvar handlande i stad, hvilken vederbörligen anmält sig till drifvande af sin rörelse, gällande rätt att försälja maldrycker medför dels maskeradt lönkrögeri, dels fylleri och annat elände.

Underkastar man frågan en samvetsgrann undersökning, kommer man emellertid till det resultat, att äfven i våra större städer det genom berörda förhållande framkallade lönkrögeriet är ytterst obetydligt samt af sådan art, att det under hvilka omständigheter som helst komme att förefinnas, äfvensom att de fylleriförseelser, som möjligen skulle kunna påvisas vara orsakade af i dylik handelslägenhet inköpta maldrycker, äro till antalet så få, att de såsom statistiskt material sakna all betydelse.

Medan således olägenheterna äro af relativt obetydlig art, har detta försäljningssätt flere icke oväsentliga fördelar, hvaribland vi nämna följande:

1:o. Maldrycker användas af alla samhällsklasser som dryck vid måltiderna samt kunna, då de äro lätt tillgängliga, inköpas för dagen i den mängd, som anses vara af behovet påkallad. Konsumenten erhåller

på detta sätt alltid frisk och god vara. Då något större förråd sålunda ej behöfver hållas, undanröjes och frestelsen att förtära större kvantiteter maltdrycker, hvilket ofta blir fallet, då dessa måste hemtas från längre bort belägna ställen eller requireras från något bryggeri.

2:o. Arbetarne i städer äro ofta nödsakade att intaga sina måltider på arbetsplatsen och förtära då till sin för det mesta kalla mat maltdrycker, som köpas i närmaste handelsbod. Kunna sådana drycker icke erhållas i närheten, är det högst sannolikt, att arbetaren uppsöker krogen och der kanske konsumerar både brännvin och maltdrycker.

3:o. Derigenom att en hvar handelsidkare eger rätt att till afhemtning försälja maltdrycker, blir det möjligt äfven för den mindre bryggeriidkaren att bestå i konkurrensen, då deremot, om denna handel skildes från annan handel, och maltdrycker endast finge säljas från särskilda lokaler, dylika lokaler anordnades af de stora, finansiellt mäktiga bryggerierna, som på så sätt finge en kraftig hjälp i sina sträfvanen att undertrycka den mindre industrien.

4:o. De handlande, som föra maltdrycker, måste för uppehållande af sitt goda rykte noga rätta sig efter lag och förordningar samt bedrifva därför i regel denna del af sin handel fullt lojalt, medan deremot en person, som för sin utkomst uteslutande är hänvisad till maltdrycksförsäljning, lätt faller för frestelsen att på olofligt sätt befrämja sin affär.

Hvad landsbygden beträffar, vilja vi rörande denna fråga icke underlåta att citera följande af dåvarande chefen för civildepartementet, Statsrådet Groll, år 1893 gjorda anförande till statsrådsprotokollet:

»Hvad angår riksdagens framställning, att försäljningen af vin och maltdrycker till afhemtning ej skulle å landsbygden få förenas med annan handel, så framgår af den redogörelse jag lemnat för länsstyrelsernas yttranden, att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms, Kronobergs, Malmöhus, Hallands, Elfsborgs, Skaraborgs, Örebro, Vestmanlands, Kopparbergs, Jemtlands och Vesterbottens län afstyrkt bifall till denna framställning och såsom skäl därför hufvudsakligen anført, att om ett förbud för handlande å landet att till afhemtning försälja meddelades, dylik handel skulle komma att bedrivas å särskilda ställen, uteslutande inrättade för ölförsäljning, och hvilkas innehafvare, för sin utkomst hänvisade endast till inkomsten af denna rörelse, skulle helt naturligt söka uppdrifva omsättningen så mycket som möjligt och sålunda bedrifva handeln på ett sätt, som ingalunda befrämjade nykterheten; att sådana särskilda ölförsäljningsställen,

hvad sedlighet och ordning beträffade, säkerligen skulle gifva anledning till stora och befogade klagomål; att då sedan lång tid tillbaka maldrycker, och särskildt svagdricka, ingått uti allmänhetens näringsbehof, åtkomsten af sagda drycker icke borde alltför mycket försvåras, helst användandet utaf desamma uti icke oväsentlig grad inskränkt bruket af brännvin och andra spirituösa drycker samt i sin mån bidragit till hämmande af lönkrögeriet; samt att den rättighet, som enligt nu gällande stadganden tillkommer kommunalnämnd att förbjuda handlande att till afhemtning sälja maldrycker, om derigenom oloflig utskänkning främjas eller eljest oordningar föränledas, utgör en tillräckligt kraftig utväg att förhindra missbruk. På de af länsstyrelserna sålunda anförda skäl och då ett stadgande i det af riksdagen ifrågasatta syfte måste under nuvarande förhållanden blifva gällande äfven i fråga om svagdricka, hemställer jag, att riksdagens framställning i denna del icke måtte till någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd föränleda.»

Häraf synes, att vid detta tillfälle kraftiga röster höjdes mot förhindrandet af en beqväm åtkomst af maldrycker, hvarföre nykterhetspartiets fordran i denna punkt afslogs. Deremot ansåg man sig böra biträda en annan partiets fordran, nämligen att ingen utom tillverkare och innehafvare af utskänkingsrättighet skulle ega att sälja maldrycker till afhemtning i mindre belopp än 10 liter (30 halfbuteljer), för så vidt han icke dertill erhållit särskildt tillstånd. Denna förändring i förordningen var af starkt restriktiv natur, och det bör derföre vara både lärorikt och af intresse att i detta sammanhang se till, huru densamma verkat.

Den närmaste följden af denna nya bestämmelse i förordningen, hvilken trädde i kraft den 1 oktober 1893, blef, att i de flesta kommuner samtliga handlande förbjödos att sälja maldrycker i mindre mängd än 10 liter. Allmänhetens fordran att erhålla maldrycker stod emellertid qvar, och andra utvägar skapades för att tillfredsställa behovet.

Dessa utvägar bestå bland annat deruti, att i kommuner, som icke äro belägna alltför långt från ett bryggeri, detta genom utkörare utbjuder och försäljer maldrycker till en och hvar samt att litet hvarstades på landsbygden anordnats tapperiaffärer, som på alla möjliga sätt söka göra sin rörelse i högsta mån inkomstbringande och för detta ändamål genom kringbäring, kringföring efter häst eller på dragkärra söka efter bästa förmåga tillgodose allmänhetens behof af maldrycker.

Det anförda torde vara nog för sakens bedömande, och erhålla vi vid frågan 4 tillfälle att närmare utveckla följderna af denna nu tillräckligt pröfvade restriktiva lagstiftning.

2. *I hvad mån hafva särskilda nederlag för bryggerier eller sjelfständiga tappningsaffärer visat sig vara till skada för nykterhet eller ordning?*

Öltappare, d. v. s. personer, som från något bryggeri köpa malt-drycker, hvilka af dem buteljeras och distribueras till konsumenterna, hafva nog sedan ganska lång tid förefunnits, men deras verksamhet på landsbygden har först sedan tiolitersförordningen trädde i kraft blifvit af någon betydelse. Tyvärr tillgripes denna tappareverksamhet ofta såsom en sista ekonomisk resurs, och är det helt naturligt, att personer, som så göra, icke drifva sin affär på ett sätt, som gällande förordning och god ordning kräfva, utan sträfva de i regel efter att på allt sätt göra sin omsättning och sin inkomst på densamma så stora som möjligt. Denna verksamhet har blifvit en verklig kräftska för industrien och har på ett förargelseväckande sätt störande inverkat på allmän god ordning. Också har en kraftig sträfvan gjort sig gällande hos bryggeriidkarne att söka afskaffa detta sätt för handel med malt-drycker och i stället upprätta s. k. nederlag, som drifvas i bryggeriets namn samt för dess räkning och utaf af bryggeriet aflönad personal.

Om en dylik reform kunde genomföras, skulle dermed vinnas, att denna del af handeln med maltdrycker komme i händerna på personer med mera korrekt uppfattning af sin ansvarighet och hvilka icke vedervågade att utsätta sig för risken att öfverträda förordningens föreskrifter, utan läte sig angeläget vara att drifva sin affär på ett i allo hederligt sätt. Det bör med fog kunna väntas, att på så sätt god ordning skulle kunna införas.

Att en bryggeriidkare bör hafva rättighet att försälja sina malt-drycker äfven från nederlag, är betingadt af allmänhetens rätt att kunna få köpa de varor, som falla den mest i smaken, och icke vara beroende af hvad närmaste bryggeri kan eller vill åstadkomma. Denna bryggeriidkarnes rättighet är dessutom af vikt därför, att i annat fall på hvarje större plats på landsbygden komme att anläggas ett bryggeri, som då måste till det yttersta anstränga sig för att kunna existera, hvilket förhållande ju under inga omständigheter kan vara något eftersträfvansvärdt.

Det är dessutom att märka, att såväl tappareverksamheten som bryggerinederlagen å landsbygden till stor del hafva tillkommit såsom en följd af 10-litersförordningen.

3. *Hvilka fördelar och olägenheter hafva visat sig vara förenade med kringföringen af maltdrycker till försäljning?*

Mot kringförandet af maltdrycker i städerna hafva, så vidt oss är bekant, inga egentliga klagomål gjort sig gällande, men är detta desto mera förhållandet, då det gäller landsbygden.

Utkörningen på landsbygden är betingad af

att landtbefolkningen icke är i tillfälle att förse sitt behof af maltdrycker hos närmaste handlande utan att minst 30 $\frac{1}{2}$ -buteljer köpas;

att allmänheten på landsbygden äfven fordrar att få sitt behof af lifsförnödenheter, och således äfven maltdrycker, fylldt så bekvämt som möjligt och erhålla varor af så god qvalité som möjligt.

Kringföringen af maltdrycker på landsbygden har alltså, åtminstone i sin nuvarande utsträckning, hufvudsakligen tillkommit som en följd af 10-litersförordningen, och måste naturligen denna för en och hvar synliga handel vara till förargelse för alla dem, som anse det vara en olycka och en synd att förtära alkoholhaltiga drycker, af hvad slag det vara må. Handeln med maltdrycker är för en hvar mycket synlig, och som buteljerade maltdrycker är en särdeles skrymmande vara, förefaller den äfven ske i betydligt större utsträckning, än som verkligen är förhållandet. Handeln med brännvin och annan spirituosa sker deremot på ett mera obemärkt sätt, oftast i löndom, och en följd häraf är, att maltdryckerna fått namn om sig att vara den egentliga orsaken till fylleriförseelserna på landsbygden.

Kringföringen bedrifves äfven af de s. k. tapparne, och gäller härvidlag detsamma som vi yttrat rörande fråga 2, och vore det gifvetvis en förändring till det bättre, om kringföringen endast finge bedrifvas af bryggerierna från tillverkningsstället eller eget nederlag.

Inskränkning i kringförandet inträder af sig sjelf, så fort dess egentliga upphof, 10-litersförordningen, upphäfves.

4. *Huru har den s. k. tiolitersförordningen, i hvad den afser malt-drycker, verkat uti nykterhetshänseende?*

Här ofvan hafva vi påvisat, hurusom denna förordning för försäljning af maltdrycker och det sätt, hvarpå den tillämpas — nämligen som en förbudsförordning —, har ledt till att allmänhetens behof af maltdrycker försetts på annat sätt, än som förut varit brukligt, och hurusom handeln med maltdrycker härigenom ofta kommit att bedrifvas af ovederhäftiga personer samt på ett sätt, som icke alltid varit öfverensstämmande med förordningens föreskrifter och hvad allmän moral och god ordning kräfva.

Föreskriften att minst 10 liter skola på en gång köpas har ofta ledt till omåttligt förtärande af maltdrycker, hvilket icke skulle hafva

förekommit, om man fått köpa en mindre qvantitet. »Salning» vid in-köp af maltdrycker var förut en okänd sak, men förekommer numera mycket allmänt, och då bestämmelsen om 10-litersminimum omöjligen kan af allmänheten anses vara rättvis eller af behovet påkallad, är det helt naturligt, att denna förordning föranlett en hel mängd lag-öfverträdelse och således väsentligt bidragit till att hos allmänheten alstra förakt för lagarne och öfverseende med lagöfverträdelse.

Rörande 10-litersförordningens verkningar är därför säkert icke mer än en mening rådande, nämligen att den, i likhet med förbuds-förordningar i allmänhet, varit af motsatt verkan mot hvad med den-samma afsetts. Att detta missgrepp icke kan häfvas genom att än ytterligare skapa restriktiva bestämmelser, bör vara klart. Lagstift-ningen bör i stället gå samma väg, som den måst följa beträffande handeln med alkoholhaltiga drycker i lappmarken samt angående stäm-pelskatten å spelkort, nämligen lossa på banden. Vår åsigt är visst icke, att handeln med maltdrycker skall återigen göras absolut fri för en hvar, men vill man råda bot på berättigadt öfverklagadt oskick, så anse vi, att det bästa medel härför är, att handeln med malt-drycker till afhemtning blir mera fri än hvad nu är förhållandet, och att förordningen, i stället för att skapa förbud, angifver verksamma medel för ernåendet af ordning och laglydnad samt möjliggör, att denna handel kommer att bedrivas af vederhäftiga personer.

5. *Hafva några olägenheter vållats af den i 22 § af Kongl. För-ordningen den 24 oktober 1885 omtalade maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning?*

Huruvida några olägenheter af denna bestämmelse hafva förör-sakats, är oss icke bekant, men anse vi dock, att den vållar vissa svårigheter vid förordningens tolkning samt gifver rum för godtycke, hvarföre den helst borde ur förordningen uteslutas.

6. *I hvilken omfattning utöfvas fortfarande hembrygd af malt-drycker på landsbygden?*

Att hembrygden för närvarande bedrivas i en mycket ringa om-fattning, är säkert, men lika säkert är, att, om försäljningen af brygge-riernas produkter genom ovisa lagar blir i nämnvärd mån hämmad, hembrygden, i likhet med förhållandet i Norge och Finland, komme att åter taga fart, i hvilket fall det icke blifver svaga maltdrycker, som tillverkas, utan — såsom i nyssnämnda länder — maltdrycker med 6, 7 å 8 procent alkohol.

Konungens Befallningshafvande i Vermlands län.

Till Maltdryckskomitén.

Med anledning af Eder skrifvelse den 25 november 1898 får Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härmed öfverlemna de uppgifter, som afses uti de af Eder öfversända formulärblanketter n:o 1, 2 och 3, äfvensom en från åtskilliga bryggerier inom länet hit ingifven skrift, hvarjemte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för egen del anser sig böra i ämnet afgifva följande yttrande:

Der ölhandel varit med annan handel förenad, hafva oordningar ofta förekommit, men sedan den så kallade tiolitersförordningen trädt i kraft, har ölförsäljning i förening med annan handel på länets landsbygd mestadels upphört. Sistnämnda förordning kan dock icke sägas hafva medfört något för nykterheten mera gagnande resultat, enär det hinder, förordningen uppstått för inköp af maltdrycker i mindre quantiteter, icke, såsom man väntat, inskränkt ölkonsumtionen, utan snarare lockat allmänheten till större inköp än behovet kräft samt frestat till anställande af så kallad salning.

Som maltdrycksförsäljningen, da den drifves enbart för sig, ofta utöfvas af personer, som dertill äro mindre lämpliga, torde bestämmelserna om berättigande till dylik handel böra icke oväsentligt skärpas.

Särskilda nederlag för bryggerier och sjelfständiga tappningsaffärer förekomma endast sparsamt inom länet. För sin del anser Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ett allmännare inrättande af nederlag, derest försäljningen derifrån med redbarhet och ordentlighet omhänderhafves, böra leda till gagn för nykterheten.

Kringföring af maltdrycker till försäljning har endast undantagsvis föranledt till dryckenskap och oordningar, hvadan densamma synes, med hänsyn till de fördelar för allmänheten densamma medför, icke böra helt och hållet förbjudas, men väl inskränkningar i denna försäljningsrätt vara behöfliga och önskvärda.

Den i 22 § uti Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 omförmälda maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning har icke, såvidt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har sig bekant, vållat några olägenheter.

Beträffande hembrygd af maltdrycker på landsbygden lärer sådan numera endast undantagsvis förekomma.

Slutligen anser sig Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra i ordningens och sedlighetens intresse hemställa, att försäljningstiden, såvidt möjligt, inskränkes och att straffpåföljden för öfverträdande af maltdrycksförordningens bestämmelser skärpes derhän, att påföljden blir långt mera effektiv än som med nuvarande, alltför låga bötesbelopp kan vinnas. Karlstad i landskansliet den 1 april 1899.

ADOLF MALMBORG.

A. Asker.

Konungens Befallningshafvande i Örebro län.

Till Maltdryckskomitén, Stockholm.

De i Maltdryckskomiténs skrifvelse den 25 sistlidne november begärda uppgifter angående försäljning inom Örebro län af vin och maltdrycker under försäljningsåret 1897—1898 m. m. får Konungens Befallningshafvande härhos öfverlemnna och sasom eget yttrande i ärendet instämma i hvad Magistraten i Örebro i bifogade skrifvelse anført. Örebro slott i landskansliet den 30 mars 1899.

På Landshöfdingeembetets vägnar:

AUG. HELLING.

AXEL LENÉ.

Magistratens återopade skrifvelse lyder:

Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län.

Med anledning af skrifvelsen den 7 december 1898 får Magistraten vördsamt öfverlemnna dervid fogade Maltdryckskomiténs formulär n:o 2, med åtecknade uppgifter i de ämnen, i hvilka Magistraten kunnat meddela upplysning, äfvensom fyra exemplar af formulär n:o 3 med uppgifter från härvarande tillverkare af maltdrycker.

Då i skrifvelsen begärts jemväl sådana upplysningar i öfrigt, som kunde tjena till ledning för komiténs arbeten, har Magistraten

ansett sig ej böra underlåta att framhålla ett efter Magistratens mening synnerligen betänkligt förhållande, som gör sig gällande vid tillämpningen af 13 § 1 mom. i 1885 års förordning. Detta är svårigheten att bestämma säljarens föfoganderätt öfver det område, der förtäringen af den sålda drycken eger rum. Att stadgandet, sådant det nu är affattadt, ofta lemnar tillfälle till en oloffig utskänkning, som man säkerligen med detsamma tänkte afstyra, torde knappast kunna nekas. Härstädes har det till och med gått så långt, att vid upplåtande af lokaler, afsedda för ölförsäljning, vissa, till lokalen i sjelfva verket hörande rum och gångar i hyreskontraktet uttryckligen undantagits hyresgästens (ölförsäljarens) föfoganderätt. I mål, deri ansvar yrkats för att i sjelfva lokalen såldt öl förtärts å dylik undantagen plats, hafva domstolarne förklarat, att ansvar enligt sagda § icke kunde ådömas. Och Magistraten behöfver ej erinra om huru ofta, ehuru ett uppsätligt kringgående af lagen förelegat, domstolarne just på grund af paragrafens affattning måst gifva ett friande utslag. Det torde vara på tiden, att detta afhjelpes, och att åt stadgandet gifves en sådan affattning, att uppsätligt afsigt att, under form af försäljning af öl till afhemtning, drifva ölutskänkning kan straffas. De olägenheter från såväl nykterhets- som ordningssynpunkt, hvilka af stadgandets nuvarande affattning blifvit en följd, äro af alltför stor betydelse för att kunna underskattas. Örebro den 28 februari 1899.

På Magistratens vägnar:

VICTOR SCHNEIDER.

G. Hagberg.

Konungens Befallningshafvande i Vestmanlands län.

Till Maltdryckskomitén.

Under återopande af komiterades skrifvelse den 25 november 1898 får Konungens Befallningshafvande härmed återställa vid skrifvelsen fogade formulärblanketter, ifyllda i enlighet med komiterades

begäran, samt tillika öfverlemna en till undertecknad landshöfding ingifven skrift från disponenterna vid de större bryggerierna inom länet och derjemte för egen del anförä:

Enligt Konungens Befallningshafvandes, af erfarenheten tillräckligt bekräftade, åsigt befordras de i och för sig så behjertansvärda nykterhetssträfvandena icke genom ett ensidigt uppresande af skrankor mot möjligheten till rusdryckers anskaffande, utan torde insigten om den fysiska och psykiska skadligheten af dessa dryckers missbruk säkrast, om än långsamt, vinnas på öfvertygelsens väg. I öfverensstämmelse med denna åsigt anser Konungens Befallningshafvande, att en alltför långt gående restriktion i försäljningen af maldrycker, hvilka man ju vid borttagandet af husbehofsbränningen allmänt ansåg skulle komma att utgöra en ofarligare ersättning för bränvinet, lätteligen kan leda till en ökad bränvinskonsumtion och sålunda till ett resultat alldeles motsatt det man åsyftat. Till ytterligare stöd för sin ofvan antydda ståndpunkt vill Konungens Befallningshafvande framhålla, att den så kallade tiolitersförordningen, om ock derigenom en eller annan hindrats att tillfredsställa sitt begär efter rusdrycker, dock i många fall just genom deri stadgade minimiqvantitet vid inköp för afhemtning, föranledt ett omåttligt inmundigande af öl, som, en gång inköpt, i regel omedelbart förtäres. Af dessa och flere skäl anser Konungens Befallningshafvande, att vid företagandet af förändringar af nu åsyftad art i 1885 års maldrycksförordning stor varsamhet bör iakttagas, på det ej må frammanas ett svårare ondt än det man velat undvika.

Vesterås slott i landskansliet den 24 mars 1899.

FREDRIK HEDERSTIERNA.

B. Hendeberg.

Konungens Befallningshafvande i Kopparbergs län.

Till Maldryckskomitén.

Sedan i anledning af Eder hemställan i skrifvelse den 25 november 1898 Konungens Befallningshafvande från vederbörande infor-drat uppgifter å formulär n:o 2 och 3, meddelade å n:o 2 af magistrater

och kronofogdar och å n:o 3 af bryggeriegare, får Konungens Befallningshafvande härvid öfverlemna ej mindre berörda uppgifter, äfvensom å formuläret n:o 1 gjorda anteckningar angående antalet meddelade försäljningsrättigheter af vin och maldrycker m. m. under försäljningsåret 1897—1898, än äfven särskilda yttranden i ämnet från magistrater och kronofogdar i länet, samt för egen del anföra att, på sätt som inhemtas af kronofogdarnes yttranden och deras svar på de i formuläret n:o 2 upptagna frågor, förhållandena ställa sig helt olika inom olika trakter af länet, i det att inom de större socknarne i Ofvan-Siljan och i de öfre Vesterdals-socknarne, der skogsdrifnings-, flottnings- och vägarbeten samla en större mängd arbetare, stor förbrukning af öl eger rum medelst de i socknarne inrättade så kallade tappningsaffärerna från bryggerier i angränsande stad och dermed förenad kringföring till arbetscentra, hvaraf allehanda oordningar och mången gång svårare misshandelsbrott uppstått. I södra delarne af länet förekomma deremot dessa tappningsaffärer med kringföring icke i sådan omfattning som i norra delen, och om också en eller annan gång äfven der oordningar förekommit, hafva dessa icke varit af någon afsevärd betydelse, liksom man icke heller erfarit, att *i allmänhet* olägenheter försports af ölhandels förening med annan handel på landet. Deremot torde det kunna sägas, att den så kallade tiolitersförordningen icke verkat fördelaktigt i nykterhetens intresse, ty genom svårigheten för allmänheten, särdeles arbetarne, att åtkomma en mindre qvantitet, hvarmed de eljest skulle varit belåtna, har författningen tvingat dem att, der annan lofig försäljningsrätt icke på platsen funnits, genom så kallad salning anskaffa de trettio halfbuteljerna, hvarigenom framtvingats en större förbrukning än som skulle hafva varit fallet, om en mindre qvantitet fått köpas. Maldrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning är ytterst sällsynt, och någon hembrygd på landsbygden af starkare maldrycker än svagdricka är icke nämnvärd.

Konungens Befallningshafvande har jemväl från erfarenheten inom länet hemtat den öfvertygelse, att tillfälle för befolkningen på landet att förskaffa sig sitt behof af maldrycker icke bör alltför mycket försvåras och att, om någon begränsning af handlandes rätt till ölförsäljning och tillverkares rätt att anlägga tappningsaffärer med åtföljande kringföring på landet skall ega rum, densamma bör ske med varsamhet och framför allt icke helt och hållet förbjudas, men deremot Konungens Befallningshafvande medgifvas rätt att i särskilda fall, då väsentliga olägenheter visat sig af endera utaf omförmälda båda afyttringsmetoder för öl hafva förekommit, stadga förbud eller begränsningar för handlande såväl som tillverkare att afyttra öl, för

de senare medelst tappningsaffärers anläggande å annan ort än der bryggeriet är beläget, äfvensom för tillverkares rätt att kringföra utan sådan inskränkning deri, som nu gäller och som omförmäles i 15 § 2 mom. af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885. Falun i landskansliet den 30 mars 1899.

CLAËS WERSÄLL.

Ludv. Almqvist.

Konungens Befallningshafvande i Gefleborgs län.

Till Maltdryckskomitén, Stockholm.

I anledning af skrifvelsen den 25 november 1898 får Landshöfdingeembetet härmed öfverlemna de i skrifvelsen begärda uppgifter, meddelade af länsstyrelsen å formuläret n:o 1, af kronofogdar och magistrater i länet å formuläret n:o 2 samt af bryggeriegare å formuläret n:o 3, äfvensom bifoga ett af bryggeriidkare i länet hit insändt skriftligt yttrande i ämnet; och får Landshöfdingeembetet härvid meddela, att, utöfver hvad af magistraterna och kronofogdarne i ämnet anförts, Landshöfdingeembetet för egen del icke har något till upplysning i saken att tillägga. Gefle slott å landskansliet den 28 mars 1899.

På Landshöfdingeembetets vägnar:

C. M. STRÖM.

J. J. SMITH.

Konungens Befallningshafvande i Vesternorrlands län.

Till Maltdryckskomitén.

I anledning af komiténs hemställan i skrifvelse den 25 november 1898 har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande införskaffat och får härjemte öfverlemna uppgifter enligt formulären 1, 2 och 3, fogade vid nyssnämnda skrifvelse; hvarförutom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande såsom eget yttrande åberopar de af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande å ett exemplar af blankett 2 affattade svarsuppgifter.

En af åtskilliga bryggeriegare inom länet till undertecknad landshöfding aflemnad inläga, innefattande svar å de af komitén uppställda spörsmål, betraktade från maltdryckstillverkarnes synpunkt, varder härhos jemväl öfverlemnad. Hernösand i landskansliet den 20 mars 1899.

G. RYDING.

O. Hammar.

Vid skrifvelsen fans fogadt det af komitén utsända frågeformulär 2, å hvilket tecknats följande svar:

1. Inom städerna Hernösand och Sundsvall hafva, enligt hvad upplyst blifvit, olägenheter i detta hänseende förekommit af sådan art, som i specialuppgifterna för dessa städer finnes särskildt angifven, hvaremot inom öfriga delar af länet olägenheter icke kunnat med bestämdhet vitsordas.

2. Svaren å specialuppgifterna åberopas. Öfverhufvud torde det kunna sägas att, der bryggeri-nederlaget eller tappningsaffären föreståtts af ordentlig och laglydig försäljningsman eller föreståndare, några lagöfverträdelser eller afsevärda olägenheter icke förekommit; men då de så kallade tappningsaffärerna till ganska betydligt antal innehafvas och utöfvas af personer, som visat sig vara föga egnade att bedriva rörelsen i ordningens och nykterhetens intresse, synes det behöfvt, att strängare bestämmelser blifva gällande med afseende å denna art af maltdrycksförsäljning.

3. Då ju tillverkaren måste vara berättigad att afyttra produkten af tillverkningen, ligger det i sakens natur, att det lika väl för den konsumerande allmänheten, som för tillverkaren är af största vikt, att sättet för varans tillhandahållande i möjligaste måtto underlättas. Olägenheter af kringföringen hafva icke förmärkts inom städerna, men väl på landsbygden, derigenom att försäljningen sker från lasset jemväl till requirenter så att säga »utomhus».

4. Svaren å specialuppgifterna återopas.

5. Denna art af maltdrycksförsäljning förekommer, så vidt känt är, i högst obetydlig omfattning inom länet. Någon olägenhet deraf har icke förspotts.

6. I följd af lättheten att åtkomma maltdrycker från bryggerier och nederlag förekommer hembrygd numera högst obetydligt. Då sådan ännu eger rum, torde den förekomma hos den jordegande befolkningen i trakter, som äro aflägsse belägna från de allmänna stråkvägarne.

Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län.

Till Maltdryckskomitén.

Under återopande af Eder skrifvelse den 25 november 1898 får Konungens Befallningshafvande härmed öfverlemna dels af Konungens Befallningshafvande meddelade uppgifter enligt vid berörda skrifvelse fogade formulär 1 och dels infordrade uppgifter från magistraten i Östersund och kronofogdarne i länet enligt formulär 2 och från samtliga bryggerier i länet, nämligen Östersunds ångbryggeri, Ånge bryggeriaktiebolag och dess filialer i Ström (två uppgifter), Hjerpen och Bräcke, Dalhems svagdricksbryggeri och C. E. Nilssons svagdricksbryggeri, enligt formulär 3.

Tillika får Konungens Befallningshafvande i anledning af de uti formulär 2 framställda frågor meddela:

att Konungens Befallningshafvande icke förspott några olägenheter deraf att ölhandel varit förenad med annan handel;

att särskilda nederlag för bryggeri eller sjelfständiga tappningsaffärer på landsbygden i allmänhet föranledt klagomål från de orter, der de funnits, öfver att den lätta tillgången till maltdrycker medfört dryckenskap och oordningar, hvilket förhållande väl har sin särskilda förklaringsgrund deruti, att dylika affärer vanligen uppstått endast på platser, der en större mängd lösa arbetare plägat uppehålla sig;

att kringföringen af maltdrycker onekligen för ordentliga samhällsmedlemmar, i hvilkas lefnadsbehof maltdryckerna, måttligt njutna, intaga ett berättigadt rum såsom näringsmedel, är till betydande fördel, men å andra sidan på landsbygden medför synnerliga olägenheter ur synpunkten af nykterhet och allmän ordning, i det utkörarne naturligen inställa sig, så vidt möjligt är, vid alla tillfällen, då af en eller annan anledning folk är samladt, såsom vid vapenöfningar och marscher till och från sådana, vid fabriker, sågverk, pågående allmänna arbeten och dylikt, särdeles på aflöningsdagarne;

att den så kallade tiolitersförordningen, om den än kan hafva bidragit dertill att samvetsgranna affärsmän upphört att i sammanhang med sin öfriga rörelse försälja maltdrycker och sålunda försvarat åtkomsten af sådana drycker på vissa orter, i öfrigt torde med all sannolikhet hafva i betydlig mån befrämjat dryckenskap och oordningar, i det personer, som begagna maltdryckerna till rusmedel, derigenom föranledts att inköpa och förtära mera deraf än de skulle hafva gjort, om tillfälle funnits att erhålla mindre quantiteter;

samt att, såvidt Konungens Befallningshafvande erfarit, malt-drycksförsäljning utomhus i ringa omfattning enligt 22 § af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 icke förekommer inom länet.

Några upplysningar i öfrigt, som kunde tjena till ledning vid Edert arbete, har Konungens Befallningshafvande ej att meddela. Östersund i landskansliet den 29 mars 1899.

K. U. SPARRE.

L. Th. Jacobson.

Konungens Befallningshafvande i Vesterbottens län.

Till Maltdryckskomitén.

I anledning af Eder skrifvelse den 25 november sistlidet år får Konungens Befallningshafvande härjemte öfverlemnna dels det af Eder hitsända formulär 1, ifyllt med af Konungens Befallningshafvande meddelade upplysningar i det hänseende samma formulär afser, dels ock från kronofogdarne och magistraterna samt från samtliga inom länet belägna bryggerier införskaffade uppgifter, tecknade af kronofogdarne och magistraterna å formuläret 2 och af bryggeriegare å formuläret 3, hvilka formulär likaledes af Eder hit öfverlemnats.

I afseende å af Eder jemväl begärdt yttrande af Konungens Befallningshafvande öfver de i formuläret 2 framställda frågor, äfvensom rörande de öfriga upplysningar, som kunde tjena till ledning för komiténs arbeten, får Konungens Befallningshafvande i förra hänseendet hänföra sig till hvad af magistraten i Skellefteå och kronofogden i Skellefteå fögderi blifvit meddeladt till svar å frågorna i formuläret 2 samt derutöfver i senare afseendet tillägga, att, om ock den så kallade tiolitersförordningen med sin bestämmelse om minimiqvantitet vid inköp för afhemtning af maltdrycker lagt hinder i vägen för en eller annan att tillfredsställa sitt begär efter rusdrycker, den dock just genom sin berörda bestämmelse oftast vållat ett omåttligt inmundigande af öl, eftersom ölet i många fall förtäres omedelbart efter inköpet. Konungens Befallningshafvande håller vidare före, att ett fastställande af ensidiga bestämmelser till inskränkning i möjligheten att anskaffa maltdrycker desto mindre är egnadt att främja nykterheten, som just derigenom en ökad bränvinskonsumtion lätteligen kan framtvingas och såmedelst ett resultat ernås alldeles motsatt det, som åsyftats. I öfverensstämmelse härmed och med erinran att, enligt Konungens Befallningshafvandes åsigt, det framför allt är af vikt, att maltdrycksförsäljningen regleras på det sätt, att öfverträdelser mot härutinnan gällande bestämmelser — särskildt upprepande af sådana — effektivt bestraffas, så att itererade förbrytelser mot gällande lag i möjligaste mån förekommas, anser Konungens Befallningshafvande, att, vid företagande af ändringar i nämnda Förordningen angående försäljning af

vin, maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885 i ändamål att främja nykterheten stor varsamhet är af nöden, ity att eljest det eftersträfvade målet helt och hållet kan förfelas. Umeå i landskansliet den 30 mars 1899.

JESPER CRUSEBJÖRN.

Arr. Almqvist.

De i skrifvelsen åberopade svar från magistraten i Skellefteå och kronofogden i Skellefteå fögderi lyda:

från magistraten i Skellefteå:

1. Lättare tillgång, hvarigenom verksam kontroll öfver ölhandelsn bedrivande försvåras och nästan omöjliggöres, samt ökad konsumtion.

2. Ett såväl bryggerier som tappningsaffärer gemensamt vidlådande fel har härstädes visat sig vara, att vid tillfällen af större folksamlingar dessa fungerat som formliga ölkrogar, der öl utlemnats till hvem som velat köpa, i hvilka qvantiteter som helst, och att, då ölet icke fått förtäras på inköpsstället — hvarmed dock icke alltid varit så noga —, intill detsamma närbelägna offentliga och enskilda platser blifvit skådeplatsen för formliga dryckesorgier, hvars afstyrande polis och enskilda personer i allmänhet icke kunnat helt åstadkomma. Under normala förhållanden torde nederlag och tappningsaffärer icke i vidare mån än bryggerier vara till skada för nykterhet och ordning.

3. Kringföring af maltdrycker uppdrifver konsumtionen, och då en större mängd af omkringliggande landsbygdens befolkning samlas i staden, har kringföring af maltdrycker till försäljning framkallat afsevärda olägenheter.

4. I allmänhet godt.

5. Nej.

från kronofogden i Skellefteå fögderi:

1. Då begäret efter maltdrycker i hög grad tilltagit, i synnerhet hos den yngre manliga befolkningen å landsbygden, har en och annan landthandlande för att locka till sig kunder frestats att i mindre qvantiteter än 10 liter sälja maltdrycker, som förtärts i närheten af handelsboden. Några oordningar hafva dock ej deraf uppstått annat än vid s. k. kyrkohelger och marknader, då en större mängd ungdom samlats eller då de förtärt bränvin före öldrickandet.

2. Dessa tappningsaffärer hafva ofta vållat oordningar genom att vid större folksamlingar sälja maltdrycker i mindre partier än tio liter.

3. Förtärandet af maltdrycker har numera i hög grad tilltagit, sedan såväl bryggerierna som ock tappningsaffärerna börjat kringföra maltdrycker till nästan alla, äfven de mest aflägsset belägna byar å landsbygden, hvarest de oftast försålt maltdrycker i mindre partier än tio liter.

4. Verkan i nykterhetshänseende af den s. k. tiolitersförordningen har varit mycket ringa, enär efter densammas införande kringförandet af maltdrycker af bryggerier och tappningsaffärer betydligt ökats.

5. Mig veterligen hafva ej några olägenheter af betydelse vållats af den i ifrågavarande § omtalade maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning.

6. Enligt hvad jag försport, förekommer ej inom detta fögderi någon hembrygd af maltdrycker.

Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län.

Till Maltdryckskomitén, Stockholm.

I anledning af Eder skrifvelse den 25 november sistlidna år får Landshöfdingeembetet härhos öfverlemna närlagda uppgifter enligt komiténs formulär n:o 1, 2 och 3.

Då de olika delarne af detta vidsträckta län i afseende på konsumtionen af maltdrycker förete väsentliga olikheter, i det att inom länets allra flesta kommuner något missbruk af dessa drycker och oloflig försäljning af sådana kan sägas icke alls förekomma, under det att inom andra, der större arbetaremassor äro sammandragna, ölkonsumtionen, främjad af olaglig försäljning, tagit sådan utsträckning, att utomordentliga åtgärder genom anordnande af extra tingssammanträden måst viltagas för stälfjandet af missförhållandena, kan Landshöfdingeembetet icke vidkommande länet i dess helhet afgifva något allmänt yttrande öfver de i formuläret n:o 2 framställda frågor, utan tillåter sig endast återopa de svar, som blifvit af de särskilda ortsmyndigheterna å dem afgifna.

Då emellertid komitén förklarat sig vara tacksam för upplysningar i öfrigt, hvilka kunde tjena till ledning vid komiténs arbeten, tillåter sig Landshöfdingeembetet fästa uppmärksamheten vid en brist i

var maltdryckslagstiftning, hvilken i betänklig grad förlamar alla åtgärder för stäffandet af olaga maltdrycksförsäljning. I olikhet med hvad som är stadgadt i fråga om spritdrycker saknas i gällande förordning angående försäljning af maltdrycker m. m. bestämmelser om rätt för allmän åklagare att taga i beslag någon som helst del af det maltdryckslager, hvaraf olaglig försäljning eger rum; och de förslag om införande af dylik beslagsrätt, som förelegat inför riksdagen, hafva på grund af åtskilliga teoretiska betänkligheter icke vunnit riksdagens bifall. Med nu gällande bestämmelser kan därför en person, som yrkesmessigt bedrifver olaga maltdrycksförsäljning, länge och väl — i tingslag, der endast ett ting om året hålles, i årtal — förblifva onäpst samt ansenligt utvidga sin förderfbringande handtering, hvilken i regel börjats med anlåtande af krediten. Han får mottaga stämning på stämning, uteblir från domstolen gång på gång, försitter förelagda viten, öfverklagar underdomstolarnes utslag, och då slutligt utslag faller, afviker han från orten för att med sitt samlade, ofta ansenliga, men för kronobetjeningen och utmätningmän oåtkomliga kapital under ny firma eller med användande af s. k. bulvaner på annan ort börja ny liknande »affär» i ännu större omfattning. Förefunnes beslagsrätt, blefve hvarje dylik handtering qväfd i sin början, enär ölkrögarna då icke kunde erhålla förlagsmän eller nödig kredit hos bryggerierna och öltappningarna. En lagändring i detta syfte synes därför Landshöfdingeembetet lika nödvändig som införandet af strängare straffbestämmelser. Landskansliet i Luleå den 16 mars 1899.

Landshöfdingeembetet:

A. PIPON.

RAGNAR ÅHLANDER.

Summariskt sammandrag af de enligt
formulär 2 utaf kronofogdar och
magistrater afgifna yttranden.

Första frågan: Hvilka olägenheter hafva visat sig uppkomma deraf att ölhandel varit med annan handel förenad?

Landsbygden.

Försäljning af maltdrycker i förening med annan handel är på landsbygden i starkt aftagande; och af kronofogdarnes svar på första frågan framgår, att detta förhållande får tillskrifvas tiolitersförordningen. I 29 af rikets 117 fögderier *förekommer ej alls sådan förening*; och från 9 af dessa 29 fögderier säges, att förening af ölhandel med annan handel icke förekommit »efter tiolitersförordningen» eller »under de senare åren». I ytterligare 31 fögderier är *förening af nämnda slag sällsynt*, förekommer »sparsamt» eller »undantagsvis»; och från 17 af dessa 31 fögderier säges, att förhållandet varit sådant »under de senare åren» eller »efter tiolitersförordningen». Det är sålunda sammanlagdt 60 fögderier, d. v. s. något mer än hälften af dem alla, och dessa spridda öfver hela riket, i hvilka ölhandels förening med annan handel helt och hållet eller i det närmaste upphört. Härvid bör dock anmärkas, att 2 kronofogdar uppenbarligen missförstått komiténs fråga sålunda, att de ansett komitén hafva menat ölhandel i mindre belopp än 10 liter, och endast förklarat, att sådan ölhandel ej förekommer i förening med annan handel.

Utaf de fögderier, der sådan förening ännu existerar — inberäknadt de 31, der den är sällsynt, — svaras från 32 fögderier, att *inga olägenheter* af föreningen förspotts; och det tillägges från 5 fögderier, att olägenheter vore att befara, om nämnda förening förbjödes.

Främst bland de olägenheter, som från öfriga fögderier anföras, är *lättheten att åtkomma maltdrycker* och *frestelsen att vid besök i handelslokalen tillhandla sig sådana*, särskildt derest handlanden, såsom emellanåt händer, medgifver, att maltdryckerna få *köpas på kredit* i sammanhang med andra varor. Dessa omständigheter, i förening med

tvånget att köpa minst 10 liter, framkalla, särskildt bland arbetsklassen, en *utöfver behofvet ökad konsumtion* och medföra *fylleri, oordningar och förargelseväckande uppträden å vägar och allmänna platser*. I 43 fögderier hafva visat sig olägenheter af dylikt slag.

Vidare anføres från 20 fögderier, att de *handlande*, som jemväl försälja öl, *göra sig skyldiga till lagöfverträdelse vid försäljningen* såväl derigenom att de sälja i mindre quantiteter än tio liter som äfven derigenom att ölet får förtäras i eller i närheten af handelsboden och försäljningen derigenom i sjelfva verket blifver utskänkning, ehuru ej alltid med straff åtkomlig. Vid omnämmandet häraf anmärka dock några kronofogdar, att denna olägenhet icke kan anses vara en följd af ölhandels förenig med annan handel; en och annan anser till och med, att olägenheten skulle blifva större, derest ölhandeln måste bedrivas ensamt för sig.

Från 5 fögderier omtalas äfven, hurusom det förekommer, att *personer skaffa sig handelsrättigheter endast för att få utöfva ölhandel*.

Inom 16 fögderier har visat sig *svårt att utöfva kontroll* öfver handlandena. Dock säges ej, hvarför eller i hvad mån denna svarighet må vara större vid ölhandel, kombinerad med, än vid ölhandel, skild från annan handel. En kronofogde anser, att i förra fallet kontroll lättare kan utöfvas. *Svårighet att bevisa lagöfverträdelse* påpekas från 2 fögderier.

Slutligen anmärkes från ett fögderi den olägenhet, att *försäljning af öl utöfvas alla tider af dygnet*, och från 2 andra fögderier, att, då ölhandel ej är från annan handel skild, några särskilda kvalifikationer för rätt till förstnämnda handel ej kunna uppställas, hvarför *ölhandeln utöfvas af dertill olämpliga personer*.

Åtskilliga kronofogdar hafva yttrat sig angående den *lagändring, som i ifrågavarande afseende kan anses önskelig*. 5 af dem (kronofogdarne i Hammarkinds och Skärkinds härads, Konga härads, Kinnevalds och Norrvinge härads, Vartofta och Nordmarks fögderier) uttala sig utan vidare tillägg för att ölhandeln bör skiljas från annan handel; 5 kronofogdar (i Jönköpings Östra härads, Sunnerbo härads, Lindes, Nedan-Siljans och Vester-Bergslags fögderier) instämma häri med tillägg af en kronofogde att öl bör till allmänheten få utminuterat allenast i ölstugor på större ställen, der polis finnes, af två kronofogdar att särskildt tillstånd bör erfordras för ölhandels idkande, af en fjerde att ölhandel må idkas endast efter kommunalnämndens och kommunalstämman hörande samt Konungens Befallningshafvandes tillstånd samt af den femte kronofogden att ölhandeln i tillämpliga delar må ställas under liknande bestämmelser med dem, som gälla bränvinsminutering.

att landsbygdskommunerna böra berättigas att genom beslut å kommunalstämma, med röstning per capita, förbjuda all ölhandel inom sina områden, att öl ej må utlemnas till minderåriga och att ölafhemtningsställen ej må hållas öppna å tid, då bränvinskrogar skola vara stängda. Fordran på tillstånd af myndighet för rätt till ölhandel uppställes af 4 andra kronofogdar (i Vaxholms, Gotlands Norra, Gotlands Södra samt Ingelstads och Jerrestads härads fögderier), men, enligt hvad tre af dessa kronofogdar tillägga, utan att ovilkorligt förbud meddelas mot idkande af ölhandel i förening med annan handel. Kronofogden i Gotlands Södra fögderi, som utförligast yttrat sig i denna fråga, skrifver:

»Beträffande ifrågasatt skiljande af maldryckshandel från annan handel torde lagförändring möjligen så till vida vara önskvärd, att rätt till försäljning af maldrycker till afhemtning icke må ovilkorligen åtfölja vanlig handelsrättighet. Innehafvande af sådan rättighet borde icke utgöra hinder för rättighet att jemväl försälja maldrycker till afhemtning, om den sökande befinnes dertill lämplig. Konsuntionen här på orten af maldrycker är för närvarande af ringa betydighet, hvilket förhållande dock möjligen kan komma att ändras, om handel med maldrycker till afhemtning skall göras till föremål för särskild affärsverksamhet, hvaraf rättighetens innehafvare skall hafva sitt lefvebröd, och hvilket torde tvinga honom att i största möjliga mån främja varans afsättning. Förbud mot förening af maldrycksförsäljning med annan handel måste ock här på orten komma att verka derhän, att försäljningsställen för sådana drycker endast undantagsvis kunna komma till stand, hvadan äfven den del af allmänheten, som använder sådana drycker i sina hushåll, måste underkasta sig besvär och kostnader för att från mer eller mindre aflägsna försäljningsställen förskaffa sig sitt behof deraf.»

Städerna.

Från 31 af rikets ifrågavarande 91 städer svaras å denna fråga, att *några olägenheter icke visat sig*. Dessa 31 städer äro i allmänhet små; endast 5 af dem (Uppsala, Kalmar, Landskrona, Helsingborg, Karlstad) hafva mera än 10,000 invånare; och derjemte må märkas, hurusom från 7 af nämnda 31 städer, bland hvilka 2 af de större (Landskrona, Karlstad), förklaras, att ölhandel endast sällan eller undantagsvis är med annan handel förenad. Från ytterligare en större stad (Linköping) och en mindre anföras inga anmärkningsvärda olägenheter.

I 14 andra städer förekommer icke alls, att ölhandel är förenad med annan handel. Äfven dessa städer höra i allmänhet till de mindre; endast en af dem (Kristianstad) har 10,000 invånare.

Från samtliga öfriga städer anföras större eller mindre olägenheter. Den vigtigaste af dessa synes vara den, att *maltdrycker säljas å tider, då utskänkningsställen hållas stängda, såväl sent på aftnarne och jemväl nattetid som å sön- och helgdagar, och att sådan försäljning i sjelfva verket ofta blifver oloftlig utskänkning af maltdrycker*, ehuru ej alltid med straff åtkomlig, i det de inköpta dryckerna — derest de icke, såsom äfven händer, *få utdrickas i handelslokalen* —, förtäras i närheten af handelsboden, å gator, i portgångar och dylika ställen, öfver hvilka försäljaren icke eger förfoga. Förutom den *vanvördnad mot lagen*, som genom detta kringgående af densamma visas, *förorsakar nämnda försäljning mycket ofta fylleri, slagsmål, trafik hinder och andra oordningar samt för grannar störande och äfven i öfrigt förargelseväckande uppträden*. Förbud, som meddelats sådan handlande enligt 15 § i 1885 års förordning, har ofta visat sig kraftlöst, då det lätt kringgåts sålunda, att en släkting eller tjenstehjon eller annan såsom bulvan anmält sig till utfövande af rörelsen, hvilken dock derefter fortgått för dens räkning, mot hvilken förbudet rigtats.

Klagomål i ett eller flere af nämnda hänseenden hafva uttalats från 43 af städerna, och deribland 13 med större invånareantal än 10,000 (Eskilstuna, Norrköping, Jönköping, Karlskrona, Malmö, Lund, Halmstad, Göteborg, Borås, Örebro, Gefle, Söderhamn, Sundsvall). Utförligast redogöres för dessa olägenheter från Göteborg, hvarifrån uti ett af poliskammaren till magistraten afgifvet utlåtande säges:

»Då en hvar, som hos magistraten anmält sig att vilja försälja varor i salubod, är oförhindrad att jemväl försälja maltdrycker till hemtning, har följden häraf blifvit, att här i staden uppstått en mängd salubodar, som benämnas hushållshandel, och der visserligen en del matvaror hållas till salu, men hvarest försäljningen af maltdrycker till stor del utgör hufvudsaken. Vid sistlidet års slut funnos här omkring 660 salubodar, der maltdrycker försaldes. Omkring 200 af dessa voro speceeributiker, der ölhandeln endast afsag hushållsförbrukning utan att någon anmärkning deremot kan göras, men i de öfriga kan ölhandeln sägas vara hufvudsaken. Dessa senare finnas dessutom till största delen i stadens utkanter eller i de stadsdelar, der myndigheterna, med hänsyn till allmän ordning, i allmänhet icke medgifva tillstånd till utfövande af nykterhetsvårdshusrörelse. Det är uppenbart, att under dessa förhållanden den ölhandel, som der bedrifves och som utfövas såväl nattetid som äfven delvis under sön- och helgdagar, skall med-

föra olägenheter af flere slag. Icke blott att den lägre befolkningen derigenom beredes tillfälle att till öfvermått förse sig med öl till för-
tärning i hemmen, hvarigenom det s. k. hemsuperiet i hög grad be-
främjats och qvinnorna äfven börjat hängifva sig åt dryckenskap, utan
omkring dessa salubodar samla sig sent på qvällarne den lösa manliga
befolkningen, som på gator och i portgångar eller i berg och backar
utdricka det inköpta ölet. Visserligen är poliskammaren, jemlikt § 15
i gällande nykterhetsförordning, befogad att, då genom dylik försäljning
oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, för viss
tid eller alltid förbjuda vidare försäljning, men dels kan icke alltid
erforderlig bevisning åstadkommas och dels kringgås poliskammarens
förbud vanligen så, att sedan poliskammaren förbjudit en viss person
att försälja maltdrycker till hemtning, omedelbart derefter en annan
person anmäler sig hos magistraten att idka handel i samma salubod,
der rörelsen sedan fortsättes på enahanda sätt. Så har i ett fall tre
olika personer inom kort tid aflöst hvarandra i samma salubod. Genom
den således nästan obegränsade friheten att försälja öl till hemtning
motverkas det nykterhet och ordning främjande ändamål, som i öfrigt
afsetts med nykterhetsförordningen, och poliskammaren anser det vara
af verkligt behof påkalladt, att rättigheten att försälja öl till hemt-
ning inskränkes och icke medgifves utan särskildt tillstånd.»

I detta svar antydes ett förhållande, som närmare och mera be-
stämdt framhålles från åtskilliga andra i allmänhet större städer (Ny-
köping, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Jönköping, Visby, Lund,
Lidköping, Örebro), att nämligen några olägenheter icke visa sig vid
sådana större handelsaffärer, der ölhandeln utgör allenast en mindre
del af rörelsen, utan allenast vid de, gemenligen i stadens utkanter
belägna affärer, der rörelsen uteslutande eller hufvudsakligen består i
handel med maltdrycker.

I nära sammanhang med dessa olägenheter stå de, som anföras
derom att sådana *handelsaffärer, der maltdrycker säljas, blifva till-
håll för stadens lösa befolkning* (Jönköping, Sundsvall) och att *dessas
affärer blifva osnygga*, hvilket är så mycket vidrigare i de vanligen
förekommande fall, då ölhandeln bedrifves i samband med matvaru-
handel (Luleå).

Vidare anmärkes från 2 mindre städer, att, då för rätt att sälja
maltdrycker till afhemtning icke, såsom i fråga om utskänkning, er-
fordras några särskilda kvalifikationer, *förstnämnda handel ofta bedrifvits
af oordentligt och opålitligt folk*; och detta är så mycket vådligare, som
tillförlitlig kontroll ej kan utföras. Svårigheten i fråga om kontroll har
bemärkts i 2 större städer (Karlskrona, Söderhamn) och 3 mindre.

Ytterligare påpekas från några håll, att i vanliga handelsbodar *maltdrycker obehindradt få säljas till minderåriga och till dem, som äro berusade.*

Slutligen anføres — förutom från Göteborg, hvarom förut nämnts, — från 4 mindre städer, hurusom föreningen af ölhandel med annan handel, med hänsyn till det derigenom ökade antalet försäljningsställena, *bereder allt för stor lätthet att åtkomma maltdrycker och föranleder ökad konsumtion*, dels till följd af den frestelse till inköp, som yppar sig vid besök i handelsboden för inköp af andra varor, och dels genom det billiga pris, ölet der betingar vid jmförelse med utskänkingsställena.

Såsom *önskvärda lagändringar* betecknas vid besvarandet af nu förevarande fråga: från Göteborg, Gefle och Vexjö att för rättighet att idka ölhandel stadgas särskildt tillstånd, med tillägg från Gefle att lämpliga restriktiva bestämmelser vid handelns utöfning kunna meddelas och från Vexjö att vederbörande myndighet medgifves rätt att inskränka tiden för försäljningen; från Oskarshamn, Karlshamn och Malmö att ölhandel varder från annan handel skild; från Strömstad att öl till afhemtning ej får säljas å tider, då ölutskänkning ej är tillåten; och från Örebro att åt 13 § 1 mom. i 1885 års förordning — hvars tillämpning ofta omöjliggöres genom svårigheten att bestämma säljarens föfoganderätt öfver det område, der förtäringen af den sålda drycken eger rum — gifves en sådan affattning, att uppsåtlig afsigt att, under form af försäljning af öl till afhemtning, drifva ölutskänkning kan straffas.

Andra frågan: I hvad mån hafva särskilda nederlag för bryggerier eller sjelfständiga tappningsaffärer visat sig vara till skada för nykterhet eller ordning?

Landsbygden.

I 38 af rikets fögderier *finnas inga sådana nederlag eller tappningsaffärer*. Inom 34 andra fögderier, af hvilka 12 hafva endast tappningsaffärer och 5 endast nederlag, hafva *inga olägenheter* förspotts af dylika der befintliga affärer, hvilka, såsom emellanåt uttryckligen angifves, skötas med god ordning och omsorg; och några kronofogdar säga sig anse ordentligt skötta bryggerinederlag med hänsyn till nykterheten vara att föredraga framför andra ölförsäljningsställen.

De olägenheter, som från öfriga fögderier anföras, äro i hufvudsak desamma, som omtalas under första frågan. Det klagas sålunda öfver att till följd af dessa affärer *åtkomsten till maltdrycker för mycket underlättats och konsumtionen i följd deraf omättligt ökats*; särskildt anmärka några kronofogdar, hurusom säljaren för sitt eget uppehälle tvingas att uppdrifva sin omsättning så mycket som möjligt. Den omättliga konsumtionen, till hvilken ölets billiga pris i dessa affärer bidrager, föranleder *berusning* med deraf följande *störande uppträden* å allmänna vägar och andra platser i närheten af försäljningsstället samt *förbrytelser mot person och egendom*, isynnerhet vid torgdagar, möten, auktioner och andra till folksamlingar ledande förrättningar. Inom 41 fögderier hafva, i större eller mindre mån, visat sig olägenheter af detta slag. Mest framträdande synas de vara å sådana trakter, der en större arbetarebefolkning med mera tillfällig sysselsättning är samlad. Så skriver t. ex. kronofogden i Ofvan-Siljans fögderi:

»Inom två af de större socknarne inom fögderiet, nämligen Orsa och Elfdalen, hafva sedan några år tillbaka funnits anordnade särskilda nederlag med tappningsaffärer för bryggerier å annan ort. Un-

der tiden har inom nämnda socknar funnits synnerligen god tillgång på arbetsförtjenst vid timmerdrifnings- och vägbyggnadsarbeten m. m. Arbetarnes antal har derstädes, särskildt under vinter- och vartiden, kunnat räknas i tusental, arbetslönerna ha varit goda, men en icke ringa del af arbetarnes förtjenster har funnit väg till öltappningsaffärerna, och ölkonsumtionen har, efter hvad med fullt skäl kan påstås, varit oerhörd. Ofta, särskildt vid liqvidationstillfällen, ha ock vid och i grannskapet af öltappningslokalerna genom den öfverdrifna ölkonsumtionen, understundom i förening med på ett eller annat sätt anskaffade spritvaror, förekommit mer och mindre svåra förbrytelser mot person och egendom. Med anledning af dessa missförhållanden har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet genom särskilda beslut, som efter deremot anförda besvär blifvit af Kongl. Maj:t fastställda, funnit nödigt att, i den mån gällande författningar sådant medgifvit, inskränka rättigheten till försäljning af öl från öltappningsaffärerna.»

Från 10 fögderier anmärkes vidare, hursom försäljaren ofta gör sig skyldig till *lagöfverträdelse* vid försäljningen eller eljest utöfvar sin rörelse på sådant sätt, att derigenom *oloflig utskänkning främjas*; och 3 kronofogdar påpeka *svårigheten att utöfva kontroll* öfver dessa affärer. I motsats deremot anser en fjerde kronofogde dessa affärer »kunna lätt öfvervakas».

Slutligen anföres af 2 kronofogdar, hursom *försäljningen bedrifves dygnet om och äfven å sön- och helgdagar*, samt af 3 kronofogdar, att försäljningsställena *förestås af personer, som sakna därför nödiga kvalifikationer*, hvarjemte en af dessa kronofogdar tillägger, att *försäljningen sker i trånga och olämpliga lokaler*.

De sålunda anmärkta olägenheterna hänföra sig i de flesta fall till sjelfständiga tappningsaffärer; och från några håll förklaras uttryckligen, att olägenheterna visat sig endast af sådana affärer, men att deremot inom fögderiet befintliga bryggerinederlag skötts på sådant sätt, att de icke kunnat sägas vara till skada för nykterhet eller ordning.

Från ett par håll hafva likväl särskildt nederlagen visat sig skadliga. Detta är t. ex. fallet i Vaxholms fögderi, hvarest sjelfständiga tappningsaffärer dock saknas. Kronofogden der skrifver:

»Sjelfständiga tappningsaffärer finnas ej inom fögderiet. Nederlag för bryggerier hafva deremot förekommit inom Danderyds skeppslags och Vermdö Södra länsmansdistrikter, och hafva dessa för landsbyggdens befolkning visat sig mycket skadliga. Från dessa nederlag har försäljningen bedrifvits på sådant sätt, att en fullständig utskänkning af maltdrycker egt rum. Föreståndaren för en dylik affär är vanligen

en ölnstkörare, och som denne har provision på hvad han omsätter, har erfarenheten gifvit vid handen, att han ej skytt några medel för försäljningens uppbringande till den högsta möjliga utan hänsyn till om derom gällande förordning öfverskrides. Åtal för öfverträdelse härutinnan hafva ej ledt till åsyftad verkan, enär de bötfälde vanligen ej kunna anträffas, då böterna skolat uttagas. Då denna utskänkning mest afsett en mängd löst folk och arbetare, som samlat sig kring dessa ställen, har följden ock blifvit den, att oordningar uppstått, hvilket väckt missnöje hos kringboende. Bryggeriernas nederlag hafva derföre visat sig vara till skada både för nykterhet och ordning.»

6 kronofogdar hafva uttalat sig angående *önskvärda lagbestämmelser* uti ifrågavarande hänseende. Kronofogden i Aspelands och Handbörds härads fögderi anser, att de i 11 § af 1885 års förordning gifna bestämmelser böra vara gällande för rättighet att utöfva affär af förevarande slag, jemväl då fråga är om försäljning af 10 liter öch derutöfver; kronofogden i Vester-Nerikes fögderi förmenar, att rättighet att på detta sätt sälja maltdrycker bör sökas och förvärfvas på sätt om utskänkning i allmänhet är stadgadt; och kronofogden i Nedan-Siljans fögderi yttrar, att sådan näring ej bör få utöfvas utan särskildt der- till förvärfvad rättighet. Kronofogden i Vester-Bergslags fögderi uttalar den önskan, att ölnederlag och anläggande af tapperier inom andra kommuner än der bryggeriet är beläget måtte förbjudas. Kronofogden i Norra Ångermanlands fögderi anser, att nederlag och tappningsaffärer skola förestås af fast aflönade föreståndare, som äro kända för ordning och nykterhet, och böra, om oordningar förekomma, kunna genast stängas af allmän åklagare. Kronofogden i Norra Möre och Stranda härads fögderi vill inrymma åt kronobetjent rätt att vid folksamlingar förbjuda all försäljning af öl från nederlag eller tappningsaffär.

Städerna.

I städerna synas affärer af ifrågavarande slag vara vida allmän- nare förekommande än å landsbygden. Det är sålunda allenast 20 af städerna, och dessa allesammans med mindre invånareantal än 10,000, i hvilka *icke finnas vare sig bryggerinederlag eller sjelfständiga tappningsaffärer.*

Af öfriga städer har uti 35 städer af nämnda affärer *icke visat sig någon skada eller åtminstone ingen nämnvärd sådan*; och bland dessa städer äro 12 större (Uppsala, Linköping, Norrköping, Jönköping, Kal-

mar, Kristianstad, Lund, Helsingborg, Göteborg, Borås, Karlstad, Gefle).

Från återstående 36 städer anföras olägenheter af enahanda slag, som ansetts följa af ölhandelns förening med annan handel: att *malt-dryckerna äro alltför lätt åtkomliga*; att försäljaren — som för sin egen vinnings skull söker uppdrifva konsumtionen — *bedrifver sin försäljning äfven å tider, då utskänkingsställena hållas stängda*, samt *utlemnar maltdrycker äfven till berusade personer och till minderåriga*; att de sålda dryckerna *förtäras på stället eller i närheten af försäljningslokalen* och att det förty måste anses, att *oloflig utskänkning genom försäljningen främjas*; att *fulleri och oordningar* häraf blifva en följd; samt att handel af ifrågavarande slag är *svår att öfvervaka*.

Flere eller färre af dessa olägenheter hafva visat sig i nämnda 36 städer, bland hvilka äro 8 af de större städerna (Eskilstuna, Karlskrona, Malmö, Landskrona, Halmstad, Örebro, Söderhamn, Sundsvall). Härvid må märkas, att, enligt hvad uttryckligen angifves, i 3 städer, deraf 2 större (Malmö, Landskrona), dylika olägenheter åtföljt allenast sjelfständiga tappningsaffärer, men icke der befintliga nederlag för bryggerier.

Utförligast yttrar sig i denna punkt magistraten i Karlskrona, som i ett sammanhang besvarar komiténs första och andra frågor på följande sätt:

»Ölförsäljning utan utskänkingsrätt idkas här i staden dels från ett nederlag för Aktiebolagets Förenade bryggerierna härstädes tillverkning, 3 tappningsaffärer samt några hembryggerier och dels på ytterligare 64 skilda ställen i förening med handelsrörelse af hvarjehanda slag — närmare angifna i en närlagd förteckning.

»I tappningsaffärerna såväl som i förenämnda 64 handelslägenheter kan öl köpas till så ringa mängd som $\frac{1}{3}$ liter, och dervid kan i allmänhet köpare, när han så önskar, få låna den butelj, hvarpå ölet till salu hålles, mot pant af ett par öre, hvilka återfås, när buteljen återlemnas. Priset på sålunda inköpt öl är två å tre öre billigare än å stadens 23 ölutskänkingsställena. Då nu försäljningsställena, som icke hafva utskänkingsrätt, finnas i alla delar af staden, äro tillgängliga äfven å tider, då ölskänkarna hållas stängda, och sälja billigare än dessa, samt sättet för försäljningen icke lägger hinder i vägen för köpare, som icke för hushållsbrukning utan för omedelbar konsumtion göra sina inköp, att i skydd af någon närbelägen portgång eller af buskar och träd i stadens planteringar eller å någon för tillfället mindre bemärkt plats å gata förtära sitt öl, är det gifvet, att detta sätt att tillfredsställa »ölbehofvet» jemväl flitigt begagnas. Erfaren-

heten visar ock, att det ingalunda är sällsynt, att säljare befordrar oloflig utskänkning genom att blunda för att ölet förtäres på hans eget område; endast fruktan för upptäckt och åtal torde afhålla honom derifrån; men faran för en sådan upptäckt är vanligen icke synnerligen stor. För många af säljarne är deremot frestelsen till ett dylikt lagbrott stor, emedan åtgången af öl blefve allt för ringa i deras obetydliga affär, derest försäljningen inskränktes till att fylla traktens hushållsbehof. Att åstadkomma bevisning är mycket svårt, och detta vållar i sin ordning, att åtalen blifva jemförelsevis sällsynta, ehuru förseelserna otvifvelaktigt ständigt förekomma i stor utsträckning.»

Såsom *önskvärda bestämmelser* i ämnet framhålles från Strömstad att öl ej får säljas till afhemtning å tider, då ölutskänkning ej är tillåten, från Gefle att tiden för ifrågavarande försäljningsställens öppenhållande begränsas samt från Örebro att så ordnas, att föreståndare för affär af förevarande slag blifver lika med egare ansvarig för affärens bedrifvande.

Tredje frågan: Hvilka fördelar och olägenheter hafva visat sig vara förenade med kringföringen af maltdrycker till försäljning?

Landsbygden.

Försäljning på landsbygden af maltdrycker medelst kringföring förekommer numera i mycket stor utsträckning; och, efter hvad från många håll uppgifves, har detta blifvit förhållandet efter tillkomsten af tiolitersförordningen. Det är allenast 11 fögderier i riket, inom hvilka *kringföring af maltdrycker till försäljning ej alls förekommer*. I ytterligare 5 fögderier eger sådan kringföring rum *endast i ringa omfattning*; och i 10 andra fögderier *kringföres endast eller hufvudsakligen svagdricka*.

Mot den kringföring, som eger rum i sistnämnda 10 fögderier, är intet att anmärka; tvärt om betonas från en del af fögderierna, att kringföringen är till fördel såväl derigenom att de mindre bemedlade bland befolkningen, särskildt arbetare, erhålla en för dem numera nödvändig vara *utan särskilda kostnader* och arbetarne *hindras från att med åsidosättande af sitt arbete uppsöka närmaste fasta försäljningsställe* som äfven derigenom att *jordbrukaren befrias från den besvärligare hembrygden*. Ett par kronofogdar i fögderier, der såväl öl som svagdricka kringföres, anse kringföringen af svagdricka vara uteslutande fördelaktig, men kringföringen af öl behäftad med olägenheter, hvarom nedan nämnes.

Från de 5 fögderier, der kringföringen sparsamt förekommer, hafva *ej förports några särskilda fördelar eller olägenheter* deraf.

Den hufvudsakligaste och egentliga *fördelen* af kringföringen i öfriga fögderier, för såvidt man helt och hållet bortser från tillverkarnes eller andre säljares intresse, är, att *ordentliga personer, som i sina hushåll regelbundet förbruka maltdrycker och för hvilka den sålunda kan anses hafva blifvit en nödvändighetsvara, erhålla denna levererad i hem-*

men utan särskildt besvär eller tidspillan och till samma eller nästan samma pris som å tillverkningsstället utan tillägg af någon fraktkostnad. Inom 66 fögderier har denna fördel uppmärksamrats; i några af dessa fögderier anses den betydligt öfverväga olägenheterna af kringföringen, i andra fögderier anses åter olägenheterna öfvervägande. Särskildt må märkas, att inom 7 fögderier försäljning medelst kringföring sker uteslutande inomhus till derstädes boende familjer eller andra fasta kunder efter requisition eller till återförsäljare.

Å vissa håll hafva emellertid iakttagits jemväl andra fördelar af kringföringen. Inom 9 fögderier har uppmärksamrats, hurusom detta försäljningssätt föranlett *inskränkning i antalet fasta försäljningsställen*, särskildt bryggerinederlag och tappningsaffärer, och *minskning i besök å ölutskänkningsställen* samt till följd deraf *minskning i de oordningar*, som vid sådana ställen förut förekommit. Några anse äfven kringföringen hafva föranlett *minskadt fylleri* derigenom att det i hemmet befintliga och regelbundet underhållna öllagret icke erbjudit sådan frestelse till berusning som ett större vid visst tillfälle gjort inköp visat sig medföra.

Slutligen anmärker en kronofogde, att genom kringföringen tillhandahålles befolkningen på landsbygden *en sundare och bättre dryck* än den förut erhållit genom hembrygden.

Från 16 af ofvannämnda 66 fögderier förklaras, att *inga eller inga nämnvärda olägenheter* af kringföringen försports. I motsats deremot anse 15 kronofogdar, att kringföringen *icke medför några fördelar*, allenast olägenheter.

De *olägenheter*, som anföras, äro många och svåra. Främst bland dessa står det förhållande, att ölutkörarne, hvilka åtnjuta provision på sin försäljning och därför söka uppdrifva denna så mycket som möjligt, ej nöja sig med att afyttra sin vara till sina fasta kunder och inomhus, utan *utomhus å vägarne sälja öl från öllassen till vägfärande eller i närheten af vägarne sig uppehållande personer, isynnerhet arbetare*. För sådant ändamål uppsöka utkörarne skördefält, byggnadsföretag, industriella anläggningar, hamnplatser, jernvägsstationer eller dylika ställen, der större arbetsstyrkor äro samlade, och locka eller truga arbetarne att, med afbrott i sitt arbete, inköpa — på kredit, derest penningar saknas, — stora quantiteter öl, som omedelbart förtäres. Försäljningen varder sålunda i sjelfva verket att anse såsom *olaga utskänkning*, ehuru straffri; och arbetarne, som på ölinköpen *förlösa en stor del af sin arbetsförtjenst*, blifva mindre benägna och tjenliga att fortsätta sitt arbete; ofta blifva de äfven *öfverlastade* och förorsaka i sådant tillstånd *förargelseväckande och störande uppträden och oord-*

ningar. Dessa olägenheter hafva med större eller mindre styrka visat sig i 44 fögderier. Såsom exempel kunna anföras de yttranden, som afgifvits af kronofogdarne i Gripsholms, Tjusts samt Torna och Bara härads fögderier. Kronofogden i Gripsholms fögderi skrifver:

»Fördelarne torde endast vara på tillverkarnes och öltapparnes sida. Olägenheterna äro flere, och såsom de större bland dessa torde böra framhållas dels frestelsen till olaga utskänkning dels ock att ett öfverflödigt, för att ej säga omätligt, förtärande af maldrycker främjas genom dessa med skäl så kallade »rullande ölkrogar», hvilka stanna å vägarne utanför hvarje stuga och der söka afbörda sig sin vara, i många fall till personer, som helt visst annars skulle undvara dryckerna. Der större arbetslag äro samlade eller eljest en större mängd personer äro tillstädes, såsom vid auktioner m. m., infinna sig gerna dessa ölutkörare och finna alltid afnämare. Då ölvagnen passerar trakter, der ett flertal arbetare äro sysselsatta ute på fälten, lærer ej sällan inträffa, att körsvennen antingen anropas af dessa eller ock af egen dritt stannar för att få tillfälle afyttra sin vara, dervid dock, om icke olaga utskänkning skall ske, ej mindre än 10 liter (30 halfbuteljer) får försäljas. Sällan torde dock arbetsstyrkan till antalet vara så stor, att den motsvarar antalet halfbuteljer; men ölet skall naturligtvis förtäras, och förtäras genast, och hvilken inverkan detta har på arbetets fortsatta gång är ju uppenbart. Kringföringen af maldrycker till afyttring är enligt mitt förmenande den form af försäljningar, som medför de största olägenheterna och som borde framför alla andra förbjudas.»

Kronofogden i Tjusts fögderi yttrar:

»Enda fördelen torde vara, att ordentliga personer, som i hemmet använda maldrycker, utan nämnvärd kostnad kunna erhålla dessa hemförda till sig. Olägenheterna åter äro så många och så stora, att kringföringen af maldrycker till försäljning i de flesta af fögderiets socknar blifvit en verklig landsplåga. Ölutkörarne, som af bryggeri-egarne erhålla fria hästar och vagnar, uppbära nämligen viss provision från 1 till 2 kronor per 100 halfbuteljer öl och arbeta nästan alla utan undantag på att uppdrifva försäljningen så mycket som möjligt utan att fästa ringaste afseende vid huruvida försäljningen bedrifves på olofligt sätt. Sålunda uppsökas alltid ställen, der folksamlingar förekomma, eller platser, der större skaror af arbetare äro församlade, såsom vid bruken och ute å fälten sommartiden. Dessa arbetare lockas lätt nog från sitt arbete, och icke så sällan föranledas af försäljningen icke allenast afbrott i arbetet, utan äfven oordningar, om än icke så betydliga. På allmänna vägarne anträffas ölutkörarne snart sagdt

öfver allt, och någon svårighet möter aldrig att få köpa maldrycker i hvilken qvantitet som helst.»

Kronofogden i Torna och Bara härads fögderi skrifver:

»Fördelen med kringföring af maldrycker är den, att de, som vilja köpa sådana drycker, ej hafva något besvär med desammas afhemtning. Olägenheterna äro deremot flere. Oftast tillgår så, att en person antages såsom bryggares tjenstehjon utan annan aflöning än hvad han kan förtjena på ölförsäljning. Sjelf får han hyra lokal och hålla sig med lämpligt åkdon. I dennes intresse är det att få sälja så mycket som möjligt, hvadan ock han utbjuder sitt öl till personer, som träffas, samt stannar på alla platser, der några personer samlats eller hafva arbete. Sådan kringföring har visat sig vara till skada för nykterhet och ordning, då den arbetande befolkningen ej endast ständigt är i tillfälle att förskaffa sig maldrycker, utan äfven förledes att inmundiga mera deraf än eljest skulle skett.»

Från Lysings, Dals och Aska härads fögderi omtalas, att missbruk af ofvan omförmäld art föranledt, att på framställning från tjenstemän och arbetare vid Motala verkstad kommunalnämnden i socknen förbjudit egarne af dervarande bryggerier att från åkdon under öltransporter försälja öl till kommande och gående personer; och uti Jemtlands Vestra fögderi hafva af kringföringen förorsakade oordningar föranledt, att en särskild polisman måst tillsättas.

Det bör dock anmärkas, hurusom en kronofogde, hvilken omtalat dylika olägenheter, tillika förklarar sig anse tillräcklig garanti deremot förefinnas uti rättigheten till förbud och att en annan kronofogde särskildt påpekar, hurusom försäljningen genom kringföring icke bedrifves sent om qvällarne, en olägenhet som ofta vidlåder fasta försäljningsställen.

Inom 20 fögderier har, utan att någon försäljning utomhus från ölvagnarne omtalats, anmärkts, hurusom kringföringen i allt fall frestar till onödiga inköp och sålunda föranleder *omåttligt ökad konsumtion*.

Från 22 fögderier klagas äfven öfver att utkörare vid sin försäljning begå verkliga *lagöfverträdelser*, i det att de utsälja öl i partier om mindre än 10 liter. Och det anmärkes från 13 fögderier, att *kontrollen öfver ölutkörarne är svår* (»synnerligen svår», »omöjlig», »snart sagdt omöjlig»).

Slutligen anföres från ett fögderi, att *den vara, som utbjudes, är af dålig och underhållig beskaffenhet*, och från 2 fögderier, att *utkörarne ej äro utrustade med egenskaper, som göra dem lämpliga såsom säljare*.

Såsom *önskvärda lagbestämmelser* uti nu förevarande afseende framhalles af kronofogdarne i Hammarkinds och Skärkinds härads samt

Väne fögderier att kringföringen å landsbygden af maltdrycker till försäljning förbjudes; af kronofogden i Aspelands och Handbörds härads fögderi att sådan försäljning tillåtes allenast inomhus till derstädes boende enskilda hushåll, och detta oberoende af den försålda qvantitetens storlek; af kronofogden i Norra Ångermanlands fögderi att försäljning utomhus från lass förbjudes; af kronofogden i Sunnerbo härads fögderi att kringföring af maltdrycker likställes med kringföring af andra varor; af kronofogden i Nedan-Siljans fögderi att det i 1 § 1 mom. af 1885 års förordning stadgade undantag i fråga om kringföring inskränkes till att gälla allenast kringföring från tillverkningsstället och att den i 15 § 2 mom. af förordningen omförmälda rättighet att meddela förbud utsträcker i hvad den afser tillverkare af maltdrycker; af kronofogden i Jemtlands Norra fögderi att åt polismyndigheten inrymmes magt att, då oordning uppstår eller befaras, förbjuda och förhindra fortsatt försäljning af maltdrycker genom kringkörare vid t. ex. auktioner eller andra tillfällen, då större folksamling förekommer; af kronofogdarna i Vaxholms och Tjusts fögderier att vederbörande bryggeriegare göras ansvarige för de öfverträdelser, som begås af deras utkörare; samt af kronofogden i Norra Møre och Stranda härads fögderi att bryggare eller öltappare, för hvars räkning kringföringen eger rum, göres ansvarig för de böter, som ådömas utköraren, att straffet för olagligheter vid kringföringen bestämmes till böter minst 50 kronor första gången och derefter högre samt att vid femte eller sjette gången upprepad förseelse stadgas förlust af rättighet till kringföring inom den kommun, der öfverträdelse egt rum, och att kronobetjent berättigas att vid tillfällen, då större massor af folk äro församlade, såsom vid auktioner, torgdagar, bevaringsmönstringar eller dylika tillfällen, förbjuda all kringföring och försäljning af maltdrycker.

Städerna.

2 af städerna, deraf 1 med större invånarantal än 10,000 (Eskilstuna), hafva *ej besvarat* denna komiténs fråga; och från 6 städer, af hvilka 1 större (Lund), hafva *inga särskilda fördelar eller olägenheter* af kringföringen kunnat anföras. Från 32 städer, bland hvilka 2 större (Kalmar, Karlskrona), svaras, att *kringföring af maltdrycker för försäljning ej alls förekommer eller att den icke eger rum i nämnvärd omfattning*. Det torde härvid dock böra anmärkas, att detta svar kan antagas åtminstone i några fall syfta allenast på annan kringföring än den, som sker för försäljning inomhus efter requisition.

Af de redogørelser, som från öfriga städer lemnas, framgår, huru-
som kringföringen för hushållen i städerna är af mycket stor, så godt
som ounbärlig, nytta derigenom att *hushållen kostnadsfritt och utan
besvär få varan i godt skick hemfraktad till den mängd, som för fyllande
af hushållsbehovet anses nödig*, och detta med undvikande af mellan-
händer, hvarigenom *priset ställer sig för hushållen billigare*. Från 34
städer, deribland 11 större (Uppsala, Linköping, Norrköping, Kristian-
stad, Malmö, Landskrona, Helsingborg, Karlstad, Örebro, Gefle, Söder-
hamn), framhållas dessa fördelar af kringföringen. Man torde dock
kunna antaga, att antalet städer, i hvilka dylika fördelar visat sig,
är langt större än ofvan angifvits, ehuru sådant ej alltid i magistra-
ternas yttranden framhållits. Ty det framgår af åtskilliga yttranden,
att beteckningen »kringföring till försäljning» icke ansetts omfatta den
kringföring, som eger rum för försäljning inomhus efter förutgången
requisition, hvarför komiténs fråga ofta besvarats antingen på det sätt,
att försäljning genom kringföring eger rum allenast inomhus och till
aterförsäljare, eller ock allenast så, att några olägenheter af kring-
föringen ej förports; och det är endast 2 städer, båda mindre, från
hvilka uttryckligen säges, att *inga fördelar* af kringföringen visat sig.

Olägenheterna af kringföringen i städerna äro af långt mindre
omfattning än på landsbygden, uppenbarligen beroende på den verk-
sammare kontroll, som i städerna kan utöfvas. Endast från 1 stad
omnämnes, att det förefinnes *svårighet att öfva kontroll*.

Från 39 städer, af hvilka 10 större (Linköping, Norrköping, Jön-
köping, Kristianstad, Landskrona, Helsingborg, Borås, Karlstad, Öre-
bro, Sundsvall) hafva *inga olägenheter* af kringföringen förports. Så-
dana anföras deremot af magistraterna i 11 städer. Då dessa magi-
straters yttranden äro alltför olika för att lämpligen kunna samman-
fattas under gemensam redogørelse, anföras yttrandena här ordagrant.

Å komiténs fråga svaras sålunda i nu förevarande delar

från *Södertelge*: att vid något enstaka tillfälle klagomål förports
öfver oordningar i anledning af dylikt kringförande;

från *Visby*: att kringföring af maltdrycker genom enskilda perso-
ner ej förekommer inom sjelfva staden; att den kringföring till veder-
börande kunder, som bedrifves af stadens två bryggerier, ej medfört
någon olägenhet, enär utkörarne äro af bryggerierna förbjudna att
sälja öl från åkdonen; att deremot detta försäljningssätt vid stor-
torgdagarne samt sommartiden, särskildt under söndagarne, bedrifvits
utefter allmänna vägen, som leder till Gotlands regementes lägerplats,
samt gifvit anledning till fylleri och störande uppträden; att Kongl.
Kungörelsen den 16 Juli 1897 dock lemnar ordningsmagten medel i

händerna att så småningom helt och hållet undertrycka detta försäljningssätt; samt att, så länge det får fortga, ingen möjlighet finnes att förebygga missbruk deraf vid tillfällen, då större eller mindre folksamlingar ega rum;

från *Malmö*: att inom den egentliga staden numera inga nämnvärda olägenheter af sådan kringföring förekomma, sedan polismyndigheten beslutat sig för att tillämpa 2 § i Ordningsstadgan för rikets städer på dem, som från vagn eller kärra sälja öl och dervid utlemna det på gata, väg eller annan allmän plats; men att deremot å stadens ytterområde, der Ordningsstadgan i nämnda hänseende icke gäller och der polisbevakning sällan förekommer, olägenheter en och annan gång yppat sig, i det personer med öl i vagn eller kärra samlat kring sig vägfärande och andra flockvis och försalt till förtäring på vägen öl i ganska stora mängder, hvarigenom fylleri och oordningar befordrats;

från *Halmstad*: att kringföring af maldrycker till försäljning bedrifves i staden i ganska vidsträckt omfattning, synnerligast i dervarande stora brädgårdar och trävaruupplag, i hvilka en mängd arbetare äro anställda, som under pagaende arbete förtära öl i den myckenhet, att största delen af deras arbetsförtjenst ofta åtgår för tillfredsställande af deras begär efter maldrycker;

från *Göteborg*: att genom kringföring af ifrågavarande slag tillföres och försäljes till arbetare vid större arbetsplatser öl under arbetstiden, hvaröfver klagomål vid flere tillfällen förports, då det härigenom icke sällan händer, att arbetarne genom omåttligt förtärande af öl jemte spirituosa, som inköpts å minuthandelsställen, berusa sig under arbetet; samt att under senare tiden klagats öfver att en del personer i roddbåt kringföra och försälja öl till besättningarna å i hamnen ligande fartyg, hvarigenom oordningar ombord å fartygen uppstått;

från *Gefle*: att i staden och å dess område den rätt till kringföring af maldrycker, som förordningen medgifver äfven utomhus, urartat till sådana svåra oegentligheter som utbudande af öl i arbetslag, i brädgårdarne, å fartyg och öfver allt, der större arbetsskaror varit sysselsatta; att emellertid magistraten ansett sig kunna ingripa mot och äfven i hufvudsak lyckats stäfja detta ofog på det sätt, att magistraten, med stöd af 21 § i Ordningsstadgan för rikets städer, år efter år till efterrättelse under seglationstiden vid ansvar af böter förbjudit en hvar att utan magistratens tillstånd sälja maldrycker från farkost inom Gefle hamnområde eller å hamnen tillhörande kajer och landtområde;

från *Söderhamn*: att olägenheterna af kringföringen äro mångahanda, såsom att konsumtionen, i synnerhet bland arbetare, i betydlig

mån ökas genom lättheten att åtkomma varan, som af de kringförande utsäljes icke allenast å gårdar och på fartyg, utan ock på vägar och arbetsställen eller i de senares omedelbara närhet; att något öfvervakande af försäljningen och dess resultater derför knappast låter sig verkställas; och att i vanligaste fall svårt är att för otillbörligheter vid kringförandet åtkomma varans och transportmedlets egare, enär denne alltid kan undskylla sig dermed att förseelsen utan hans vetenskap blifvit begången af utköraren;

från *Östersund*: att af kringföringen visat sig sådana olägenheter, som yppat sig af ölhandels förening med annan handel, eller att efter utskänkingsställenas stängningstid, hvilken tid i allmänhet sammanfaller med afslutningen af arbetarens dagsverk, drinkare bruka förskaffa sig öl och sedan samlas i förstugor, portgångar, smygar och å gårdar samt der förtära ölet, hvarigenom störande uppträden och andra olägenheter för närboende förorsakas;

från *Skellefteå*: att kringföringen uppdrifver konsumtionen och att, då en större mängd af omkringliggande landsbygdens befolkning samlas i staden, kringföring af maltdrycker till försäljning framkallat afsevärda olägenheter;

från *Luleå*: att kringföringen blifver ofördelaktig, då den utöfvas af tvifvelaktiga personer och till huru litet antal buteljer som helst, hvarvid ofta olaga handel med spirituosa kan ifrågakomma, utan att tilltaget kan blifva känt af aklagaren, men att i stad eljest olägenheten med maltdryckers kringföring är mindre känbar än på landet, ehuru densamma otvifvelaktigt främjar ölkonsumtionen; samt

från *Piteå*: att vid kringföring till försäljning af maltdrycker försäljning plägar utöfvas jemväl å öppen gata, då förtäring äfven å stället vanligen plägar försiggå till men för nykterhet och ordning.

Magistraten i sistnämnda stad har vid besvarandet af förevarande fråga förklarat sig anse en sådan *lugbestämmelse önskelig*, att all försäljning af maltdrycker, i likhet med försäljning af spritdrycker, inskränkes till legaliserade ölkrogar, som stå under polismyndighets uppsigt. För öfrigt hafva från städerna icke uttalats några önskningsar om lagändring i fråga om kringföringen.

Fjerde frågan: Huru har den s. k. tiolitersförordningen, i hvad den afser maltdrycker, verkat uti nykterhetskänseende?

Denna fråga, som uteslutande berör förhållandena på landsbygden, har besvarats på mycket olika sätt.

Å ena sidan har det framhållits såsom *gagneliga verkningar* af förordningen: att handlandena på landsbygden, som efter förordningens tillkomst icke funnit det för sig fördelaktigt att i förening med annan sin handel drifva ölhandel, dermed upphört, hvarigenom möjligheten att åtkomma maltdrycker betydligt försvårats samt öfriga af ölhandels förening med annan handel föranledda olägenheter försvunnit; att mången, som önskat, der maltdrycker funnits till salu, inköpa några flaskor öl till omedelbar förbrukning, afstått derifrån, då han icke velat eller kunnat inköpa så stort parti som 30 halfbuteljer; samt att härigenom *konsumtionen af öl väsentligt minskats och nykterheten dermed ökats*.

Å andra sidan hafva anförts de *skadliga verkningar*: att, sedan till följd af tiolitersförordningen landthandlandena alltmer upphört med att drifva ölhandel, bryggerinederlag och tappningsaffärer i stället inrättats samt försäljning af öl genom kringföring i hög grad tilltagit, hvarigenom allt åtkomsten af öl gjorts lättare än den varit före förordningens tillkomst; att nödvändigheten att på en gång inköpa minst 30 halfbuteljer icke torde förmått mången, åtminstone ej i större arbetscentra, att afstå från tillämnadt inköp, enär inköpet i de flesta fall kunnat verkställas efter s. k. salning, d. v. s. att den, som velat köpa endast några få flaskor öl, förmått arbetskamrater eller andra att sammanskjuta penningar till det belopp, att minimiqvantiteten kunnat inköpas; att sådan salning, hvilken genom förordningen väsentligt befordrats, i nykterhetskänseende vore att anse såsom ett stort ondt, enär det genom salning bekomna ölet icke inköpts för att användas såsom måltids- eller läskedryck, men omedelbart efter inköpet

förtärts; att i många andra fall den, som önskat inköpa endast en eller några flaskor öl för tillfredsställelse af ett verkligt behof, af förordningen tvingats, då han ej kunnat eller brytt sig om att åstadkomma salning, att sjelf inköpa 30 halfbuteljer, hvaraf han derefter förtärt långt större quantitet än han önskat tillhandla sig; samt att på så sätt *konsuntionen af öl omåttligt ökats* utöfver behofvet af måltids- eller läskedryck, hvaraf följt *fylleri och oordningar*.

Granskar man nu, i hvad mån tiolitersförordningen ansetts verka öfvervägande gagneligt eller skadligt, befinnes, att 20 kronofogdar *icke härom afgifvit något bestämdt yttrande*. 18 kronofogdar förklara, att förordningen i nykterhetskänseende *icke medfört några eller åtminstone icke några afsevärda verkningar*. I 33 fögderier anses förordningen hafva *motverkat i stället för att främja nykterheten*; och af dessa 33 fögderier hafva från 19 fögderier anförts allenast skadliga verkningar af förordningen, uti 14 fögderier har densamma ansetts utöfva ett öfvervägande skadligt inflytande. I återstående 46 fögderier anses förordningen hafva *främjat nykterheten*; i 20 af dessa fögderier har man af förordningen icke rönt annat än goda verkningar, i öfriga 26 fögderier hafva de goda verkningarna synts öfvervägande.

Såsom *önskvärda lagändringar* betecknas uti svaren å förevarande fråga af kronofogden i Villands fögderi att minsta belopp, som utan särskildt tillstånd må till afhemtning utlemnas, bestämmes till 30 liter; af kronofogden i Ingelstads och Jerrestads härads fögderi att stadgandet om tiolitersförsäljningen borttages samt att för rätt till försäljning af maltdrycker till afhemtning vare sig i större eller mindre quantitet uppställas fordran på vederbörande myndighets tillstånd; af kronofogden i Medelpads Östra fögderi att tiolitersförordningen upphäfves, men rätt till beslag vid olaga maltdryckshandel införes; af kronofogden i Norra Ångermanlands fögderi att straffen för öfverträdelser höjas samt påföljd af förlust af försäljningsrätten stadgas och åklagaren lemnas rätt till beslag; samt af kronofogden i Vartofta fögderi att tiolitersförsäljningen skiljes från annan handelsrörelse, åtminstone i fråga om bayerskt eller lika beskaffadt öl.

Femte frågan: Hafva några olägenheter vållats af den i 22 § af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885 omtalade maltdrycksförsäljning utomhus i ringa omfattning?

Landsbygden.

Inom 38 af rikets fögderier *förekommer icke alls sådan försäljning*; och i 35 andra fögderier *förekommer den endast sällan*. Detta förhållande anses af några kronofogdar bero derpå att allmänheten saknar kännedom om ifrågavarande undantagsstadgande i förordningens 22 §.

Af sistnämnda 35 fögderier hafva, enligt hvad uttryckligen anmärkes, i 25 fögderier den utöfvade handeln *icke medfört några olägenheter*. Samma är förhållandet i 36 andra fögderier, hvarest sådan handel icke så sällsynt förekommer.

Olägenheter utaf handel af ifrågavarande slag hafva deremot visat sig i 5 af nämnda 35 fögderier samt uti 5 andra fögderier. Såsom en sådan olägenhet anföres af 5 kronofogdar, att *personer under åberopande af 22 § utan tillstånd drifvit ölutskänkning utomhus i stor omfattning, men ej kunnat därför lagföras*, emedan uttrycket »i ringa omfattning» är så sväfvande och elastiskt, att det försvårat eller rent af omöjliggjort att anställa åtal. *Fylleri och oordningar*, föranledda af dylik handel, hafva visat sig i 4 fögderier; kronofogden i ett femte fögderi anmärker, att någon olägenhet af sådan handel ej vållats, då handeln utöfvats allenast med svagdricka, men att de, som på sådant sådant sätt handlat med öl, uppsökt sina kunder hos den lösa befolkningen, som hufvudsakligen använt sålunda inköpt öl till berusning. Från ett fögderi omtalas, hurusom personer begagnat sig af ifrågavarande stadgande för att *utan ansvarspåföljd kringföra maltdrycker*, synnerligast i båt utefter stränderna, att tillhandahållas fartygsbesättningar och varfsarbetare m. fl. *i mindre partier än 10 liter*, ofta till olägenhet för vederbörande arbetsgifvare.

13 kronofogdar hafva uttalat den *önskan*, att ifrågavarande stadgande måtte alldes borttagas, så att handel med maltdrycker utomhus i ringa omfattning varder likställd med annan maltdryckshandel. 2 kronofogdar anse det åtminstone nödigt föreskrifva, att handel af förevarande slag ej må idkas af annan person än den, hvars lämplighet blifvit af vederbörande myndighet pröfvad.

Städerna.

Magistraterna i 4 städer, deraf 1 större (Sundsvall), hafva *icke afgifvit svar* å denna fråga.

I 32 af rikets öfriga städer, deribland 9 större (Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Kalmar, Karlskrona, Kristianstad, Malmö, Karlstad, Gefle), *förekommer icke handel af ifrågavarande slag*; och i ytterligare 11 städer, deraf 6 större (Jönköping, Lund, Landskrona, Helsingborg, Göteborg, Borås), är *sådan handel sällsynt*. Detta förhållande säges från några städer bero på allmänhetens okunnighet om rättigheten till dylik försäljning, men har i andra städer föranledts af vissa särskilda anledningar. I Malmö har försäljningen städfjats inom den egentliga staden med tillämpning af 2 § i Ordningsstadgan för rikets städer och å stadens ytterområde genom en vid domstolarne praktiserad, mycket restriktiv tolkning af uttrycket »ringa omfattning»; i Kungsbacka har försäljningen förbjudits af polismyndighet såsom hindrande trafiken; och i Gefle har försäljningen icke kunnat ega rum på grund af de utaf magistraten utfärdade, under redogörelsen för tredje frågan omtalade kungörelser.

I de 11 städer, hvarest dylik handel sällan förekommer, hafva *inga olägenheter* deraf visat sig. Inga eller åtminstone inga anmärkningsvärda olägenheter hafva heller vållats af dylik handel i 39 andra städer, af hvilka 3 större (Linköping, Halmstad, Söderhamn).

Från återstående 5 städer omförmålas deremot olägenheter, vållade af förevarande slags handel. I *Södertelge* hafva vid några tillfällen oordningar uppstått i följd af dylik försäljning, och vid dessas beifran har svårighet yppat sig att tolka uttrycket »ringa omfattning»; från *Borgholm* anmärkes särskildt, att handeln föranleder missbruk icke allenast af maltdrycker, utan jemväl och samtidigt af spritdrycker; i *Visby* hafva af denna försäljning ganska stora och afsevärda olägenheter genom fylleri och dermed förenade störande uppträden ofta vållats vid stortorgdagar samt sommartid, särskildt under söndagarne, utefter allmänna vägen, som leder till Gotlands regementes lägerplats; och denna

försäljning utomhus anses af magistraten vida skadligare än den, som utöfvas i legaliserade ölkrogar, emedan den är ytterst svår, för att ej säga omöjlig, att kontrollera och reglera; i *Skara* hafva stundom af handeln oordningar alstrats; och från *Örebro* yttras, att svårigheten att afgöra hvad som menas med »ringa omfattning» ofta gifvit anledning till olika domar i likartade rättsfall; att de praktiska svårigheterna att, som sig bör, öfvervaka sådan försäljning äro mycket stora; och att särskildt medgifvandet åt den, som är på stället bosatt, att idka dylik försäljning äfven vid marknad vållat stort besvär att upprätthålla ordningen vid de talrika marknader och kreatursmöten, som hållits i staden.

Slutligen må nämnas, hurusom från *Uppsala* omtalas: att malt-drycksförsäljning af ifrågavarande slag fordom — för 10 à 12 år sedan — plägade ega rum vid vägarne till exercisplatsen vid Polacksbacken å söndagarne under mötestiderna; att denna försäljning, som skedde från korgar eller mindre vagnar, ofta stod i förbindelse med någon eller några större vagnar från bryggerier eller öltappare i staden, så att, då det mindre förrådet tog slut, detsamma fylles från den större vagnen; samt att derigenom stundom kunde hända, att försäljningen, ehuru formelt »i ringa omfattning», likväl sedd i sin helhet och utöfvad af ett flertal blef större än som var lämpligt.

Magistraterna i städerna Nyköping, Linköping, Jönköping, Vexjö och Örebro hafva uttalat *önskvärdheten af den lagändring*, att ifrågavarande undantagsbestämmelse upphäfves.

Sjette frågan: I hvilken omfattning utöfvas fortfarande hembrygd af maldrycker på landsbygden?

Hembrygden af maldrycker på landsbygden är i starkt aftagande. I 6 fögderier förekommer sådan hembrygd *ej alls*; och inom 97 fögderier eger den rum allenast i *mycket ringa omfattning*. Der den sålunda i någon, ehuru ringa, mån utöfvas, brygges i allmänhet endast svagdricka, någon gång julöl, af den jordbrukande, mera burgna allmogen vid större högtider, såsom påsk och jul, och vid skördetider. Anledningen till detta aftagande af hembrygden uppgifves från åtskilliga fögderier vara att söka i den mängd af bryggerier, särskildt svagdricksbryggerier, som på senare tid uppstått på landsbygden och hvilka tillhandahålla en bättre vara, än som genom hembrygd kunnat åstadkommas, på ett bekvämt och billigare sätt; och i andra fögderier, der ännu ej finnes tillräckligt antal bryggerier för tillfredsställande af befolkningens behof, har hembrygden utträngts genom inrättade bryggerinederlag och tappningsaffärer samt kringföring af maldrycker.

Det är endast i 14 fögderier, som hembrygd ännu idkas i *afsevärd grad*. Dessa fögderier äro: *Norra Roslags fögderi*, hvarest hembrygd af öl och svagdricka ganska allmänt idkas, fastän denna handtering dock på de senare åren något aftagit; *Olands fögderi*, der den jordbrukande befolkningen ganska allmänt fasthåller vid hembrygd, särskildt under den kallare årstiden, hvaremot arbetarne i allmänhet, sedan svagdricksbryggerier inom fögderiet uppstått, funnit med sin fördel förenligt att upphöra med hembrygd och i stället köpa sitt behof af svagdricka från nämnda bryggerier; *Vestbo härads fögderi*, der hembrygden af maldrycker på landsbygden utöfvas i ganska stor omfattning, i synnerhet före högtider och gästabud samt under slätter och skörd; *Allbo härads fögderi*, hvarest hembrygd af svagdricka i allmänhet utöfvas af den mera välbergade allmänheten, hvaremot brygd af öl endast förekommer till de större högtiderna; *Gotlands Norra*

fögderi, der hembrygd för husbehof fortfarande utöfvas allmänt af svagdricka och någon gång af maltöl; *Gotlands Södra fögderi*, der hembrygd fortfarande allmänt utöfvas för beredande af svagdricka för hushållsbehof och af öl för högtider; *Ingelstads och Jerrestads härads fögderi*, der hembrygd af svagdricka allmänt förekommer och till högtider jemväl brygges öl i hemmen; *Redvägs och Kinds fögderi*, hvarest inom ett länsmansdistrikt hembrygd af maldrycker är allmän, utöfvas åtminstone af hvarje hemmansegare, särdeles vid högtider, vårarbete, höbergning och skörd, inom ett annat länsmansdistrikt hembrygd i allmänhet utöfvas till dagligt bruk för distriktsbefolkningen och inom ett tredje länsmansdistrikt hembrygd af svagdricka eger rum i ganska stor omfattning, i nästan hvarje hus till större högtider, hvaremot eljest ingen annan hembrygd af maldrycker förekommer; *Nedan-Siljans fögderi*, hvarest hembrygd fortfarande ganska allmänt utöfvas, med undantag dock af de trakter, dit de inom orten befintliga bryggerierna utsträcka sitt kringforslande af svagdricka; *Ofvan-Siljans fögderi*, der hembrygd af svagdricka fortfarande ganska allmänt utöfvas, dock mera sparsamt i sådana trakter, der större bryggerier äro anlagda eller öltappningsaffärer finnas anordnade; *Gestriklands fögderi*, i hvars flesta socknar hembrygd af maldrycker temligen allmänt utöfvas, synnerligast utaf den jordbrukande delen af befolkningen, som året rundt torde begagna sig af hembrygdt öl eller svagdricka; *Norra Ångermanlands fögderi*, hvarest bland landtbefolkningen fortfarande förekommer hembrygd af svagdricka, ehuru den ej obetydligt aftagit i trakterna närmast omkring svagdricksbryggerierna, hvilka äro uppförda i de tätast befolkade orterna och i närheten af verk och inrättningar eller af stad; *Jemtlands Norra fögderi*, der ganska allmänt tillverkas svagdricka i hemmen utom å trakter i närheten af bryggerier; samt *Jemtlands Vestra fögderi*, hvarest, med undantag af två länsmansdistrikt, hembrygd af svagdricka allmänt förekommer.

Uppgift från Öfverståthållareembetet
enligt formulär 4

och

Sammandrag af Konungens Befallnings-
hafvandes uppgifter enligt formulär 1.

Uppgift från Öfverståthållareembetet om antalet meddelade rättigheter till försäljning af vin eller maltdrycker, utöfvade under försäljningsåret 1897—1898, äfvensom antalet meddelade förbud mot sådan försäljning under samma tid, allt på grund af Öfverståthållareembetets kungörelse den 31 mars 1886.

Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt		
§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 5.		§ 7.	§ 14, m. 1.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.
		För kortare tid än 1 månad.	För längre tid än 1 månad.				
622	176	4	167	—	—	6	—

Sammandrag af de enligt formulär 1 från *Konungens Befallningshafvande* inkomna uppgifter om antalet meddelade rättigheter till försäljning af vin eller maldrycker, utöfvade under försäljningsåret 1897—1898, äfvensom antalet fastställda eller omedelbart meddelade förbud mot sådan försäljning under samma tid, allt på grund af Kongl. Förordningen den 24 oktober 1885.

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad	För längre tid än 1 månad						
Stockholms län:										
Svartsjö fögderi med kö- pingen Sundbyberg . . .	8	1	7	2	14	—	—	—	—	—
Vestra fögderiet	—	1	6	—	9	—	—	—	—	—
Norra Roslags fögderi . .	3	—	2	2	1	—	1	—	—	—
Mellersta Roslags fögderi .	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Vaxholms fögderi.	5	2	1	10	17	—	—	—	1	—
Södertörns fögderi	5	4	12	2	13	—	1	—	—	—
Summa å landsbygden	22	8	29	16	54	—	2	—	1	—
Södertelge.	3	5	—	5	—	—	—	1	—	—
Vaxholm	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrtelge	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Östhammar	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öregrund	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Sigtuna	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	11	8	—	9	—	—	—	1	—	—
Summa i länet	33	16	29	25	54	—	2	1	1	—
Uppsala län:										
Södra fögderiet.	—	2	11	10	2	—	—	—	2	—
Mellersta fögderiet	1	—	12	—	—	—	—	—	—	—

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad.	För längre tid än 1 månad.						
Örbyhus fögderi	7	4	1	2	—	1	—	—	—	—
Olands fögderi	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	12	6	24 ¹⁾	12	2	1	—	—	2	—
Uppsala	35	18	—	—	—	—	—	—	—	—
Enköping	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	36	21	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	48	27	24 ¹⁾	12	2	1	—	—	2	—
Södermanlands län:										
Nyköpings fögderi	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Vingåkers fögderi med kö- pingen Malmköping	8	2	7	1	3	—	—	—	—	—
Rekarne fögderi	1	—	6	1	7	—	—	—	—	—
Gripsholms fögderi	2	—	3	1	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	13	2	19	3	10	—	—	—	—	—
Nyköping	5	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Eskilstuna	5	11	—	—	—	—	—	2	—	—
Torshälla	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Strengnäs	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Mariefred	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Trosa	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	15	23	—	—	—	—	—	2	—	—
Summa i länet	28	25	19	3 ²⁾	10	—	—	2	—	—
Östergötlands län:										
Kinda och Ydre härads fög- deri	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Gullbergs, Bobergs och Val- kebo härads fögderi	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Härtill komma 71 vid auktioner meddelade rättigheter, se härom Konungens Befallningshafvandes i länet utlåtande.

²⁾ Härtill kommer 1 rättighet, meddelad utan afseende å viss kommun i statens jernvägars restaurationsvagnar.

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad	För längre tid än 1 månad						
Åkerbo, Bankekind och Ha- nekind's härads fögderi . .	1	1	—	4	1	—	—	—	—	—
Hammarkinds och Skärkind's härads fögderi med kö- pingen Valdemarsvik . .	1	3	7	—	1	—	—	—	—	—
Finspångs läns samt Bråbo och Memmings härads fögderi	1	2	2	1	—	—	—	—	—	—
Lösings, Björkekind's och Östkind's härads fögderi .	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—
Göstrings och Vifolka härads fögderi	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lysings, Dals och Aska hä- rads fögderi	7	—	8	1	—	—	—	2	3	—
Summa å landsbygden	13	8	17	7	3	—	—	2	3	—
Linköping	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrköping	10	28	2	1	—	1	—	1	—	—
Söderköping	5	5	—	1	—	—	—	—	—	—
Motala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadstena	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Skeninge	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	15	57	2	2	—	1	—	1	—	—
Summa i länet	28	65	19	9	3	1	—	3	3	—
Jönköpings län:										
Tveta, Vista och Mo härads fögderi	2	3	—	5	1	—	—	—	—	—
Norra och Södra Vedbo hä- rads fögderi med köpingen Tranås	3	—	—	3	—	—	1	—	—	—
Östra härads fögderi . . .	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Vestra härads fögderi . . .	4	—	2	1	8	—	—	2	—	—
Östbo härads fögderi med köpingen Vernamo . . .	2	—	—	3	1	—	—	—	—	—
Vestbo härads fögderi . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	12	3	2	13	10	—	1	2	—	—

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad	För längre tid än 1 månad						
Jönköping	8	5	—	14	—	—	2	—	—	—
Eksjö	1	4	—	—	—	1	—	—	—	—
Grenna	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	9	10	—	15	—	1	2	—	—	—
Summa i länet	21	13	2	28	10	1	3	2	—	—
Kronobergs län:										
Konga härads fögderi	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Uppvidinge härads fögderi . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Kinnevalds och Norrvidinge härads fögderi	—	3	—	1	1	—	—	1	—	—
Allbo härads fögderi	2	2	—	1	2	—	—	—	—	—
Sunnerbo härads fögderi med köpingen Ljungby	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	2	8	—	2	3	—	—	1	—	—
Vexjö	4	1	—	—	—	—	—	2	—	—
Summa i länet	6	9	—	2 ¹⁾	3	—	—	3	—	—
Kalmar län:										
Tjüsts fögderi med köpingen Gamleby	2	1	2	1	8	—	—	—	—	—
Tunalåns och Sevede härads fögderi med köpingen Fi- geholm	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—
Aspelands och Handbörds härads fögderi	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—
Norra Møre och Stranda härads fögderi med kö- pingarne Mönsterås, Pata- holm och Påskallavik	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Södra Møre härads fögderi med köpingen Nybro	4	2	3	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Derjemte har Kongl. Jernvägsstyrelsen meddelats tillstånd att försälja vin och maltdrycker till förtäring i matsalsvagnarne å vissa tåg emellan Malmö och Stockholm, såvidt Kronobergs län rörör.

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad.	För längre tid än 1 månad.						
Ölands Norra mots fögderi	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Ölands Södra mots fögderi med köpingen Mörbylånga	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	8	4	7	4	9	1	—	—	—	—
Kalmar	11	13	—	4	—	—	—	—	—	—
Oskarshamn	2	5	—	2	—	—	—	—	—	—
Vestervik	2	5	—	—	—	—	—	1	—	—
Vimmerby	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borgholm	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	17	25	—	7	—	—	—	1	—	—
Summa i länet	25	29	7	11	9	1	—	1	—	—
Gotlands län:										
Norra fögderiet	1	3	?	—	—	—	—	3	—	—
Södra fögderiet	2	4	?	—	12	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	3	7	61 ¹⁾	—	12	—	—	3	—	—
Visby	7	8	—	2	—	—	—	6	—	—
Summa i länet	10	15	61	2	12	—	—	9	—	—
Blekinge län:										
Östra fögderiet med köpin- gen Kristianopel	—	4	1	7	—	—	—	—	—	—
Vestra fögderiet	1	—	—	3	2	—	—	1	—	—
Summa å landsbygden	1	4	1	10	2	—	—	1	—	—
Karlskrona	4	20	—	3	—	—	—	—	—	—
Ronneby	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Karlshamn	—	11	—	2	—	—	—	2	—	—
Sölvesborg	1	5	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	8	37	1	5	—	—	—	2	—	—
Summa i länet	9	41	2	15	2	—	—	3	—	—

¹⁾ Uppgift saknas om antalet för hvaradera fögderiet.

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad.	För längre tid än 1 månad.						
Kristianstads län:										
Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi med köpingen Båstad	4	6	55	11	36	—	—	1	—	—
Östra och Vestra Göinge härads fögderi	9	5	68	1	6	—	—	—	—	—
Villands, Gårds och Albo härads fögderi	1	1	61	2	5	—	—	—	—	—
Ingelstads och Jerrestads hä- rads fögderi	1	8	40	3	14	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	15	20	224	17	61	—	—	1	—	—
Kristianstad	21	13	—	1	—	—	—	—	—	—
Simrishamn	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Engelholm	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	22	13	—	4	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	37	33	224	21 ¹⁾	61	—	—	1	—	—
Malmöhus län:										
Oxie och Skytts härads fög- deri	1	1	2	—	—	—	—	1	—	—
Luggude härads fögderi . .	—	8	5	7	3	—	—	—	—	—
Rönnebergs, Onsjö och Har- jagers härads fögderi med köpingen Eslöv	—	2	3	2	2	—	—	2	—	—
Torna och Bara härads fög- deri	1	1	1	7	3	—	—	—	1	—
Frosta och Färs härads fög- deri	1	9	13	7	4	—	—	1	—	—
Ljunits, Herrestads och Vem- menhögs härads fögderi .	2	2	9	1	9	—	—	1	—	—
Summa å landsbygden	5	23	33	24	21	—	—	5	1	—
Malmö	13	39	1	10	—	—	—	2	—	—
Lund	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Härtill kommer 1 Kongl. Jernvägsstyrelsen meddelad rättighet till utskänkning i restau-
rationsvagnar; se härom Konungens Befallningshafvandes i länet utlåtande.

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad	För längre tid än 1 månad						
Landskrona	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—
Helsingborg	3	—	1	6	—	—	—	—	—	—
Ystad	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—
Trelleborg	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Skånör med Falsterbo	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	18	42	4	29	—	—	—	2	—	—
Summa i länet	23	65	37 ¹⁾	53 ²⁾	21	—	—	7	1	—
Hallands län:										
Laholms fögderi	2	—	6	3	—	—	—	—	—	—
Halmstads fögderi	2	—	24	—	—	—	—	—	—	—
Varbergs fögderi	2	—	9	—	—	—	—	—	—	—
Kungsbacka fögderi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	6	—	39	3	—	—	—	—	—	—
Halmstad	11	11	3	5	—	—	—	—	—	—
Laholm	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Falkenberg	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Varberg	3	4	1	—	—	—	—	—	—	—
Kungsbacka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	18	16	4	5	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	24	16	43	8	—	—	—	—	—	—
Göteborgs och Bohus län:										
Göteborgs fögderi	3	3	4	3	27	—	—	—	—	—
Inlands fögderi	1	—	1	8	—	—	—	—	—	—
Orusts och Tjörns fögderi	2	—	—	2	11	—	—	—	—	—

¹⁾ Härtill komma 1 rättighet, meddelad för flere kommuner, samt 268 rättigheter att utövas vid auktioner.

²⁾ Härtill komma 3 rättigheter, meddelade för flere kommuner.

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad.	För längre tid än 1 månad.						
Sunnervikens fögderi med köpingen Lysekil	6	4	—	2	5	—	—	4	—	—
Norrvikens fögderi	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	14	7	8	15	43	—	—	4	—	—
Göteborg	90	35	—	3	—	—	—	4	—	—
Kungälv	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—
Marstrand	6	2	—	5	—	—	—	—	—	—
Uddevalle	3	8	1	10	—	—	—	—	—	—
Strömstad	1	4	—	3	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	100	52	1	23	—	—	—	4	—	—
Summa i länet	114	59	9	38	43	—	—	8	—	—
Elfsborgs län:										
Väne fögderi	1	—	2	—	—	1	—	—	—	—
Kullings fögderi	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—
Redvägs och Kinds fögderi	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Marks fögderi	—	—	8	3	—	—	—	—	—	—
Sundals fögderi	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—
Vedbo fögderi	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Summa å landsbygden	1	—	21	7	—	2	—	—	—	—
Venersborg	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Alingsås	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borås	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ulricehamn	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Åmål	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	3	—	22	7	—	2	—	—	—	—
Skaraborgs län:										
Norra Vadsbo fögderi	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Södra Vadsbo fögderi	2	1	2	5	1	—	—	—	—	—

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9		§ 11	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad	För längre tid än 1 månad						
Sköfde fögderi	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Vartofta fögderi med köpin- gen Tidaholm	2	7	3	—	2	—	—	—	—	—
Skara fögderi	1	1	4	3	1	—	—	—	—	—
Barne fögderi med köpingen Vara	3	6	4	1	16	—	—	—	—	—
Lidköpings fögderi	3	—	7	—	2	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	14	15	22	10	22	—	—	—	—	—
Mariestad	—	4	1	2	—	—	—	—	—	—
Lidköping	4	9	—	—	—	—	—	—	—	—
Skara	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Sköfde	8	6	—	1	—	—	—	—	—	—
Hjo	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1
Falköping	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	15	25	1	4	—	—	—	—	—	1
Summa i länet	29	40	23	14	22	—	—	—	—	1
Vermlands län:										
Östersysslets fögderi	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Mellansysslets fögderi	—	—	9	7	—	—	—	—	—	—
Södersysslets fögderi med köpingen Seffe	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
Nordmarks fögderi	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Jösse fögderi med köpingen Aivika	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
Fryksdals fögderi	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Elfdals fögderi	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	—	—	24	8	—	—	—	—	—	—
Karlstad	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Kristinehamn	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Pilipstad	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	6	6	—	—	—	—	—	1	—	—
Summa i länet	6	6	24	8	—	—	—	1	—	—

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1	§ 14, m. 2	§ 15, m. 1	§ 15, m. 2	§ 15, m. 4
			För kortare tid än 1 månad	För långre tid än 1 månad						
Örebro län:										
Oster-Nerikes fögderi	1	—	5	1	—	—	—	—	—	—
Vester-Nerikes fögderi	1	1	2	5	—	—	—	—	—	—
Nora fögderi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lindes fögderi	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	2	1	8	7	—	—	—	—	—	—
Örebro	9	18	—	12	—	3	—	—	—	—
Askersund	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Nora	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Lindesberg	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	12	24	—	12	—	3	—	—	—	—
Summa i länet	14	25	8	19	—	3	—	—	—	—
Vestmanlands län:										
Vesterås fögderi	—	—	7	1	—	—	—	—	—	—
Kungsörs fögderi	—	1	11	4	—	—	—	—	—	—
Bergslags fögderi	1	2	6	2	—	—	—	—	—	—
Sulbergs-Väsby fögderi	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	1	3	35	7	—	—	—	—	—	—
Vesterås	5	1	1	2	—	—	—	—	—	—
Sala	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Köping	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Arboga	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	19	10	1	2	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	20	13	36	9	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs län:										
Falu fögderi	4	—	2	5	—	—	—	—	—	—
Hedemora fögderi	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nedau-Siljans fögderi	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—

Fögderi eller stad	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad.	För längre tid än 1 månad.						
Ofvan-Siljaus fögderi	6	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Vester-Dals fögderi	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vester-Bergslags fögderi . . .	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	20	—	2	8	1	—	—	1	—	—
Falun	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Säter	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hedemora	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	13	8	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	33	8	2	8	1	—	—	1	—	—
Gefleborgs län:										
Gestriklands fögderi	10	—	2	2	6	—	—	2	—	—
Södra Helsinglands fögderi .	2	—	—	1	—	—	—	—	1	—
Norra Helsinglands fögderi .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Vestra Helsinglands fögderi .	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Summa å landsbygden	15	—	2	3	6	—	—	4	1	—
Gefle	24	19	4	6	—	—	—	1	—	—
Söderhamn	6	4	1	—	—	—	—	—	—	—
Hudiksvall	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	35	29	5	6	—	—	—	1	—	—
Summa i länet	50	29	7	9 ¹⁾	6	—	—	5	1	—
Vesternorrlands län:										
Medelpads Vestra fögderi .	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Medelpads Östra fögderi . .	1	—	—	5	1	—	—	1	—	—
Södra Ångermanlands Nedre fögderi	7	—	—	7	—	—	—	—	—	1
Södra Ångermanlands Öfre fögderi	9	3	—	4	—	—	—	1	—	2
Norra Ångermanlands fög- deri	1	—	—	2	10	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	18	3	1	19	11	—	—	2	—	3

¹⁾ Härtill komma 1 rättighet, meddelad på ångbåt, och 1 rättighet, meddelad i restaurationsvagn

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad.	För längre tid än 1 månad.						
Hernösand	12	10	21	13	—	—	3	—	—	—
Sundsvall	30	17	—	19	—	—	—	—	—	—
Örnsköldsvik	2	3	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	44	30	21	33	—	—	3	—	—	—
Summa i länet	62	33	22	52	11	—	3	2	—	3
Jemtlands län:										
Östra fögderiet	1	—	1	4	—	—	—	—	—	—
Norra fögderiet	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Vestra fögderiet	2	—	—	21	—	—	—	—	—	—
Södra fögderiet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	3	—	1	26	—	—	—	—	—	—
Östersund	8	8	—	5	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	11	8	1	31	—	—	—	—	—	—
Vesterbottens län:										
Umeå fögderi	5	—	—	2	1	—	—	—	—	—
Skellefteå fögderi	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lappmarksfögderiet	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Summa å landsbygden	15	—	—	2	1	—	—	1	—	—
Umeå	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Skellefteå	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	6	3	—	2	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	21	3	—	4	1	—	—	1	—	—
Norrbottens län:										
Piteå fögderi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Luleå fögderi	5	1	—	—	—	—	—	1	—	—

Fögderi eller stad.	Antal rättigheter enligt					Antal förbud enligt				
	§ 2, m. 1.	§ 3.	§ 7, m. 1 och § 9.		§ 11.	§ 14, m. 1.	§ 14, m. 2.	§ 15, m. 1.	§ 15, m. 2.	§ 15, m. 4.
			För kortare tid än 1 månad.	För längre tid än 1 månad.						
Kalix fögderi	4	1	—	1	—	—	—	1	—	—
Torneå fögderi	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	9	2	—	2	—	—	—	2	—	—
Luleå	9	5	—	5	—	—	—	—	—	—
Piteå	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Haparanda	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	17	6	—	6	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	26	8	—	8	—	—	—	2	—	—

Sammandrag af bryggeriernas opgifter
enligt formulär 3.

Sammandrag af de enligt formulär 3 från

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt.		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försälj- nings- värde.	Antal.	Öfverjästa	
		Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Stockholms stad	1	—	10,000	23,500	10	7,415	95
Stockholms län:							
Svartsjö fögderi med köpingen Sundbyberg	—	—	—	—	—	—	—
Vestra fögderiet	1	—	3,000	6,000	—	—	—
Norra Roslags fögderi	1	—	52	146	1	—	55
Mellersta Roslags fögderi	1	—	360	1,800	—	—	—
Vaxholms fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Södertörns fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	3	—	3,412	7,946	1	—	55
Södertelge	—	—	—	—	1	—	59
Vaxholm	—	—	—	—	—	—	—
Norrtelge	—	—	—	—	1	—	290
Östhammar	1	—	1,000	3,575	—	—	—
Öregrund	1	—	280	840	—	—	—
Sigtuna	1	24	3,432	15,612	—	—	—
Summa i städerna	3	24	4,712	20,027	2	—	349
Summa i länet	6	24	8,124	27,973	3	—	404
Uppsala län:							
Södra fögderiet	—	—	—	—	—	—	—
Mellersta fögderiet	1	—	1,955	5,494	—	—	—
Örbyhus fögderi ¹⁾	1	—	300	900	—	—	—
Olands fögderi ²⁾	5	50	7,528	22,149	—	—	—
Summa å landsbygden	7	50	9,783	28,543	—	—	—

¹⁾ I fögderiet finnas dessutom 3 bryggerier, från hvilka uppgift ej erhållits.²⁾ I fögderiet finnes dessutom 1 bryggeri, från hvilket uppgift ej erhållits.

bryggerierne i riket lemnade oppgifter.

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker.	Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.
Svagdricka. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	
134,821	180,032	60,211	4,985,608	5	8,000	—	196,820	17,709	4,096,607
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
980	385	—	10,283	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
980	385	—	10,283	—	—	—	—	—	—
8,922	4,337	417	116,814	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,600	1,944	356	48,967	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12,522	6,281	773	165,781	—	—	—	—	—	—
13,502	6,666	773	176,064	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försälj- nings- värde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa	
		Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Uppsala	2	263	11,748	35,152	3	—	212
Enköping	1	40	4,000	12,800	1	—	75
Summa i städerna	3	303	15,748	47,952	4	—	287
Summa i länet	10	353	25,531	76,495	4	—	287
Södermanlands län:							
Nyköpings fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Vingåkers fögderi med köpingen Malmsköpings	2	75	1,260	5,895	2	—	50
Rekarne fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Gripsholms fögderi	—	—	—	—	1	—	78
Summa å landsbygden	2	75	1,260	5,895	3	—	128
Nyköping	—	—	—	—	2	—	181
Eskilstuna	1	—	17,000	57,000	2	162	206
Torshälla	—	—	—	—	—	—	—
Strengnäs	1	—	4,000	12,000	1	—	10
Mariefred	—	—	—	—	—	—	—
Trosa	1	—	700	2,000	—	—	—
Summa i städerna	3	—	21,700	71,000	5	162	397
Summa i länet	5	75	22,960	76,895	8	162	525
Östergötlands län:							
Kinda och Ydre härads fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Gullbergs, Bobergs och Valkebo härads fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Åkerbo, Bankekinds och Hauekinds härads fögderi	—	—	—	—	2	—	153
Hammarkinds och Skärkinds härads fögderi med köpingen Valdemarsvik	1	6	150	672	—	—	—
Finspånge läns samt Bråbo och Memmings härads fögderi	6	—	3,359	11,129	1	—	2

¹⁾ Här i ingå från ett bryggeri 739 hektoliter pilsnerdricka med ett försäljningsvärde af 9,521 kronor.

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker.	Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.
	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	
21,132 ¹⁾	16,700	1,092	348,746	—	—	—	—	—	—
5,170	2,910	350	65,440	—	—	—	—	—	—
26,302	19,610	1,442	414,186	—	—	—	—	—	—
26,302	19,610	1,442	414,186	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,821	3,204	—	51,532	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
984	1,120	24	24,310	—	—	—	—	—	—
4,805	4,324	24	75,842	—	—	—	—	—	—
4,175	8,224	606	164,155	—	—	—	—	—	—
7,302	20,038	1,900	303,493	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8,676	460	15	40,025	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20,153	28,722	2,521	507,673	—	—	—	—	—	—
24,958	33,046	2,545	583,515	—	—	—	—	—	—
700	370	80	10,300	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,572	4,584	468	98,130	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
350	144	—	3,953	—	—	—	—	—	—

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försäljnings- värde.	Antal.	Öfverjästa	
		Svensköl.	Svag- dricka.			Porter.	Svensköl.
		Hektoliter.	Hektoliter.	Kronor.		Hektoliter.	Hektoliter.
Lösings, Björkekinds och Östkind's härads fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Göteborgs och Vifolka härads fögderi . .	—	—	—	—	1	—	—
Lysings, Dals och Aska härads fögderi .	—	—	—	—	4	16	40
Summa å landsbygden	7	6	3,509	11,801	10	16	195
Linköping	—	—	—	—	2	—	—
Norrköping	—	—	—	—	5	—	1,371
Söderköping	—	—	—	—	—	—	—
Motala	—	—	—	—	—	—	—
Vadstena	—	—	—	—	1	—	—
Skeninge	1	—	468	1,872	1	9	5
Summa i städerna	1	—	468	1,872	9	9	1,376
Summa i länet	8	6	3,977	13,673	19	25	1,571
Jönköpings län:							
Tveta, Vista och Mo härads fögderi . .	5	200	2,931	12,275	1	40	—
Norra och Södra Vedbo härads fögderi med köpingen Tranås	2	847	1,527	14,582	3	240	100
Östra härads fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Vestra härads fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Östbo härads fögderi med köpingen Ver- namo	1	3	16	125	1	—	—
Vestbo härads fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	8	1,050	4,474	26,982	6	280	100
Jönköping	7	420	4,749	20,947	—	—	—
Eksjö	2	170	395	3,280	1	—	—
Grenna	1	70	300	2,340	—	—	—
Summa i städerna	10	660	5,444	26,567	1	—	—
Summa i länet	18	1,710	9,918	53,549	7	280	100

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker.	Underjästa drycker.		Försäljningsvärde.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde.
	Öl af olika slag.	Dricka af olika slag.			Porter.	Svensköl.	Öl af olika slag.	Dricka af olika slag.	
Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Kronor.		Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Kronor.
40	—	78	1,564	—	—	—	—	—	—
1,138	1,140	—	17,094	—	—	—	—	—	—
7,113	9,422	160	158,256	—	—	—	—	—	—
12,913	15,660	786	289,297	—	—	—	—	—	—
4,549	6,083	152	97,680	—	—	—	—	—	—
21,266	37,083	3,880	615,268	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	2	—	—	3,300	50	50,900
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
210	480	10	11,522	—	—	—	—	—	—
253	1,138	160	21,247	—	—	—	—	—	—
26,278	44,784	4,202	745,717	2	—	—	3,300	50	50,900
39,191	60,444	4,988	1,035,014	2	—	—	3,300	50	50,900
149	8,610	134	107,488	—	—	—	—	—	—
362	1,755	—	28,112	—	—	—	—	—	—
92	140	—	6,712	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	2	—	—	1,020	—	14,440
125	914	—	16,200	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
728	11,719	134	158,512	2	—	—	1,020	—	14,440
—	—	—	—	2	—	—	9,392	879	185,818
206	1,944	79	21,082	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
206	1,944	79	21,082	2	—	—	9,392	879	185,818
934	13,663	213	179,594	4	—	—	10,412	879	200,258

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försälj- nings- värde.	Antal.	Öfverjästa	
		Svensköl.	Svag- dricka.			Porter.	Svensköl.
		Hektoliter.	Hektoliter.	Kronor.		Hektoliter.	Hektoliter.
Kronobergs län:							
Konga härads fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Uppvidinge härads fögderi	3	95	303	2,044	—	—	—
Kinnevalds och Norrvidinge härads fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Allbo härads fögderi	4	65	397	2,895	—	—	—
Sunnerbo härads fögderi med köpingen Ljungby	3	60	792	3,808	—	—	—
Summa å landsbygden	10	220	1,492	8,747	1	—	—
Vexjö	—	—	—	—	—	—	—
Summa i länet	10	220	1,492	8,747	1	—	—
Kalmar län:							
Tjüsts fögderi med köpingen Gamleby	1	—	18	90	2	—	—
Tunäläus och Sevede härads fögderi med köpingen Fieholm	—	—	—	—	—	—	—
Aspelands och Handbörds härads fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Norra Möre och Stranda härads fögderi med köpingarne Mönsterås, Pataholn och Påskallavik	—	—	—	—	1	—	—
Södra Möre härads fögderi med köpingen Nybro	—	—	—	—	1	—	—
Ölands Norra mots fögderi	2	38	681	2,618	—	—	—
Ölands Södra mots fögderi med köpingen Mörhylänga	—	—	—	—	1	—	—
Summa å landsbygden	3	38	699	2,708	6	—	—
Kalmar	5	52	6,500	20,164	—	—	—
Oskarshamn	2	241	3,610	15,507	—	—	—
Vestervik	—	—	—	—	2	—	19
Vimmerby	1	45	425	2,060	—	—	—
Borgholm	2	85	1,966	8,945	—	—	—
Summa i städerna	10	423	12,501	46,676	2	—	19
Summa i länet	13	461	13,200	49,384	8	—	19

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker. Svag- dricka. Hektoliter.	Underjästa drycker.		Försälj- nings- värde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försälj- nings- värde. Kronor.
	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	
30	80	—	1,530	1	—	—	300	—	3,600
—	—	—	—	1	—	—	40	—	1,000
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	80	—	1,530	2	—	—	340	—	4,600
—	—	—	—	2	—	—	11,332	396	174,050
30	80	—	1,530	4	—	—	11,672	396	178,650
715	1,015	—	20,345	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	1,097	589	24,364
100	200	—	3,380	1	—	—	60	—	720
255	1,600	60	31,440	—	—	—	—	—	—
10	120	—	1,239	1	12	—	1,645	16	33,728
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	305	—	4,865	1	50	—	—	—	1,500
1,131	3,240	60	61,269	4	62	—	2,802	605	60,312
—	—	—	—	2	64	40	5,512	208	83,024
—	—	—	—	1	—	—	6,451	586	81,858
2,941	2,971	398	71,763	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,941	2,971	398	71,763	3	64	40	11,963	794	164,882
4,072	6,211	458	133,032	7	126	40	14,765	1,399	225,194

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försälj- nings- värde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa	
		Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Gotlands län:							
Norra fögderiet	—	—	—	—	—	—	—
Södra fögderiet	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	—	—	—	—	—	—	—
Visby	—	—	—	—	2	201	—
Summa i länet	—	—	—	—	2	201	—
Blekinge län:							
Östra fögderiet med köpingen Kristianopol	2	60	660	2,580	1	100	—
Vestra fögderiet	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	2	60	660	2,580	1	100	—
Karlskrona	8	—	4,290	20,241	1	—	70
Ronneby	2	146	1,250	5,278	—	—	—
Karlshamn	2	450	9,700	28,775	1	—	27
Sölvesborg	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	12	596	15,240	54,294	2	—	97
Summa i länet	14	656	15,900	56,874	3	100	97
Kristianstads län:							
Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi med köpingen Båstad	—	—	—	—	—	—	—
Östra och Vestra Göinge härads fögderi	—	—	—	—	1	—	61
Villands, Gärds och Albo härads fögderi	4	—	3,865	8,970	—	—	—
Ingelstads och Jerrestads härads fögderi	—	—	—	—	1	470	87
Summa å landsbygden	4	—	3,865	8,970	2	470	148
Kristianstad	—	—	—	—	1	—	152
Simrishamn	—	—	—	—	—	—	—
Engelholm	2	28	625	2,676	—	—	—
Summa i städerna	2	28	625	2,676	1	—	152
Summa i länet	6	28	4,490	11,646	3	470	300

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker.	Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.
	Svagdricka. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,170	4,883	424	78,631	—	—	—	—	—	—
2,170	4,883	424	78,631	—	—	—	—	—	—
400	500	—	12,700	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	2	—	120	60	—	1,380
400	500	—	12,700	2	—	120	60	—	1,380
670	24,530	760	254,940	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,100	10,878	312	165,162	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,770	35,408	1,072	420,102	—	—	—	—	—	—
3,170	35,908	1,072	432,802	2	—	120	60	—	1,380
—	—	—	—	1	—	—	20,700	—	230,000
1,570	5,812	—	86,828	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	3,032	—	78,161	—	—	—	—	—	—
1,657	8,844	—	164,989	1	—	—	20,700	—	230,000
2,237	8,757	—	147,250	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	30	5,200	—	62,300
2,237	8,757	—	147,250	1	—	30	5,200	—	62,300
3,894	17,601	—	312,239	2	—	30	25,900	—	292,300

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försälj- nings- värde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa	
		Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Malmöhus län:							
Oxie och Skytts härads fögderi ¹⁾	13	122	14,647	34,735	—	—	—
Luggude härads fögderi	5	15	5,440	12,050	—	—	—
Rönnebergs, Onsjö och Harjagers härads fögderi med köpingen Eslöf	3	140	2,950	8,325	—	—	—
Torna och Bara härads fögderi	6	3	5,722	14,388	—	—	—
Frosta och Färs härads fögderi	10	131	11,935	36,865	—	—	—
Ljunits, Herrestads och Vemmenhögs hä- rads fögderi	1	—	1,276	3,646	—	—	—
Summa å landsbygden	38	411	41,970	110,009	—	—	—
Malmö	7	2,060	44,560	110,892	1	—	1,650
Lund	4	636	14,724	35,846	—	—	—
Landskrona	3	69	6,008	19,196	—	—	—
Helsingborg	6	1,110 ²⁾	13,832	56,516	—	—	—
Ystad	2	315	2,357	9,471	—	—	—
Trelleborg	1	450	3,640	13,300	—	—	—
Skanör med Falsterbo	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	23	4,640	85,121	245,221	1	—	1,650
Summa i länet	61	5,051	127,091	355,230	1	—	1,650
Hallands län:							
Laholms fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Halmstads fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Varbergs fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Kungsbacka fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	—	—	—	—	1	—	—
Halmstad	5	378	5,868	23,718	—	—	—
Laholm	1	20	150	650	1	—	15
Falkenberg	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ I fögderiet finnes dessutom 1 bryggeri, från hvilket uppgift ej erhållits.²⁾ Häri ingå från ett bryggeri 807 hektoliter pasteniseradt öl med $\frac{3}{4}$ % alkoholhalt och ett för-

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.						
drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.
Svagdricka. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	Porter. Hektoliter.			Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	14,442	—	—	160,312
—	—	—	—	1	—	—	4,220	—	—	46,100
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	1,772	147	—	25,249
—	—	—	—	3	—	—	20,434	147	—	231,661
3,000	2,583	141	53,106	4	—	27	58,445	740	—	767,552
—	—	—	—	1	—	267	5,926	—	—	91,668
—	—	—	—	2	—	—	11,786	—	—	144,469
—	—	—	—	1	—	—	5,910	—	—	65,840
—	—	—	—	1	—	—	3,189	—	—	44,203
—	—	—	—	1	—	—	7,105	—	—	113,134
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,000	2,583	141	53,106	10	—	294	92,361	740	—	1,226,866
3,000	2,583	141	53,106	13	—	294	112,795	887	—	1,458,527
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	2,000	—	22,300	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	2,000	—	22,300	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	2	—	6	14,573	294	—	234,003
140	528	—	7,812	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

säljningsvärde af 12,000 kronor.

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Öfverjästa drycker.			Försälj- nings- värde. Kronor.	Öfverj ¹⁾	Porter.	Svensköl.
	Antal. Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.					
Varberg	—	—	—	—	—	—	—
Kungsbacka	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	6	398	6,018	24,368	1	—	15
Summa i länet	6	398	6,018	24,368	2	—	15
Göteborgs och Bohus län:							
Göteborgs fögderi	1	1,167	21,975	109,390	1	—	—
Inlands fögderi	1	—	2,420	8,470	—	—	—
Orusts och Tjörns fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Sunnervikens fögderi med köpingen Ly- sekil ¹⁾	1	—	416	1,664	—	—	—
Norrvikens fögderi	—	—	—	—	1	—	10
Summa å landsbygden	3	1,167	24,811	119,524	2	—	10
Göteborg	3	130	22,320	111,286	2	500	2,440
Kungälf	—	—	—	—	1	—	—
Marstrand	—	—	—	—	—	—	—
Uddevalla	—	—	—	—	3	—	300
Strömstad	—	—	—	—	1	—	—
Summa i städerna	3	130	22,320	111,286	7	500	2,740
Summa i länet	6	1,297	47,131	230,810	9	500	2,750
Elfsborgs län:							
Väne fögderi	1	—	480	2,040	2	—	—
Kullings fögderi	2	55	1,100	3,960	—	—	—
Redvägs och Kinds fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Marks fögderi	—	—	—	—	1	—	15
Sundals fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Vedbo fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	3	55	1,580	6,000	5	—	15

¹⁾ I fögderiet finnes dessutom 1 bryggeri, från hvilket uppgift ej erhållits.

öfverjäst svagdricka samt derjemte andre drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker.			Försälj- nings- värde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försälj- nings- värde. Kronor.
Svag- dricka. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	
—	—	—	—	1	—	—	1,630	—	23,000
140	528	—	7,812	3	—	6	16,203	294	257,003
240	2,528	—	30,112	3	—	6	16,203	294	257,003
45,752	3,700	1,400	271,600	1	—	—	30,545	6,865	828,801
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	1,396	130	30,270
800	500	20	13,300	—	—	—	—	—	—
46,552	4,200	1,420	284,900	2	—	—	31,941	6,995	859,071
28,602	9,533	2,307	341,081	4	26,250	—	71,143	26,613	3,427,184
869	553	—	12,214	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12,120	3,450	605	97,250	—	—	—	—	—	—
1,121	1,571	—	34,000	—	—	—	—	—	—
42,712	15,107	2,912	484,545	4	26,250	—	71,143	26,613	3,427,184
89,264	19,307	4,332	769,445	6	26,250	—	103,084	33,608	4,286,255
2,815	3,145	—	55,720	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	400	—	4,200	—	—	—	—	—	—
600	112	—	4,965	—	—	—	—	—	—
600	650	—	12,750	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	374	—	5,242
4,065	4,307	—	77,635	1	—	—	374	—	5,242

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öf	
		Svensköl. Hektoliter.	Svagdricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Venersborg	—	—	—	—	1	—	—
Alingsås	2	754	1,436	12,804	—	—	—
Borås	3	1,760	10,060	45,640	—	—	—
Ulricehamn	—	—	—	—	1	—	30
Åmål	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	5	2,514	11,496	58,444	2	—	30
Summa i länet	8	2,569	13,076	64,444	7	—	45
Skaraborgs län:							
Norra Vadsbo fögderi	2	100	3,600	14,400	1	—	—
Södra Vadsbo fögderi	2	9	2,395	9,598	—	—	—
Sköfde fögderi	1	50	1,000	4,500	—	—	—
Vartofta fögderi med köpingen Tidaholm	4	368	6,817	26,507	—	—	—
Skara fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Barne fögderi med köpingen Vara . . .	—	—	—	—	—	—	—
Lidköpings fögderi	3	430	4,210	18,662	1	—	—
Summa å landsbygden	12	957	18,022	73,667	3	—	—
Mariestad	1	—	1,000	3,000	—	—	—
Lidköping	1	135	1,115	3,310	2	—	250
Skara	2	461	5,238	20,324	1	—	100
Sköfde	1	29	300	1,875	1	38	217
Hjo	—	—	—	—	1	—	—
Falköping	1	—	1,726	6,904	—	—	—
Summa i städerna	6	625	9,379	35,413	5	38	567
Summa i länet	18	1,582	27,401	109,080	8	38	567
Vermlands län:							
Östersysslets fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Mellansysslets fögderi	6	—	8,316	33,551	2	—	—
Södersysslets fögderi med köpingen Seffle	1	—	1,234	6,168	1	6	6

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker.	Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.
	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	
4,284	1,513	254	48,407	1	—	—	3,719	—	73,649
—	—	—	—	1	—	—	3,447	236	53,751
—	—	—	—	1	—	—	9,400	—	141,000
220	285	—	5,825	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	227	348	6,106
4,504	1,798	254	54,232	4	—	—	16,793	584	274,506
8,569	6,105	254	131,867	5	—	—	17,167	584	279,748
350	300	—	6,200	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
800	1,550	30	21,450	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,440	30	—	6,210	—	—	—	—	—	—
2,590	1,880	30	33,860	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	4,750	4,300	89,950
1,220	7,220	800	118,240	—	—	—	—	—	—
2,000	1,300	20	28,000	—	—	—	—	—	—
1,778	4,900	33	96,480	—	—	—	—	—	—
1,450	2,369	—	43,700	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	4,766	—	62,016
6,448	15,789	853	286,420	2	—	—	9,516	4,300	151,966
9,038	17,669	883	320,280	2	—	—	9,516	4,300	151,966
—	—	—	—	1	—	25	3,050	1,650	58,425
2,053	4,378	213	93,428	—	—	—	—	—	—
741	974	89	19,907	—	—	—	—	—	—

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försälj- nings- värde.	Antal.	Öfverjästa	
		Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Nordmarks fögderi	1	—	500	3,500	1	—	—
Jösse fögderi med köpingen Arvika . .	1	—	1,400	7,000	1	—	25
Fryksdals fögderi	1	—	970	4,848	3	—	—
Elfdals fögderi ¹⁾	1	—	4,488	17,950	1	—	—
Summa å landsbygden	11	—	16,908	73,017	9	6	31
Karlstad	—	—	—	—	1	35	13
Kristinehamn	—	—	—	—	2	—	39
Filipstad	1	—	1,600	8,000	1	—	—
Summa i städerna	1	—	1,600	8,000	4	35	52
Summa i länet	12	—	18,508	81,017	13	41	83
Örebro län:							
Öster-Nerikes fögderi	6	—	10,551	40,650	—	—	—
Vester-Nerikes fögderi	10	60	16,466	57,338	—	—	—
Nora fögderi	7	—	16,681	56,109	1	—	—
Lindes fögderi	1	10	3,600	10,900	5	—	30
Summa å landsbygden	24	70	47,298	164,997	6	—	30
Örebro	1	40	7,925	30,199	3	—	213
Askersund	—	—	—	—	1	—	—
Nora	—	—	—	—	1	—	28
Lindesberg	1	—	4,188	14,656	1	—	—
Summa i städerna	2	40	12,113	44,855	6	—	241
Summa i länet	26	110	59,411	209,852	12	—	271
Vestmanlands län:							
Vesterås fögderi	5	105	14,559	47,213	—	—	—
Kungsörs fögderi	6	85	21,500	59,150	1	—	1,000
Bergslags fögderi	5	141	23,893	78,047	—	—	—
Salbergs-Väsby fögderi	2	132	5,829	19,335	—	—	—
Summa å landsbygden	18	463	65,781	203,745	1	—	1,000

¹⁾ I fögderiet finnes dessutom 1 bryggeri, från hvilket uppgift ej erhållits.

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker.				Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försälj- nings- värde.
Svag- dricka. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	Försälj- nings- värde. Kronor.		Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	
100	300	50	6,900	1	—	—	262	—	3,668
656	2,361	945	47,892	1	280	—	1,900	—	30,500
483	2,248	—	44,626	—	—	—	—	—	—
40	292	1	8,314	—	—	—	—	—	—
4,073	10,553	1,298	221,067	3	280	25	5,212	1,650	92,593
287	3,365	48	57,207	—	—	—	—	—	—
3,982	4,844	117	91,566	—	—	—	—	—	—
728	2,426	114	64,823	—	—	—	—	—	—
4,997	10,635	279	213,596	—	—	—	—	—	—
9,070	21,188	1,577	434,663	3	280	25	5,212	1,650	92,593
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,303	1,021	—	19,610	—	—	—	—	—	—
10,574	1,795	115	77,369	—	—	—	—	—	—
11,877	2,816	115	96,979	—	—	—	—	—	—
1,151	10,836	1,225	192,222	—	—	—	—	—	—
1,135	1,517	—	22,597	—	—	—	—	—	—
1,234	1,166	40	18,520	—	—	—	—	—	—
170	494	170	9,879	—	—	—	—	—	—
3,690	14,013	1,435	243,218	—	—	—	—	—	—
15,567	16,829	1,550	340,197	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7,500	—	25	28,700	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	1,631	—	32,605
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7,500	—	25	28,700	1	—	—	1,631	—	32,605

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjästa drycker.		Försälj- nings- värde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa	
		Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Vesterås	2	100	15,391	47,373	1	—	—
Sala	1	96	3,300	11,244	2	76	104
Köping	—	—	—	—	1	—	15
Arboga	—	—	—	—	1	—	—
Summa i städerna	3	196	18,691	58,617	5	76	119
Summa i länet	21	659	84,472	262,362	6	76	1,119
Kopparbergs län:							
Falu fögderi	9	30	14,996	46,245	1	—	—
Hedemora fögderi	10	124	28,318	92,139	—	—	—
Nedau-Siljans fögderi	2	—	2,300	7,550	—	—	—
Ofvan-Siljans fögderi	4	85	7,454	23,454	1	—	30
Vester-Dals fögderi	—	—	—	—	1	—	—
Vester-Bergslags fögderi	3	218	8,254	29,728	2	—	—
Summa å landsbygden	28	457	61,322	199,116	5	—	30
Falun	2	—	3,960	13,740	2	—	—
Säter	—	—	—	—	—	—	—
Hedemora	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	2	—	3,960	13,740	2	—	—
Summa i länet	30	457	65,282	212,856	7	—	30
Gefleborgs län:							
Gestriklands fögderi ¹⁾	19	81	23,535	73,909	—	—	—
Södra Helsinglands fögderi ²⁾	1	—	1,020	3,900	1	20	—
Norra Helsinglands fögderi	7	—	6,571	21,304	—	—	—
Vestra Helsinglands fögderi	5	—	2,938	10,420	1	—	15
Summa å landsbygden	32	81	34,064	109,533	2	20	15

¹⁾ I fögderiet finnes dessutom 1 bryggeri, från hvilket uppgift ej erhållits.²⁾ I fögderiet finnas dessutom 2 bryggerier, från hvilka uppgift ej erhållits.

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.						
drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.
Svagdricka. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	Porter. Hektoliter.			Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.		
143	4,350	581	74,302	—	—	—	—	—	—	—
3,293	7,003	939	173,335	—	—	—	—	—	—	—
670	1,309	420	40,490	—	—	—	—	—	—	—
4,500	1,560	—	39,930	—	—	—	—	—	—	—
8,606	14,222	1,940	328,057	—	—	—	—	—	—	—
16,106	14,222	1,965	356,757	1	—	—	1,631	—	—	32,605
1,300	1,100	—	12,800	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,000	500	—	12,860	1	50	—	2,460	41	—	63,296
750	360	35	10,600	—	—	—	—	—	—	—
3,700	1,350	—	37,600	—	—	—	—	—	—	—
7,750	3,310	35	73,860	1	50	—	2,460	41	—	63,296
3,481	8,129	1,604	179,632	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,481	8,129	1,604	179,632	—	—	—	—	—	—	—
11,231	11,439	1,639	253,492	1	50	—	2,460	41	—	63,296
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,365	4,293	267	76,201	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,050	50	—	5,025	1	53	—	1,008	—	—	17,650
2,415	4,343	267	81,226	1	53	—	1,008	—	—	17,650

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjåsta drycker.		Försälj- nings- värde.	Antal.	Öfverjåsta	
		Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Gefle	3	—	8,145	24,435	2	42	—
Söderhamn	1	—	3,900	11,700	2	—	—
Hudiksvall	—	—	—	—	1	—	232
Summa i städerna	4	—	12,045	36,135	5	42	232
Summa i länet	36	81	46,109	145,668	7	62	247
Vesternorrlands län:							
Medelpads Vestra fögderi	1	—	2,300	9,315	1	—	—
Medelpads Östra fögderi	6	—	22,898	82,233	1	—	—
Södra Ångermanlands Nedre fögderi	4	—	8,801	32,216	1	—	—
Södra Ångermanlands Öfre fögderi	—	—	—	—	2	—	—
Norra Ångermanlands fögderi	4	—	9,315	32,280	1	—	—
Summa å landsbygden	15	—	43,314	156,044	6	—	—
Hernösand	1	20	4,860	12,350	1	—	—
Sundsvall	—	—	—	—	4	80	—
Örnsköldsvik	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	1	20	4,860	12,350	5	80	—
Summa i länet	16	20	48,174	168,394	11	80	—
Jemtlands län:							
Östra fögderiet	—	—	—	—	2	—	—
Norra fögderiet	—	—	—	—	1	—	—
Vestra fögderiet	2	—	4,373	15,475	1	—	—
Södra fögderiet	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	2	—	4,373	15,475	4	—	—
Östersund	—	—	—	—	1	—	—
Summa i länet	2	—	4,373	15,475	5	—	—

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.					
drycker.	Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.
Svagdricka. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	
3,330	3,980	2,178	70,846	3	536	—	40,303	21,407	805,760
2,700	5,433	466	86,908	—	—	—	—	—	—
4,460	4,758	310	79,329	—	—	—	—	—	—
10,490	14,171	2,954	237,083	3	536	—	40,303	21,407	805,760
12,905	18,514	3,221	318,309	4	589	—	41,311	21,407	823,410
350	2,100	—	26,950	—	—	—	—	—	—
876	1,566	—	26,214	—	—	—	—	—	—
1,600	3,320	100	45,560	1	—	—	476	—	3,332
3,280	6,900	104	103,140	—	—	—	—	—	—
463	8,402	533	129,469	—	—	—	—	—	—
6,569	22,288	737	331,333	1	—	—	476	—	3,332
4,820	7,685	639	175,070	—	—	—	—	—	—
12,701	24,593	717	648,831	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	2,000	600	27,400
17,521	32,278	1,356	823,901	1	—	—	2,000	600	27,400
24,090	54,566	2,093	1,155,234	2	—	—	2,476	600	30,732
2,290	1,746	—	53,770	—	—	—	—	—	—
250	650	—	21,050	—	—	—	—	—	—
510	680	—	22,450	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3,050	3,076	—	97,270	—	—	—	—	—	—
2,895	3,738	270	63,295	—	—	—	—	—	—
5,945	6,814	270	160,565	—	—	—	—	—	—

Fögderi eller stad.	Bryggerier, som tillverka allenast öfverjäst svagdricka eller sådant dricka jemte svensköl.				Bryggerier, som tillverka malt-		
	Antal.	Öfverjasta drycker.		Försälj- nings- värde. Kronor.	Antal.	Öfverjasta	
		Svensköl. Hektoliter.	Svag- dricka. Hektoliter.			Porter. Hektoliter.	Svensköl. Hektoliter.
Vesterbottens län:							
Umeå fögderi	4	—	5,090	21,060	2	—	—
Skellefteå fögderi	2	20	1,540	5,010	—	—	—
Lappmarksfögderiet	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	6	20	6,630	26,070	2	—	—
Umeå	—	—	—	—	—	—	—
Skellefteå	1	—	880	3,080	1	70	—
Summa i städerna	1	—	880	3,080	1	70	—
Summa i länet	7	20	7,510	29,150	3	70	—
Norrbottens län:							
Piteå fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Luleå fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Kalix fögderi	7	—	13,484	67,419	—	—	—
Torneå fögderi	—	—	—	—	—	—	—
Summa å landsbygden	7	—	13,484	67,419	—	—	—
Luleå	—	—	—	—	3	119	—
Piteå	—	—	—	—	1	—	—
Haparanda	1	—	1,400	7,000	—	—	—
Summa i städerna	1	—	1,400	7,000	4	119	—
Summa i länet	8	—	14,884	74,419	4	119	—

öfverjäst svagdricka samt derjemte andra drycker än svensköl.				Bryggerier, som icke tillverka öfverjäst svagdricka.						
drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.	Antal.	Öfverjästa drycker.		Underjästa drycker.		Försäljningsvärde. Kronor.
Svagdricka. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.	Porter. Hektoliter.			Svensköl. Hektoliter.	Öl af olika slag. Hektoliter.	Dricka af olika slag. Hektoliter.		
3,015	4,637	40	109,212	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	1	—	—	7,078	—	66,035	
3,015	4,637	40	109,212	1	—	—	7,078	—	66,035	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1,500	2,160	80	52,100	—	—	—	—	—	—	
1,500	2,160	80	52,100	—	—	—	—	—	—	
4,515	6,797	120	161,312	1	—	—	7,078	—	66,035	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7,771	5,199	765	167,191	—	—	—	—	—	—	
1,100	1,085	370	39,698	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8,871	6,284	1,135	206,889	—	—	—	—	—	—	
8,871	6,284	1,135	206,889	—	—	—	—	—	—	

Summariskt sammandrag.

I nedanstående med * betecknade summor äro ej beräknade de bryggerier, från hvilka uppgift icke erhållits, utgörande i Uppsala län 4, Malmöhus län 1, Göteborgs och Bohus län 1, Vermlands län 1 och Gefleborgs län 3, tillhopa 10 bryggerier, alla belägna å landsbygden.

	Antal bryggerier.	Öfverjästa drycker.			Underjästa drycker.		Summa. Hekto- liter.	Försälj- nings- värde. Kronor.
		Porter. Hekto- liter.	Svensk- öl. Hekto- liter.	Svag- dricka. Hekto- liter.	Öl af olika slag. Hekto- liter.	Dricka af olika slag. Hekto- liter.		
Stockholms stad	16	15,415	95	144,821	376,852	77,920	615,103	9,105,715
Stockholms län:								
Å landsbygden	4	—	55	4,392	385	—	4,832	18,229
I städerna	5	—	373	17,234	6,281	773	24,661	185,808
Summa	9	—	428	21,626	6,666	773	29,498	204,037
Uppsala län:								
Å landsbygden	* 7	—	50	9,783	—	—	9,833	28,543
I städerna	7	—	590	42,050	19,610	1,442	63,692	462,188
Summa	* 14	—	640	51,833	19,610	1,442	73,525	490,681
Södermanlands län:								
Å landsbygden	5	—	203	6,065	4,324	24	10,616	81,737
I städerna	8	162	397	41,853	28,722	2,521	73,655	578,673
Summa	13	162	600	47,918	33,046	2,545	84,271	660,410
Östergötlands län:								
Å landsbygden	17	16	201	16,422	15,660	786	33,085	301,098
I städerna	12	9	1,376	26,746	48,084	4,252	80,467	798,489
Summa	29	25	1,577	43,168	63,744	5,038	113,552	1,099,587
Jönköpings län:								
Å landsbygden	16	280	1,150	5,202	12,739	134	19,505	199,934
I städerna	13	—	660	5,650	11,336	958	18,604	233,467
Summa	29	280	1,810	10,852	24,075	1,092	38,109	433,401

	Antal byggerier.	Öfverjåsta drycker.			Underjåsta drycker.		Summa. Hekto- liter.	Försälj- nings- värde. Kronor.
		Porter.	Svensk- öl.	Svag- drieka.	Öl af olika slag.	Drieka af olika slag.		
		Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.		
Kronobergs län:								
Å landsbygden	13	—	220	1,522	420	—	2,162	14,877
I staden	2	—	—	—	11,332	396	11,728	174,050
Summa	15	—	220	1,522	11,752	396	13,890	188,927
Kalmar län:								
Å landsbygden	13	62	38	1,830	6,042	665	8,637	124,289
I städerna	15	64	482	15,442	14,934	1,192	32,114	283,321
Summa	28	126	520	17,272	20,976	1,857	40,751	407,610
Gotlands län:								
Å landsbygden	—	—	—	—	—	—	—	—
I staden	2	201	—	2,170	4,883	424	7,678	78,631
Summa	2	201	—	2,170	4,883	424	7,678	78,631
Blekinge län:								
Å landsbygden	5	100	180	1,060	560	—	1,900	16,660
I staden	14	—	693	18,010	35,408	1,072	55,183	474,396
Summa	19	100	873	19,070	35,968	1,072	57,083	491,056
Kristianstads län:								
Å landsbygden	7	470	148	5,522	29,544	—	35,684	403,959
I städerna	4	—	210	2,862	13,957	—	17,029	212,226
Summa	11	470	358	8,384	43,501	—	52,713	616,185
Malmöhus län:								
Å landsbygden	* 41	—	411	41,970	20,434	147	62,962	341,670
I städerna	34	—	6,584	88,121	94,944	881	190,530	1,525,193
Summa	* 75	—	6,995	130,091	115,378	1,028	253,492	1,866,863

	Antal bryggerier.	Öfverjätta drycker.			Underjätta drycker.		Summa. Hekto- liter.	Försälj- nings- värde. Kronor.
		Porter. Hekto- liter.	Svensk- öl. Hekto- liter.	Svag- dricka. Hekto- liter.	Öl af olika slag. Hekto- liter.	Dricka af olika slag. Hekto- liter.		
Hallands län:								
Å landsbygden	1	—	—	100	2,000	—	2,100	22,300
I städerna	10	—	419	6,158	16,731	294	23,602	289,183
Summa	11	—	419	6,258	18,731	294	25,702	311,483
Göteborgs och Bohus län:								
Å landsbygden	* 7	—	1,177	71,363	36,141	8,415	117,096	1,263,495
I städerna	14	26,750	2,870	65,032	86,250	29,525	210,427	4,023,015
Summa	* 21	26,750	4,047	136,395	122,391	37,940	327,523	5,286,510
Elfsborgs län:								
Å landsbygden	9	—	70	5,645	4,681	—	10,396	88,877
I städerna	11	—	2,544	16,000	18,591	838	37,973	387,182
Summa	20	—	2,614	21,645	23,272	838	48,369	476,059
Skaraborgs län:								
Å landsbygden	15	—	957	20,612	1,880	30	23,479	107,527
I städerna	13	38	1,192	15,827	25,305	5,153	47,515	473,799
Summa	28	38	2,149	36,439	27,185	5,183	70,994	581,326
Värmlands län:								
Å landsbygden	* 23	286	56	20,981	15,765	2,948	40,036	386,677
I städerna	5	35	52	6,597	10,635	279	17,598	221,596
Summa	* 28	321	108	27,578	26,400	3,227	57,634	608,273
Örebro län:								
Å landsbygden	30	—	100	59,175	2,816	115	62,206	261,976
I städerna	8	—	281	15,803	14,013	1,435	31,532	288,073
Summa	38	—	381	74,978	16,829	1,550	93,738	550,049

	Antal bryggerier.	Öfverjåsta drycker.			Underjåsta drycker.		Summa. Hekto- liter.	Försälj- nings- värde. Kronor.
		Porter.	Svensk- öl.	Svag- dricka.	Öl af olika slag.	Dricka af olika slag.		
		Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.		
Vestmanlands län:								
Å landsbygden	20	—	1,463	73,281	1,631	25	76,400	265,050
I städerna	8	76	315	27,297	14,222	1,940	43,850	386,674
Summa	28	76	1,778	100,578	15,853	1,965	120,250	651,724
Kopparbergs län:								
Å landsbygden	34	50	487	69,072	5,770	76	75,455	336,272
I städerna	4	—	—	7,441	8,129	1,604	17,174	193,372
Summa	38	50	487	76,513	13,899	1,680	92,629	529,644
Gefleborgs län:								
Å landsbygden	* 35	73	96	36,479	5,351	267	42,266	208,409
I städerna	12	578	232	22,535	54,474	24,361	102,180	1,078,978
Summa	* 47	651	328	59,014	59,825	24,628	144,446	1,287,387
Vesternorrlands län:								
Å landsbygden	22	—	—	49,883	22,764	737	73,384	490,709
I städerna	7	80	20	22,381	34,278	1,956	58,715	863,651
Summa	29	80	20	72,264	57,042	2,693	132,099	1,354,360
Jemtlands län:								
Å landsbygden	6	—	—	7,423	3,076	—	10,499	112,745
I staden	1	—	—	2,895	3,738	270	6,903	63,295
Summa	7	—	—	10,318	6,814	270	17,402	176,040
Vesterbottens län:								
Å landsbygden	9	—	20	9,645	11,715	40	21,420	201,317
I städerna	2	70	—	2,380	2,160	80	4,690	55,180
Summa	11	70	20	12,025	13,875	120	26,110	256,497

	Antal bygder.	Öfverjästa drycker.			Underjästa drycker.			Försälj- nings- värde Kronor.
		Porter.	Svensk- öl.	Svag- dricka.	Öl af olika slag.	Dricka af olika slag.	Summa.	
		Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.	Hekto- liter.	
Norrbottens län:								
Å landsbygden	7	—	—	13,484	—	—	13,484	67,419
I städerna	5	119	—	10,271	6,284	1,135	17,809	213,889
Summa	12	119	—	23,755	6,284	1,135	31,293	281,308
Hela riket:								
Å landsbygden	* 346	1,337	7,082	530,911	203,698	14,409	757,437	5,343,769
I städerna	232	43,597	19,385	625,576	961,153	160,701	1,810,412	22,649,994
Summa	* 578	44,934	26,467	1,156,487	1,164,851	175,110	2,567,849	27,993,763